

Den farlige prædiken! En analyse af det talte ord i krydsfeltet mellem teologi og politik i USA

Charlotte Roel

University of Copenhagen

**Københavns Universitet
Forår 2021
Kandidatuddannelsen i teologi
Speciale i Praktisk Teologi**

Vejleder: Marlene Ringgaard Lorensen

Studerende: Anne Charlotte Roel Adams

Studienummer: zjr951

Kortnummer: 20-11-649118

Anslag: 178.386 = s. 74,32

Litteratursider: 2.479

Thesis Contract: 126364

D. 31. maj 2021

INDHOLDSFORTEGNELSE	1
1. ABSTRACT	4
2. INDLEDNING	5
2.1 Problemformulering	5
2.2 Den farlige prædiken	6
2.3 Præsentation af stof - Forfatterens inspiration	6
2.3.1 Inspiration fra Dr. Martin Luther King II	6
2.3.2 Inspiration fra Barbers prædikestol og Gormans poesi	7
2.3.3 Inspiration fra afroamerikansk prædikentradition og flygtninge i DK	7
2.3.4 Newsomes inspirerende flagstangsaktion	8
3. AFGRÆNSNING OG FOKUSOMRÅDE	9
3.1 Opbygning og fremgangsmåde	10
3.2 Historie og tradition	11
3.3 Kriterier	12
4. METODISKE OVERVEJELSER OG TEORI	12
4.1 Homiletiske retninger - faglig sammenhæng	12
4.2 Postkoloniale og afroamerikanske teorier	16
4.3 Opsummering af homiletiske retninger	17
4.4 Begrebsdefinitioner	17
4.4.1 Bibelbrug	18
4.5 Analysemetoder	19
4.5.1 De fire elementer i Thomas' Moral Imagination	19
4.5.2 Thomas' definition af Moral Imagination i relation til prædiken	20
4.6 Fremgangsmåde ved minianalyse af Kennedys tale	21
4.7 Fremgangsmåde ved analyse af de tre hovedtaler	21
5. HISTORISK BAGGRUND	22
5.1 Den afroamerikanske prædikens retorik	22
5.1.1 Black Theology	22
5.1.2 Call and response	23
5.1.3 Signifying	23
5.2 Dr. Martin Luther King II's store indflydelse	24
5.3 Kings Moral Imagination æraer	25
5.4 Minianalyse - Robert F. Kennedys tale	26
5.5 Biografi: Robert F. Kennedy (1925-1968)	26
5.6 Resumé ud fra Thomas' fire elementer (Kennedy)	27
5.7 Bibelbrug	28
5.8 Applikation af analysemetoden: Moral Imagination (Kennedy)	28

6. ANALYSE AF DE TRE HOVEDTALER	29
6.1 Kings tale - I've Been to the Mountaintop	30
6.2 Biografi: Martin Luther King II (1929-1968)	30
6.3 Resumé (King)	31
6.4 Retoriske virkemidler (King)	31
6.5 Bibelbrug (King)	33
6.6 Applikation af analysemetoder (King)	34
6.7 Ligheder og forskelle mellem Kennedys og Kings taler	37
6.7.1 Delkonklusion (King)	37
6.8 Gormans tale - The Hill We Climb	39
6.9 Biografi: Amanda Gorman (1998-)	39
6.10 Resumé (Gorman)	39
6.11 Retoriske virkemidler (Gorman)	40
6.12 Bibelbrug (Gorman)	42
6.13 Applikation af analysemetoder (Gorman)	43
6.14 Transgression	46
6.14.1 Delkonklusion (Gorman)	47
6.15 Barbers tale - America, Accepting Death Is Not An Option Anymore	48
6.16 Biografi: William J. Barber II (1963-)	48
6.17 Resumé (Barber)	49
6.18 Retoriske virkemidler (Barber)	51
6.19 Bibelbrug (Barber)	52
6.20 Applikation af analysemetoder (Barber)	53
6.20.1 Delkonklusion (Barber)	55
7. SAMMENFATNING AF DE TRE HOVEDTALER (King, Gorman, Barber)	56
8. DISKUSSION	56
8.1 Ligheder og forskelle mellem de tre hovedtaler (King, Gorman, Barber)	57
8.2 Kritik af Thomas' Moral Imagination kriterium	61
8.3 Det femte element: Talens beændede je ne sais quoi	61
8.4 Idolatrous Imagination	62
8.5 Kritik af Collaborative Preaching	63
8.6 Ligheder og forskelle mellem:	64
.... afroamerikanske og postkoloniale bevægelser	64
... og mellem Thomas', Pui-lan og Craddocks homiletiske orienteringer	65
9. KONKLUSION	66
9.1 Talernes farlige politiske dimensioner	66
9.2 Talernes bibelbrug og retoriske virkemidler	67
9.3 Opgavens analysemetoder, fremgangsmåde og empiri	68
9.4 Definition af det femte element: Talens beændede je ne sais quoi	68

10. PERSPEKTIVERING	70
10.1 Lignelsen om præsten og den hjemløse kvinde	70
10.2 Refleksion over lignelsen om præsten og den hjemløse kvinde	70
10.3 Det Tredje Rum	72
10.4 Call to action og faren for kultiveret fortvivlelse	72
10.5 Nytænkende ressourcer	73
10.6 Målet med det femte element, de syv midler og kritisk selvrefleksion	75
11. KORT PRÆSENTATION TIL IKKE-SPECIALISTER	76
12. LITTERATURLISTE	78
12.1 Litteratur	78
12.2 Tidsskrifter	79
12.3 E-bøger og links	80
12.2.1 Links til de 3 hovedtaler (King, Gorman, Barber)	81
12.2.2 Link til Kennedys tale	81
12.2.3 Øvrige links:	82
14. BILAG	87
BILAG 1: Pensumgodkendelse	87
BILAG 2: Sangtekst: Where Did the Love Go?	88

1. ABSTRACT

Title: “The Dangerous Sermon - An analysis of the spoken word at the crossroads of theology and politics in the United States”.

Author: Anne Charlotte Roel Adams.

Institution: University of Copenhagen, Denmark.

Year published: 2021.

The world has seen renewed tendencies for theologians, preachers, artists, and public speakers to substantiate political statements and attitudes using Christian values. The title of this thesis: “The Dangerous Sermon - An analysis of the spoken word at the crossroads of theology and politics in the United States,” is also its purpose. That is; to examine the relationship between the political dimension of the sermon and the spoken word. For why exactly does theology have anything to contribute in inflamed political matters? How can Bible texts help to shed light on contemporary societal issues? Based on two different sermons and a single poem held in recent times in the United States the thesis will explore the central question: What makes a sermon dangerous? The three keynote speakers are: Martin Luther King II, Amanda Gorman and William J. Barber II. Common to the three speeches is that all three are held by African Americans and that they relate theologically to current political issues. Thus, the three keynote speeches are situated at the crossroads between theology and politics. A mini analysis of Robert F. Kennedy’s speech on the night of the assassination of Martin Luther King II is offered merely to give historical perspective. Based on the above three keynote speeches the thesis systematically examines the speakers’ biblical use, rhetorical devices, and understanding of theology as a tool for arguing politically. Concerning African American rhetoric the expertise of American theologian and writer, Richard Alan Lischer, will be applied and more generically on rhetoric also the Rev. Dr. Fred B. Craddock’s insights. In order to qualify the many perspectives on the issue at hand the thesis’ main points will be examined by methodically using the African American author and theologian, Frank A. Thomas’ concept, “Moral Imagination”, from his book from 2018: “How to Preach a Dangerous Sermon”. Hence Thomas’ Moral Imagination is this thesis’ primary homiletical orientation and leading method.

The four key elements of “Moral Imagination” Thomas uses to signify a dangerous sermon are:

1. Envision equality and represent it by one’s physical presence.
2. Empathy as a catalyst or bridge to create opportunities to overcome the past and make new decisions for peace and justice.
3. Wisdom and truth in ancient texts, the wisdom of the ages.
4. The language of poetry and art that lifts and elevates by touching the emotive chords of wonder, hope, and mystery.¹

In conjunction with Frank A. Thomas the results of the thesis’ findings will then be discussed by using the American homilician, John S. McClure, and the Asian theologian and feminist, Kwok Pui-lan, and her approach to postcolonial preaching along with other great thinkers. The author of this thesis suggests adding a fifth element: The sermon’s spiritually inspired *je ne sais quoi*. To offer perspective a parable involving a preacher and a homeless African woman will be put into context of Thomas’ four “Moral Imagination” elements, before reaching the thesis’ final conclusion. All in search of answers to the thesis’ key question: What makes the spoken word, in the form of a sermon or a poem, dangerous?

2. INDLEDNING

2.1 Problemformulering

Verden har de seneste år set fornyede tendenser til, at teologer, prædikanter, kunstnere og *public speakers* underbygger politiske ytringer og holdninger ved hjælp af kristne værdier. Dette speciale vil tage udgangspunkt i to forskellige prædikener og et enkelt digt afholdt i nyere tid i USA. Fælles for de tre hovedtaler er, at de alle tre er afholdt af afroamerikanere, og at de forholder sig teologisk til aktuelle politiske emner og problemstillinger. Dermed befinder de sig i krydsfeltet mellem teologi og politik. Ud fra disse taler vil jeg undersøge deres bibelbrug, retoriske virkemidler og forståelse af teologi som et greb til at argumentere politisk. Prædikenens og det talte ords politiske dimension vil tillige undersøges. For hvorfor har netop teologien noget at bidrage med i betændte politiske sager? Hvordan kan bibeltekster være med til at belyse nutidige samfundsproblematikker? Hvad gør en prædiken eller et digt farligt?

¹ Thomas 2018: s. 45, 81.

The four elements of Thomas’ “Moral Imagination” are here quoted in their totality.

2.2 Den farlige prædiken

Som overordnet koncept er den farlige, politiske prædiken indvundet i en myriade af divergerende opfattelser. Fra udsagn såsom: "Jesus Kristus selv var aktivist og borgerrettighedsforkæmper, så hvorfor ikke?". Til: "Politik hører ikke hjemme på prædikestolen" - og alt derimellem. Tidens store samfundsaktuelle spørgsmål kan dog være svære at vige uden om. For også i tavsheden ligger en stillingtagen. Men hvad angår forkyndelsen, kan der måske være grund til årvågenhed overfor de potentielle udfordringer, prædikens farlige politiske dimension bringer med sig på grund af dens specifikke platform fra prædikestolen. Først og fremmest består faren ved den farlige, politiske prædiken i, at den let kan blive polariserende. Walter Brueggemann (1933-) udtaler om det farlige element ved *the poet as pastor*:

This poet operates with incredible pastoral sensitivity. ...
The poet, for that reason is present as a pastor, to nurture, nudge,
and reassure about the little moves of liberated identity.
Not many of us make big moves, only little moves. Even these scare us.²

Poeten som farlig pastor ligger lige til højrebenet for denne opgave, der gør udstrakt brug af Frank A. Thomas, den afroamerikanske præst og forfatter. Thomas' *Moral Imagination* vil være specialets primære homiletiske orientering og toneangivende metode. Begrebet vil blive udfoldet selvstændigt i afsnittet om analysemetoder.

2.3 Præsentation af stof - Forfatterens inspiration

2.3.1 Inspiration fra Dr. Martin Luther King II

I USA under borgerrettighedskampene i 1960'erne prædikede Dr. Martin Luther King II om frihed, lighed og retfærdighed for alle i sine mangeårige prædikenpraksis og ikke mindst i sin berømte tale *I Have A Dream* fra 1963. Tilskyndet af gospelsangerinden Mahalia Jackson, blev den improviserede del af talen over tid den mest populære, idet det forjættende håb om enhed for alle racer rungede i de gentagne ord "I Have A Dream". Talens provokation af det hvide Amerika blev banebrydende for borgerrettighedsbevægelsen i USA både dengang og nu. Altså har vi her at gøre med et eksempel på en teolog, præst, aktivist og borgerrettighedsforkæmper i amerikansk historie, der stod ved sine meninger, koste hvad det koste ville. Kings inspirerende veltalenhed, store vid og ikke mindst *courage* medførte, at

² Brueggemann (1986) s. 103.

han blev et ikonisk forbillede for mange verden over. Dette har inspireret mig til at analysere en af Kings taler i forbindelse med den farlige, politiske prædiken.

2.3.2 Inspiration fra Barbers prædikestol og Gormans poesi

Af de tre hovedtaler, som jeg har valgt, af Martin Luther King II, Amanda Gorman og William J. Barber II, er Barbers tale nok den mest åbenlyst politiske prædiken, da Barber behandler aktuelle betændte politiske sager og nutidige samfundsproblematikker på en meget direkte facon. Barbers tale er derfor i særligt høj grad god til at belyse det centrale forhold i problemformuleringen om den farlige prædiken i krydsfeltet mellem teologi og politik. Grunden til, at jeg har valgt at analysere Gormans digt, er netop poesien og kunstens evne til at tænke nyt og provokere etablerementet. Dette sker ved at ruske op i status quo og således udfordre eksisterende hierarkier. Dermed har kunsten (i nogle tilfælde) mulighed for at få funktion af farlig prædiken, digt eller talt ord. Gormans poesis aktualitet har også spillet ind på min beslutning om at inkludere digtet. Dette er tilfældet, fordi digtet er en poetisk kommentar, ud fra teologien, til det urolige politiske klima i dagens USA, ikke blot i forbindelse med selve præsidentindsættelsen af Joe Biden, men også i tiden efter. Kunsten i form af poesi, musik, det talte ord osv. kan altså også være farlig! Gormans digt er her et udtryk for det talte ord, og digtets vigtigste funktion i denne sammenhæng er derfor at belyse spørgsmålet i problemformuleringen: *Hvad gør det talte ord i skikkelse af en prædiken eller et digt farligt?*

2.3.3 Inspiration fra afroamerikansk prædikentradition og flygtninge i DK

Den farlige, politiske prædiken har gennem tiden været et polemisk minefelt. Politiske spørgsmål bringer ofte det moralske og det åndelige i spil. Teologi og politik afspejler vores principper, værdier og overbevisninger. Dette forhold bringer mig til min motivation omkring emnevalget for specialet. Et hjemligt eksempel på præsters stillingtagen til kontroversielle emner fra prædikestolen sås nemlig i 2015, da tusindvis af nødstedte syriske flygtninge vandrede op ad de danske motorveje med kurs mod Sverige for at søge et bedre liv.³ Gentagne søndage i efteråret 2015 havde flere danske præster derfor flygtningene med i deres prædikener. Nogle præster

³ Lorensen; Stangeland Kaufmann; Sundberg et al (2016) s. 74, 92.

Ved udgangen af 2015 nåede antallet af flygtninge globalt set op på 65.3 millioner - det højeste siden 2. Verdenskrig. Samfundsdebatten rasede og flere medier vurderede, at den skandinaviske velfærdsmodel ikke kunne bære det store antal flygtninge.

opfordrede til at omfavne flygtningesituationen, mens andre var mere forsigtige. Således fik prædikenerne en stærk politisk profil. Inspireret af afroamerikansk prædikentradition, begivenhederne mht. regeringens håndtering af flygtningespørgsmålet og den hårde tone skrev jeg i 2016 R&B/gospelnummeret *Where Did the Love Go?*. Budskabet fra min side var på den ene side at adressere racistisk politik, retorik og lovgivning, og på den anden side var min hensigt at mane til næstekærlighed og empati. Dette skete via en musikalsk opsang til landets politikere om, at kærligheden i verden var blevet kold (Matt 24,12), og at politikerne have et direkte medansvar herfor. Som hjælp til at formidle mit budskab udvalgte jeg to bibelvers: "Lord, please refresh all the weary people" (Jer 31,25) samt: "Be close to those with broken hearts" (Sal 34,18).⁴ Videoen startede med et lydclip med den nu tidligere amerikanske præsident, Donald Trump, til lyden af et pumpende hjerte, der dog endte med at gå i stå. Dernæst fulgte tre korte videoklip med politikerne Senator Bernie Sanders, tidligere Labour-leder og medlem af det engelske parlament Jeremy Corbyn, samt den afroamerikanske *public speaker*, aktivist, kunstner og prædikant, Bree Newsome. Skønt min sang ikke er en decideret prædiken, befinder dens budskab sig i krydsfeltet mellem kunst, teologi og politik - præcis ligesom Amanda Gormans digt, som jeg har valgt at analysere.

2.3.4 Newsomes inspirerende flagstangsaktion

Bree Newsome blev verdenskendt d. 27. juni 2015, da hun klatrede op i en 10 meter høj flagstang uden for en kommunal bygning i South Carolina og nedtog det konføderale flag. Aktionen blev foretaget i protest mod mordene på ni sorte kirkegængere, der under en gudstjeneste blev skudt og dræbt i en kirke i Charleston, South Carolina, af en hvid 21-årig mand. Således begik Newsome civil ulydighed og blev prompte arresteret, da hun kom ned. Flaget blev officielt og permanent nedtaget d. 10. juli, 2015.⁵ Men fra flagstangens top råbte Newsome ordene: "In the name of Jesus, this flag has to come down. We come against hatred, and oppression, and violence. I come against you in the name of God. This flag comes down today".⁶ Newsome udtaler om sine bevæggrunde for flagstangsaktionen: "I realized that now

⁴ BILAG 2: Sangtekst *Where Did The Love Go?*

LINK 1: Musikvideo *Where Did The Love Go?*

Besøgt d. 23/3-21 kl.12:30: <https://www.youtube.com/watch?v=lgsaZBNOCFY>

⁵ LINK 2: Besøgt d. 23/3-21 kl.12:38: https://Bree_Newsome

⁶ LINK 3: Besøgt d. 23/3-21 kl.13:09: <https://www.youtube.com/watch?v=LYgbwbmsHfw>

is the time for true courage the morning after the Charleston Massacre shook me to the core of my being”.⁷ Newsomes budskab nåede via hendes inspirerende flagstangsaktion ud til et globalt publikum.⁸ Inspireret af Newsomes *courage* skrev jeg sangen *Where Did the Love Go?* om inhumane flygtningeforhold og fjendtlig retorik omkring “de fremmede” som et “nej” til uretfærdighed og ulighed. Netop fordi jeg stiftede bekendtskab med Newsome i 2016 i forbindelse med mit musikalske arbejde, fattede jeg interesse for hendes virke som aktivist, borgerrettighedsforkæmper og ikke mindst prædikant. Oprindeligt var min tanke at medtage en af Newsomes prædikener som en af hovedtalerne, men opgaven har taget en anden drejning. Dermed er den afroamerikanske prædikentradition, hvori King, Barber og Gorman alle er forankrede, (og hvori mit personlige virke som gospelsanger også har sine rødder), årsagen til mit valg af den farlige, politiske prædiken som specialeemne.

3. AFGRÆNSNING OG FOKUSOMRÅDE

Opfattelsen og fortolkningen af den farlige, politiske prædiken som begreb kan afhænge af kultur, religion, politisk ståsted, geografi samt en lang række andre socioøkonomiske forhold. Jeg har valgt at afgrænse dette speciale til at handle om den farlige, politiske prædiken eller tale i USA. Her vil mit fokusområde eksklusivt ligge på afroamerikanske prædikener og taler. Som udgangspunkt står jeg nemlig selv i spændingsfeltet mellem den afroamerikanske tradition og det akademiske lutherske eurocentriske pga. mit unikke personlige perspektiv, der rummer begge disse traditioner. Afgrænsningen baseres dermed på baggrund af følgende fem faktorer: 1. De aktuelle hændelser og racemæssige uroligheder i USA, der også berører kirke, teologi, samfund og demokrati verden over.⁹ 2. Bree Newsomes førømtalte flagstangsaktion i 2015, der i 2016 motiverede min egen musikvideo *Where Did the Love Go?*. 3. Min årelange involvering i det amerikanske samfund med amerikansk papfar og tidligere bosiddende i New York og Los Angeles igennem en længere årrække. Desuden mit personlige perspektiv som hustru gennem 30 år til en afroamerikansk ægtefælle. 4. Martin Luther King IIs enorme indflydelse på den

⁷ LINK 2 (se note 5): Besøgt d. 23/3-21 kl.13:27.

⁸ LINK 3 (se note 6): Besøgt d. 17/3-21 kl. 08:38.

⁹ Herunder angrebet på Capitol Hill d. 6. januar 2021, Amanda Gormans præsidentielle indvielsesdigt d. 20. januar 2021 samt den hvide politimand, Derek Chauvins, politibrutalitet og mord på afroamerikanske George Floyd på åben gade d. 25. maj 2020.

afroamerikanske politiske prædiken eller tale den dag i dag. 5. Sammenhængen mellem afroamerikansk kultur og det postkoloniale narrativ. Denne sammenhæng vil jeg udfolde for hver af de tre forskellige hovedtaler i de individuelle applikationsafsnit med de valgte analysemetoder.

Ovenstående fem faktorer ligger til grund for afgrænsningen af specialeområdet til eksklusivt at gælde den *afroamerikanske* politiske prædiken og tale i USA. Omvendt har jeg valgt *ikke* at behandle hjemlige forhold i Danmark og det øvrige Skandinavien, skønt der ellers kunne være nok at tale om. I diversitetens navn var det oprindeligt min hensigt at inkludere en prædikant fra den religiøse amerikanske højrefløj, men det er ikke lykkedes mig at finde en egnet prædiken. De valgte hovedtalere (King, Gorman, Barber) må ud fra deres egne holdningstilkendegivelser alle antages at tilhøre den religiøse venstrefløj. Her er jeg mig bevidst om udfordringen ved overvægten af venstrefløjs talere. Omvendt giver det anledning til at undersøge de finere nuancer talerne imellem. Slutteligt skal det understreges, at jeg bevidst har valgt *ikke* at analysere mit eget musikalske materiale. Dette skyldes, at jeg ønsker at forholde mig kritisk til alle talerne i et forsøg på at undgå blinde vinkler. Mine kompromisløse forgængeres eksempel og mit eget musikalske arbejde har dog været katalysatorer for og givet anledning til at overveje forholdet mellem prædiken, politik og kunst. Således inspireret ønsker jeg dermed at undersøge prædikenens farlige, politiske dimension nærmere.

3.1 Opbygning og fremgangsmåde

Specialets opbygning vil bestå i først at redegøre for mine metodiske overvejelser og brug af analysemodeller, teorier og metoder. Dernæst vil jeg anvende disse teorier og metoder i analyserne af de tre hovedtaler: *I've Been to the Mountaintop* (King), *The Hill We Climb* (Gorman) samt *America, Accepting Death Is Not An Option Anymore* (Barber). En tale af Robert F. Kennedy vil også blive inddraget, dog ikke i samme stringente form, da den ikke er en hovedtale. På baggrund af analyserne af talerne vil jeg diskutere substansen af det teologiske og politiske indhold i de forskellige taler. Dette sker for at besvare spørgsmålene i problemformuleringen mht. at undersøge talernes bibelbrug, retoriske virkemidler og forståelse af teologi som et greb til at argumentere politisk. Bibelselskabets online bibel er anvendt til skriftsteder med dertilhørende links. Alle taler kan ses i deres helhed ved hjælp af links til video,

lyd og billede samt som links til de transskriberede taler. Talerne foreligger altså også på skrift som links til *transcripts*. King har fået tildelt LINK A og A(b). Gorman LINK B og B(b) og Barber LINK C og C(b). A, B og C er til talerne, mens A(b), B(b), C(b) er til den transskriberede tale. En service guide til læseren med anvisning om, hvordan disse link åbnes, er også at finde til sidst i opgaven under links, skulle de drille.

3.2 Historie og tradition

Som historisk baggrund for emnet den farlige, politiske prædiken vil jeg anvende Robert F. Kennedys (1925-1968) tale afholdt aftenen efter King blev skudt og døde i 1968. Denne tale vil jeg kommentere ud fra Frank A. Thomas' (1955-) *Moral Imagination* beskrevet i afsnittet "historisk baggrund". Kennedys inspiration ses netop i Thomas' bog *How To Preach A Dangerous Sermon* fra 2018. Denne bog vil jeg anvende som teoretisk grundbog til at analysere de tre udvalgte centrale hovedtaler af King, Barber og Gorman. Ligesom Thomas i sin bog analyserer både prædikener og taler, har jeg valgt at gøre det samme og inddrager derfor også poesi (Gorman). Styrken ved Thomas' bog i denne kontekst er, at den repræsenterer en afroamerikansk indfaldsvinkel. Med andre ord kan Thomas bruges til at belyse emnet direkte "inde fra" et afroamerikansk perspektiv.

Derudover er en forudsætning for opgaven ikke at pålægge specialet et eurocentrisk verdensbillede og således forcere en luthersk tradition og et bestemt bias ned over specialeemnet. Her tænkes fx på det klassiske lutherske syn på embedet, der er et prædikenembede. Heri hentes præstens autoritet samt dennes funktion som Guds talerør.¹⁰ Et sådant personligt bias kunne fx stamme fra Luthers klassiske to-regimentelære i skriftet *Om verdslig øvrighed* (1523). Altså den (her lidt forsimplet fremstillede) tanke, at verden er inddelt i et gudsrige og et verdsligt rige, og at det åndelige rige (i form af kirken) og det verdslige rige (i form af staten) derfor skal holdes adskilt. Dette adskillelsesforhold kompliceres dog ifølge Svend Andersen pga. det paradoksale i Luthers to-regimentelære.¹¹ Paradokset består i, at en væsentlig del af prædikeembedet netop ligger i at forholde sig kritisk til den verdslige

¹⁰ Felter 2014: s. 91.

LINK 4: Besøgt d. 29/5-21 kl. 10:05: [Kirsten Donskov Felter | fkuv.dk](http://kirsten-donskov-felter.dk) Kirsten Donskov Felter er præst og teologisk vidensmedarbejder i Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter.

¹¹ En dybere diskussion af to-regimentelæren hører ikke hjemme under dette specialeemne. Derimod nævnes læren som et eksempel på en ærkeluthersk tradition, der ligger indlejret i dansk kultur.

øvrighed og dermed levere en evangelisk appel til magthavernes samvittighed. Således opstår mudrede vande mht. kristendom og politik; for hvad er kirkens funktion i forhold til samfundet? Og kan den evangelisk-lutherske kirke da overhovedet siges at være en selvstændig størrelse i samfundet? Kirken som institution skal dog ikke blande sig i politik ifølge Andersen.¹² Dette speciale tager dog udgangspunkt i den afroamerikanske prædikentradiation, der vil blive udfoldet i et senere afsnit.

3.3 Kriterier

Som *kriterier* for udvælgelsen af de tre talere har jeg valgt at inkludere talernes *diversitet/race* (afroamerikansk), *køn* (en kvindelig og to mandlige talere), *geografi* (USA), *alder* (talerne er i 20,- 30,- og 50'erne. Dvs. at der er god aldersmæssig spredning imellem talerne, og at de således tilhører forskellige generationer), *relevans/aktualitet* (max 55 år gamle taler), samt *forskellige teologiske ståsteder* (to af talerne har forskellige kirkelige tilhørsforhold). King var baptist, Gorman er katolik, mens Barber også er baptist. De opsatte kriterier for mit metodiske grundlag gælder for de tre hovedtalere (King, Gorman, Barber) og altså ikke for teoretikerne (Thomas, McClure, Pui-lan m.fl.). Her er jeg mig bevidst om den udfordring, der måtte opstå ved at træffe et sådant valg. Nemlig den, at Thomas er den eneste afroamerikaner blandt disse teoretikere, og den implicite fare for, at jeg derfor selv kommer til anlægge et euro- og etnocentrisk bias (jvf. afsnittet om historie og tradition). Her bør Thomas' pointe nævnes om, at der ikke i sig selv er noget galt med at være af euroamerikansk oprindelse. Derimod ser Thomas (og undertegnede) et problem i at manifestere et hvidt overherredømme.¹³

4. METODISKE OVERVEJELSER OG TEORI

4.1 Homiletiske retninger - faglig sammenhæng

I det følgende vil jeg give et kort overblik over skiftende homiletiske retninger fra ultimo 1960'erne og til i dag. Dette er relevant, fordi de homiletiske retninger de seneste 50 år har undergået store forandringer og paradigmeskift. Ligeledes vil afsnittet tjene til at skabe faglig sammenhæng i opgaven.

¹² Andersen (2017) s. 4-5, 11.

¹³ Thomas (2018): s. 12.

Fra begyndelsen af det 20. århundrede dominerede den *Kerygmatiske Homiletik*, der fokuserede på proklamation og åbenbaring af skriftens dogmatiske indhold.¹⁴ Denne form for homiletik repræsenteres bl.a. af den schweiziske teolog og Karl Barth (1886-1968) og den dialektiske teologi. Lidt forenklet kan det siges, at *Kerygmatiske Homiletik* anvender en deduktiv metode, hvor konklusionen præsenteres først. Dette udføres ofte ved, at prædikenen gør brug af tre pointer, der illustreres og fortolkes i detaljer i en såkaldt *top-down* argumentation. Tilhørerne har således *ikke* mulighed for at danne egne slutninger mht. prædikenen, da *transfer*-modellen antages. Dermed er den *Kerygmatiske Homiletiks* tilgang til prædikenen altså autoritær og prædikantens teologiske kunnen er central,¹⁵ og dennes rolle får karakter af at være en herold. *Transfer*-modellen bygger nemlig på den tese, at viden kan overføres fra en bevidsthed til en anden; i dette tilfælde fra prædikant til kirkegænger. Derved bliver prædikenen ifølge Marianne Gaarden en slags "inkarnation af mening" med præst og menighed som dens interessenter.¹⁶ I 1970'erne skete et paradigmeskifte ofte refereret til som "den empiriske vending". I teologien gik skiftet nu til *New Homiletics*, indledt af Fred B. Craddock's *As One Without Authority* (1971), hvor prædikanten bevæger sig fra teori til empiri. Craddock's *New Homiletics* induktive metode er svær at komme udenom, når det handler om de skiftende homiletiske retninger. Metoden blev en betydningsfuld del af den "empiriske vending" og det radikale paradigmeskifte, der er sket med ankomsten af *New Homiletics*. *New Homiletics* paradigmet dominerede nemlig amerikansk homiletik fra ca. 1969 til primo 1990'erne.¹⁷ I 2008-interviewet: *Fred. B. Craddock, on How Preaching Has Changed* blev *New Homiletics* drøftet med dens måske fornemste foregangsmand. Ifølge Craddock selv havde han i bogen fokuseret på prædikenen "hvordan". Det vil fx sige; prædikenenens sætningsstruktur, et fantasifuldt sprog, god komposition, bevægelse og brugen af konversation samt andre retoriske metoder og strategier. Skønt disse parametre ifølge Craddock stadig er valide, skiftede hans koncentration sig hen ad vejen til prædikenenens "hvad". Det vil fx sige prædikenenens indhold og substans over dens ydre form. Craddock ræsonnerer i interviewet, at erfaringen i overgangsfasen fra *Kerygmatiske Homiletik* til *New Homiletics* triumferede over

¹⁴ *Old Homiletics* vil herefter blive omtalt: Kerygmatiske Homiletik.

¹⁵ McClure (2001) s. 49-50.

¹⁶ Gaarden (2021): x, xi.

¹⁷ LINK 5: Besøgt d. 19/3-21 kl. 13:11: https://Dialogical_Preaching

traditionen (fx ved udskiftning af salmebøger til fordel for brug af moderne teknologi under prædikenen osv.).¹⁸ Modsat *Kerygmatiske Homiletik* bevæger prædikanten sig i *New Homiletics* altså fra empiri til teori. Dette gøres ofte ved at inddrage egne konkrete, almenmenneskelige erfaringer og dermed drive prædikenen frem mod en *open-ended* konklusion.¹⁹ Fra slut 60'erne og frem lider *transfer*-modellen dog et alvorligt autoritetstab. Dette sker, da både den kommunikationsmodel, som ligger bag modellen, kritiseres, og en intern teologisk kritik af den dialektiske teologi opstod. En af kritikerne af *transfer*-modellen gik ud på, at en persons oplevelse og fortolkning af en tale eller prædiken ikke kan overdrages til en anden persons. McClure udtrykker dette forhold: "the fact is that we are not all men, not all white, not all middle class, not all English-first-language, and so on".²⁰ Skønt McClure er kritisk overfor Craddock, anser McClure dog, at paradigmeskiftet set i historisk kontekst var berettiget, fordi man i en post-Hitler æra var på vagt over for autoritarisme i den politiske tale og prædiken.²¹ Ifølge Gaarden forudsætter Craddock dog ligesom den Kerygmatiske Homiletik *transfer*-modellen - omend mere subtilt:

"[...] Craddocks' inductive communication strategy presupposes that the preacher has the power to give the listener permission to create their own meaning. I argue that the preacher is not in possession of such power that she or he can assign the listeners their freedom – they have that freedom in advance. Craddock and many of his theoretical successors are presupposing the transfer model – just in a more subtle way."²²

I 1990'erne ser endnu et nyt paradigme, *Other-wise Preaching*, dagens lys. Forskelligheden kommer nu i højsædet, og de grundlæggende forudsætninger for prædikenen hviler derfor ikke længere på det almenmenneskelige eller det universelle, men på diversitet ifølge studieleder og lektor i Praktisk Teologi ved Københavns Universitet, Marlene Ringgaard Lorensen:

¹⁸ LINK 6: Besøgt d. 17/3-21 kl. 11:10. Tidskode 03:00-3:20:
<https://www.youtube.com/watch?v=cQ5e-gVVA8o>

¹⁹ LINK 0: Craddock (1971): s. 28-29. Besøgt d. 17/4-21 kl. 07:11.

²⁰ McClure (2001) s. 49.

²¹ McClure (2001): s. 48.

²² Gaarden (2016): s. 3, note 3.

McClure påpeger, via en gennemgang af den homiletiske udvikling i det 20. århundrede, hvordan mødet med den anden har tendens til at føre til en dekonstruktion af prædikenens fire traditionelle autoriteter, nemlig bibel, tradition, erfaring og rationalitet.²³

I *Other-wise Preaching* står menighed og præst i et vekselvirkningsforhold mellem præsten og lægpersonen som primær autoritet. Med andre ord træder det fremmede medmenneske i forgrunden og kirkegængerens bliver medforfatter af prædikenen. Dermed ændres også præstens rolle og dennes traditionelle autoritet som prædikant. Med en sådan dialogisk form for prædiken kan udfordringen dog være, at præstens teologi undermineres i takt med, at tekster, fornuft, tradition og erfaring glider i baggrunden.²⁴ McClures teori om *Collaborative Preaching* (den samarbejdende prædiken) er derfor relevant i denne sammenhæng, fordi den afroamerikanske prædikegenre netop bygger på *call and response* og således i sit udgangspunkt er fællesskabssøgende. McClure: "Collaborative preaching is preaching that involves an intentional effort to involve others in both sermon brainstorming and feedback".²⁵ I afroamerikansk tradition er menigheden ofte en del af en bredere social samfundsgruppe. Gudstjenesten er et centralt sted, sorte amerikanere bekræfter hinandens eksistens og tilstedeværelse. Derfor er *call and response* prædikeformen ikke kun en dialogisk interaktion i forhold til prædikenens indhold, men fungerer også som en katalysator for solidaritet.²⁶ *Call and response* prædikeformen behandles kort i afsnittet om historisk baggrund (jvf. punkt 6).

Collaborative Preaching tanken består fx i, at en mindre gruppe på ca. 3-4 lægpersoner dannes bestående af folk både udefra og tilhørende kirkefællesskabet. Gruppen mødes ugentligt med præsten og diskuterer teologiske og bibelske materialer og oplevelser. I diversitetens navn og for ikke at blive indspist, samt med bevidst teologisk fokus på behovet for den fremmedes betydning for teologisk fortolkning og forkyndelse, anbefaler McClure, at gruppens medlemmer udskiftes hver 2. eller 3. måned. Disse diskussioner åbner op for en kollaborativ dialogisk polyfoni af stemmer og danner grundlag for søndagens prædiken. McClures metode, *The Sermon Roundtable*, indeholder vidnesbyrd, *brainstorm* og *empowerment*.

²³ Lorensen (2014): s. 74.

²⁴ Lorensen (2014): s. 74-75. McClure (2001): s. 125.

²⁵ LINK 7: Besøgt d. 20/3-21 kl. 18:17: <https://johnsmcclure.com/2012/10/01/collaborative-preaching/>

²⁶ LINK 8: Besøgt d. 26/4-21 kl. 11:01.

Prædiken som opbyggelig envejs- kommunikation hører dermed fortiden til, idet dialogen og samtalen lægger op til en dynamisk udveksling af magt, fordi rollerne mellem gæst og vært skifter.²⁷ Denne tilgang til prædikenen i *Other-wise Preaching* vil jeg diskutere mere detaljeret i kritikken af *Collaborative Preaching*.

4.2 Postkoloniale og afroamerikanske teorier

Pui-lans banebrydende postkoloniale teologi udforsker bl.a. pluralisme, skabelse, kristologi og prædikenen som Tredje Rum (*Third Space*). Pui-lans postkolonialitet defineres her ud fra hendes tese om, at hoveddelen af teologi er opstået i dominerende kulturer med indbyggede imperialistiske magtstrukturer. Ifølge Pui-Lan må den postkoloniale prædiken "afkolonialisere" selve skriften og være på vagt overfor fordomsfyldte symboler, liturgiske tekster, salmesang samt tid og sted. Derfor bliver det, ifølge Pui-lan, teologiens opgave at afkolonialisere sindet og befri kristendommen fra koloniserede bias.²⁸ Ligesom Thomas og Hume²⁹ anvender Pui-lan begrebet *Imagination* i sin bog *Postcolonial Imagination and Feminist Theology* (2005). Pui-lan inddeler den postkoloniale forestillingsevne i tre overlappende, men dog distinkte tilstande: historisk, dialogisk og diasporisk.³⁰ Den historiske forestillingsevne er konkret, praktisk og ikke abstrakt. Den dialogiske forestillingsevne søger at bygge bro mellem tid og sted og skabe mening ved hjælp af fortsat dialog mellem forskellige religiøse og kulturelle traditioner. Den diasporiske forestillingsevne anerkender mangfoldigheden af diasporaer og respekterer forskellige historier og hukommelser.³¹ Ved første øjekast er parallellen mellem afroamerikansk og postkolonial teologi måske evident, men sammenhængen er dog kompleks.

Nutidige studier i postkolonialitet, foretaget af amerikanske forskere, understreger forholdet mellem postkoloniale teorier og analyser af afroamerikansk kultur. I praksis har eksponenterne for afroamerikansk kultur dog ikke altid beskæftiget sig med klassiske postkoloniale teoretikere på ukritisk vis. Både i USA og også mange andre steder i verden, hvor mennesker har været udsat for undertrykkelse og

²⁷ McClure (2001): s. 61-62.

²⁸ Pui-lan (2005): s. 188.

LINK 9: Besøgt d. 22/3 kl. 10:20: <https://Postcolonial Imagination and Feminist>

²⁹ Mere om Hume i afsnittet om analysemetoder.

³⁰ Pui-lan (2005): s. 22, 30-31.

³¹ Pui-lan (2005): s. 38, 48-49.

diskrimination, er afroamerikanske studier i dag blandt de mest indflydelsesrige mht. aktuelle intellektuelle, sociale og politiske bevægelser. Dette forhold har haft en udbredt og ofte separat udvikling på postkoloniale studier, som de, som sagt, er relateret til på kompleks vis. Postkoloniale teoretikere, der har beskæftiget sig med emnet, har set studiet af afroamerikansk kultur i Amerika som et studie af en af verdens største diasporaer. I den henseende har afroamerikanernes historie nogle træk til fælles med andre undertrykte diasporaer. I de samfund, der udviklede sig fra bølgen af europæisk ekspansion fra det sekstende århundrede og fremefter, blev mange grupper flyttet fra deres hjemlande mod deres vilje for at tjene imperiets økonomiske behov. Forskningen afslører en række forskellige virkninger af disse store begivenheder på individuelle grupper. Sammenlignende undersøgelser af disse bevægelser er derfor en positiv udvikling i den nutidige postkoloniale forskning.³² Ligheder og forskelle mellem afroamerikanske og postkoloniale bevægelser vil blive undersøgt i diskussionen af de tre taler.³³

4.3 Opsummering af homiletiske retninger

Kort sagt kan det konstateres, at de homiletiske retninger fra det tidlige 20. århundrede og til nu har bevæget sig fra *Kerygmatiske Homiletik* (Barth, Bultmann, Thurneysen), over *New Homiletics* (Craddock) til *Other-wise Preaching* (McClure, Lorensen, Gaarden, Rose). Prædikeformen har udviklet sig fra deduktiv proklamation, over induktiv erfaringsbaseret kommunikation, til kollaborativ dialogisk polyfoni. Prædikantens rolle har udviklet sig fra at være herold af *das ganz Andere*, til sokratiske vejleder, til medvandrer med *open end* slutninger. Samtidig har menighedens interesse ændret sig fra frelse og tilgivelse til et åbent møde med det fremmede, en oplevelse af fortsat refleksion og *co-authorship* og dermed et fokus på et for hverdagslivet relevant evangelium. Som tidligere nævnt vil den fremtrædende homiletiske orientering i dette speciale være Thomas' *Moral Imagination*, som defineres under analysemetoder.

4.4 Begrebsdefinitioner

Den traditionelle definition af en prædiken i vestlig teologi har gennem tiderne placeret prædikenen i kirkens rum med den gudstjeneste, der finder sted dér. Derfor

³² Ashcroft, Griffiths, Tiffin (2013): s. 7-8, 32, 127.

Afsnittet om postkoloniale og afroamerikanske teorier er parafraseret over disse sider.

³³ Jvf. afsnittet i indledningen om afgrænsning og fokusområde.

skal det understreges, at prædikenen i dette speciale *ikke* opfattes som værende forbeholdt prædikestolen søndag morgen i kirken, men er mere hybrid. Således defineres en *prædiken* her som: *det talte ord, der rummer både teologiske og politiske refleksioner*. Altså fx det talte ord, der forholder sig til aktuelle samfundsproblematikker ud fra kristne værdier. Udover mere traditionelle prædikener forstår jeg altså også poesi, sangtekster o.l. som havende potentiale til at høre under prædikener og taler. Disse kategoriseres således alle under ovenstående definition af prædikenen. På dette grundlag har jeg fx medtaget den nu 23-årige poet, Amanda Gormans, aktuelle digt *The Hill We Climb* fra præsidentindsættelsen af Joe Biden på Capitol Hill i Washington D.C. d. 20. januar 2021. På en og samme tid kommenterer og fortolker Gormans talte ord i form af hendes digt nemlig både religion og politik ved hjælp af poesi og sætter sig dermed i centrum af ovenstående hybride definition. Under denne hybride definition af prædikener hører altså poesi, gospelmusik og anden kunst.³⁴

4.4.1 Bibelbrug

I analyserne af de tre taler skal bibelbrug forstås smalt. Bibelbrug opfattes altså bogstaveligt talt som de anvendte prædikeners, talers og digtes konkrete brug af bibelen. Her tænkes fx på skriftsteder, det gammeltestamentlige exodus narrativ, den nytestamentlige lignelse samt brug af typologi og allegori. Craddock nævner netop lignelsen som en virkningsfuld indirekte form og et redskab til at fange et publikum med levende narrativer, der kan danne grobund for nye perspektiver og visioner.³⁵ Formålet med denne del af analysen er altså ganske enkelt at afdække, hvordan talerne bruger bibelen. Er der fx nogle særlige kendetegn i afroamerikansk bibelbrug? Hvilke skriftsteder trækker talerne frem, og hvorfor anvendes netop disse?

³⁴ I anledningen af professor Charles Campbells (1) pensionering fra Duke Divinity School udtalte den amerikanske professor ved Duke Divinity School i North Carolina, Anatheia Portier-Young (2), ved et *online event* d. 9. april 2021, at også et patchworktæppe kan regnes for at være en prædiken. Til sammenligning er min definition af prædikenen konservativ. Besøgt d. 17/5-21 kl. 18:27:

LINK 10: Besøgt d. 29/5 kl. 11:53: <https://divinity.duke.edu/faculty/charles-campbell>

LINK 11: Besøgt d. 29/5 kl. 11:54: <https://divinity.duke.edu/faculty/anatheia-portier-young>

³⁵ Craddock (2002): s. 74, 106.

4.5 Analysemetoder

På baggrund af tidligere nævnte definition af prædikenen og kriterierne finder jeg det derudover relevant at anvende forskellige analysemetoder og teorier om teologi og politik samt metoder til prædikenanalyser. Overordnet har jeg derfor valgt at belyse emnet ud fra Frank A. Thomas' (1955-) teori: *Four Qualities of Moral Imagination*. Thomas citerer John Paul Lederachs definition af *Moral Imagination*: "the capacity to imagine something rooted in the challenges of the real world yet capable of giving birth to that which does not yet exist."³⁶ Begrebet *Moral Imagination* låner dog også elementer fra den skotske filosof, David Hume, og dennes teori af samme navn. Humes pointe er, at vi må indleve os i og sympatisere med andres lidelse for at vedtage et moralsk synspunkt. Vores sympati er dog begrænset til mennesker i vores egen inderkreds. Hume skelner mellem vores medfølelse via associativ sympati og spejling af andres følelser versus vores evne til at nære empati over for fremmede. Sidstnævnte indebærer ifølge Hume kognitiv sympati, der fordrer, at vi reflekterer over, hvordan vi sætter os i andres sted. Med Humes hybride teori om sympati opstår dog let kognitiv dissonans samt interpersonel konflikt. Pga. vores egne modsætningsfulde associative bias synes Humes tre kriterier for *moral imagination* derfor vanskelige at forene.³⁷ Thomas baserer sin udbyggede version af Humes *Moral Imagination* på nedenstående fire elementer. Især er det sammenfaldet mellem Thomas' punkt to om empati, der springer i øjnene mht. paralleller til Humes *Moral Imagination*.

4.5.1 De fire elementer i Thomas' *Moral Imagination*

1. Envision equality and represent it by one's physical presence.
 2. Empathy as a catalyst or bridge to create opportunities to overcome the past and make new decisions for peace and justice.
 3. Wisdom and truth in ancient texts, the wisdom of the ages.
 4. The language of poetry and art that lifts and elevates by touching the emotive chords of wonder, hope, and mystery.³⁸
-
1. *Lighed* repræsenteret ved fysisk tilstedeværelse.
 2. *Empati* som katalysator eller bro til at skabe muligheder for at overvinde fortiden og træffe nye beslutninger om fred og retfærdighed.

³⁶ Thomas (2018): xxiv. (Lederach (2005) s. 29 i: *The Art and Soul of Building Peace*).

³⁷ Thomas (2018) s. 58, 72-73. Collier (2010) s. 255.

³⁸ Thomas 2018: s. 45, 81. De fire elementer i Thomas' *Moral Imagination* er her gengivet i deres helhed på engelsk og dansk (min kursivering og bindestreger).

3. *Visdom og sandhed* i gamle tekster, tidernes visdom.
4. *Poesi og kunst* som løfter og ophøjer ved at berøre de emotive strenge af undren, håb og mysterie.³⁹

Thomas' fire *Moral Imagination* elementer vil blive anvendt som arbejdsredskab til at undersøge, om disse fire elementer indgår i hver af de valgte tre hovedtaler. Elementerne vil fungere som en slags "vellykketheds-kriterie" eller et moralsk barometer for, om de valgte taler kan kategoriseres som besiddende *Moral Imagination* - og dermed ligger inden for rammen af farlige prædikener eller talt ord.

4.5.2 Thomas' definition af Moral Imagination i relation til prædiken

Thomas definerer her begrebet netop i relation til prædiken. Derfor oversættes begrebet nedenfor til dansk, da det fremadrettet vil blive taget i brug på dansk:⁴⁰

Moral Imagination is the ability of the preacher, intuitive or otherwise, in the midst of the chaotic experiences of human life and existence, to grasp and share God's abiding wisdom and ethical truth in order to benefit the individual and common humanity.⁴¹

Moralsk forestillingsevne er prædikantens evne til, intuitivt eller på anden måde, midt i de kaotiske erfaringer af menneskets liv og eksistens, at forstå og dele Guds vedvarende visdom og etiske sandhed for at gavne den enkelte og den fælles menneskehed.⁴²

Ud over Frank A. Thomas' *Moral Imagination* vil jeg bruge paradigmeskiftende analysemetoder fra homiletikeren John S. McClure (1952-), den asiatiske teolog og feminist, Kwok Pui-lan (1952-) og hendes tilgang til postkolonial prædiken, teolog og forfatter Richard Alan Lischer (1943-), Rev. Dr. Fred B. Craddock (1928-2015) m.fl. Pui Lan er fra Hong Kong, mens Thomas, McClure, Lischer og Craddock alle er amerikanere med forskellige homiletiske udgangspunkter. Dog er udelukkende Thomas afroamerikaner. Dermed kunne indvendes, at der er ubalance i den etniske sammensætning af de valgte teoretikere. Hvorom alting er, følger her de udvalgte

³⁹ Ibid: s. 45, 81. Min oversættelse og kursivering. Fremadrettet vil elementerne bruges på dansk.

⁴⁰ Både *Moral Imagination* og 'moralsk forestillingsevne' vil dog blive anvendt som titler.

⁴¹ Thomas (2018) s. 3, 24, 106.

⁴² Thomas (2018) s. 3, 24, 106. Min oversættelse.

hovedteoretikere: Thomas (afroamerikaner), Pui-lan (kinesisk kvinde), McClure, Lischer og Craddock⁴³ (tre nordamerikanske kaukasiske mænd).

4.6 Fremgangsmåde ved minianalyse af Kennedys tale

Skønt dette speciale tager udgangspunkt i tre afroamerikanske taler, har jeg inddraget en minianalyse af den kaukasiske præsidentkandidats, Robert F. Kennedys, tale aftenen efter attentatet på King. Dette gør jeg for at indsætte Kings tale i en historisk ramme og tilbyde lidt kort baggrundsstof, der kan medvirke til at skabe sammenhængskraft i opgaven. Kennedys tale vil belyses ud fra Thomas' *Moral Imagination* samt Lischers strategier for retorisk analyse, som de fremstår i bogen *The Preacher King: Martin Luther King, Jr. and the Word that Moved America, revised edition* (2020). Kennedys tale vil altså ikke blive analyseret til bunds i samme udstrækning som de tre hovedtaler af King, Gorman og Barber. Minianalysen vil heller ikke følge helt den samme stringente metode som analyserne af hovedtalerne.

4.7 Fremgangsmåde ved analyse af de tre hovedtaler

I min analyse af de tre hovedtaler vil jeg gå systematisk frem. Det vil jeg gøre ved at gennemgå talerne på følgende vis: Først vil jeg give et resumé af hver af talerne. Dernæst vil jeg undersøge hver af de tre taleres retoriske virkemidler mere til bunds; herunder publikum, afsender og intention. Her vil jeg skele til Tim Sensings artikel *African American Preaching*⁴⁴ fra hans blog *HomileticalSensings*.⁴⁵ Så vil jeg redegøre mere detaljeret for talernes bibelbrug. Dernæst følger en applikation af analysemetoderne på hovedtalerne. Her vil jeg som bekendt primært anvende de fire elementer i Thomas' *Moral Imagination*. Samtidig vil jeg bringe analysen og diskussionen i spil med McClures *Collaborative Preaching* og Pui-lans postkoloniale greb og her se på ligheder og forskelle mellem afroamerikanske og postkoloniale teorier. For at nå en delkonklusion vil jeg til sidst applicere Thomas' fire *Moral Imagination* elementer samt de øvrige analysemetoder på hver af hovedtalerne. I sidste instans vil delkonklusionerne føre til opgavens endelige konklusion.

⁴³ McClure's *Other-wise Preaching* m.m. er et udtryk for postkolonial kritik af eurocentrisk tilgang.

⁴⁴ LINK 8 (se note 26): Besøgt d. 1/4-21 kl. 11:40:

⁴⁵ LINK 12: Besøgt d. 1/4-21 kl. 12:01: <https://blogs.acu.edu/sensing/>

Tim Sensing (DMin, PhD) er professor i homiletik på Abilene Christian University, Texas. Sensing ser teologi ud fra fem kategorier: fællesskab, helliggørelse, kontekstuel samt tjeneste og vidnesbyrd.

5. HISTORISK BAGGRUND

Prædikenens historie i det afroamerikanske samfund er forbundet via to forskellige sammenhænge: Vestafrikas religiøse tradition og slaveriet som institution. Da slaver blev konverteret til kristendommen, skete der en blanding af kulturer. Synkretisme af kristendommen og slaveoplevelsen affødte en rig, ny arv inden for forkyndelse. Fordi det ofte var forbudt for slaver at lære at læse og skrive, udviklede analfabetiske slaver derfor robuste mundtlige traditioner, der formidlede prædikener, *spirituals* og folkeeventyr fra generation til generation. Sensing argumenterer for, at afroamerikanere muligvis ikke havde overlevet som et folk uden en sådan retorisk proces.⁴⁶ Netop denne evne til at finde sin stemme under ekstremt begrænsende forhold eksemplificerer, hvordan koloniserede folk tilpasser og undergraver koloniale institutioner og bøjer dem til egne mål - selv under urimelige betingelser.⁴⁷

5.1 Den afroamerikanske prædikens retorik

5.1.1 Black Theology

Den afroamerikanske stemme og erfaring blev for alvor repræsenteret i teologien i 1960'erne og 1970'erne, da *Black Theology* opstod i USA. Albert Cleages (1911-2000) bog *Black Messiah* fra 1968 blev her et vigtigt samlingspunkt, der medvirkede til at etablere den distinkte, sorte identitet. *Black Theology* bekræfter sort menneskelighed, emanciperer sorte mennesker fra hvid racisme og bevirker dermed autentisk frihed for begge parter. Centralt i *Black Theology* står befrielsestemaet, mens forsoning mellem sorte og hvide ikke er i centrum og ikke-vold helt afvises. Ingen af dette speciales talere er dermed eksponenter for *Black Theology*, da de alle betoner forsoning. Den mest signifikante repræsentant for *Black Theology* er James H. Cone (1938-2018). I Cones bog fra 1970 *Black Theology of Liberation* argumenterede Cone, at Gud var sort. Denne *Black Messiah* stod de marginaliserede og undertrykte nært. I Cones bog fra 2013, *The Cross and the Lynching Tree*, er billedet af den døende Jesus på korset centralt for afroamerikanere, da det viser, at Gud er med dem, selv i lidelsen i tider med lynching. *The lynching tree* symboliserer derfor hvid magt og sort død, mens korset, hvor Gud overvinder syndens og dødens magt, symboliserer guddommelig magt og

⁴⁶ LINK 8 (se note 26): Besøgt d. 9/5 kl. 22:20.

⁴⁷ Ashcroft, Griffiths, Tiffin (2013): s. 158-159.

sort liv.⁴⁸ Det skal dog understreges, at skønt der er lighedspunkter mellem *Black Theology*, der udsprang fra sorte, protestantiske kredse i Nordamerika og befrielsesteologien, der opstod i den katolske kirke i Sydamerika, var disse to separate bevægelser.⁴⁹ *Black Theology* er nævnt ganske kort, da den er en vigtig del af afroamerikansk teologi, dog er *Black Theology* ikke et fokuspunkt i denne opgave om den farlige prædiken.

5.1.2 Call and response

Set i lyset af vigtigheden af den afroamerikanske retoriske tradition, beskrevet ovenfor, vil jeg i dette afsnit belyse den afroamerikanske signaturprædikegenre *call and response*. De fleste af fx Kings taler indbefatter nemlig denne prædikeform. Fænomenet handler i al sin korthed om menighedens dialogiske deltagelse under prædikenen. Fra prædikanten udgår således et *call* i form af dennes talte ord, mens menighedens svar er et *response*. Dette sker i form af tilhørernes udbrud og tilkendegivelser på steder i talen af speciel interesse. Det kan også være passager, der vækker særlig genklang hos tilhørerne og derfor fortjener et *amen, go 'head* eller *hallelujah*. Som et musikalsk crescendo bygger prædikanten *call and response* prædikenen op til et klimaks, der kulminerer med publikums ofte højlydte og dedikerede respons. Prædikanten opmuntres således via tilhørernes verbale udtryk for deres indlevelse. Disse udbrud tilskynder prædikanten til at forkynde med større overbevisning og kompromisløshed. Her er der paralleller til Thomas' udvidede definition af begrebet farlig prædiken, der står i relation til prædikenen (jvf. s. 20). I glæde og sorg henter det afroamerikanske kirkesamfund altså håb, vitalitet, opmuntring og kollektiv styrke i kirkefællesskabet - ikke mindst i *call and response* prædikeformen.⁵⁰ Skønt *call and response* formen er unik for den sorte kirke, er der paralleller til *Collaborative Preaching*, da denne dialog også forudsætter, at prædikant og kirkegænger samarbejder om prædikenen.

5.1.3 Signifying

Overordnet er *signifying* et vigtigt greb i afroamerikansk retorik, der kan opsummeres som den afroamerikanske "dobbeltbevidsthed". *Signifying* foregår fx ved, at en

⁴⁸ LINK 13: Besøgt d. 26/5-21 kl. 08:55: <https://www.James-Cone>

⁴⁹ McGrath (2011): s. 91-92.

⁵⁰ LINK 8: (se note 26): Besøgt d. 28/4 kl.17:17.

minoritet devaluerer sit eget selv ved at se sig selv med undertrykkernes øjne. Netop ved at se verden gennem egne, såvel som andres øjne, affødes en kreativ tilpasningsevne. *Signifying* er dermed en måde hvorpå, afroamerikanere kan undslippe de begrænsninger, de bliver pålagt af deres undertrykkere. Denne karakteristiske afroamerikanske dobbeltbevidsthed skaber altså alternative, kreative reaktionsmønstre og tjener både historisk og i dag som en overlevelsesmekanisme.

⁵¹ Sensing uddyber termen ved at referere til den afroamerikanske historiker, forfatter og professor ved Yale University, Henry Louis Gates Jr. (1950-).⁵² Gates' banebrydende forskning undersøger forholdet mellem afrikanske og afroamerikanske folkelige traditioner. I denne litteratur sættes sorte stemmer i stand til at tale for dem selv. Gammel poesi, myter og ikke mindst Yoruba-trickster-figuren, Esu-Elegbara, og *The Signifying Monkey* sætter nemlig ord på den sorte traditions litteratur. Fx afslører Gates et unikt fortolkningssystem og en stærk folkelig tradition, som sorte slaver bragte med sig fra Afrika til USA netop i form af denne *Signifying Monkey*. Figuren er særdeles populær i afroamerikansk folkløse og en central bestanddel i de tidlige slavefortællinger, der definerer afroamerikansk litteraturtradition og historie. Ifølge Gates fungerer *signifying* som et *trick*, der udspilles over for et publikum. Ordet *trick* henviser her til myten om aben, der er ekspert i at spille undertrykkende kræfter ud mod hinanden til egen fordel. I junglen veksler aben fx mellem den barske løve (den hvide racist?) og den magtfulde elefant (den hvide liberale?), men aben narrer dem begge til at gøre sin vilje. Gates identificerer *signifying* som den mest prævalente form for afroamerikansk prædikenretorik ifølge Sensing.⁵³ *Signifying* er ikke blot et retorisk virkemiddel i prædikenen, men anvendes i dag også i *stand-up comedy* og rapmusik, hvor dens underminerende form besidder evnen til at skabe transformativ forandring.

5.2 Dr. Martin Luther King IIs store indflydelse

Kings vidtrækkende og globale inspiration ligger i hans farlige, politiske prædikener og taler, der til stadighed motiverer generationer verden over. Derfor er de fortsat aktuelle. Årsagen til Kings relevans for netop dette speciale er tillige, at Kings politiske prædikener og taler ofte lapper over samt talernes massive effekt på den

⁵¹ LINK 14: Besøgt d. 18/5-21 kl. 13:56: [Homiletical Sensings » African American Preaching](#)

⁵² Link 15: Besøgt d. 16/5-21 kl. 21:12: <https://www.britannica.com/biography/Henry-Louis-Gates-Jr>

⁵³ LINK 16: Besøgt d. 18/5-21 kl. 12:15: https://blogs.acu.edu/sensing/cool-stuff/african-american-preaching/#_edn20

amerikanske borgerrettighedsbevægelse (*Civil Rights Movement*). Bevægelsen har stor indflydelse på afroamerikaneres religiøse og politiske liv i USA både dengang og nu. Kings relevans ligger her i hans politiske prædikener, der fungerede som *calls to action* og altså ofte resulterede i konkret handling. Fx var Kings politiske prædikener og initiativer medvirkende til borgerrettighedslovgivningen af 1954, der ved en højesteretskendelse tilsagde liggeret for sorte amerikanere⁵⁴ samt den historiske *Poor People's March on Washington* i 1968, hvor ca. 1/4 million mennesker demonstrerede for jobs og frihed for afroamerikanere.⁵⁵ Ved sidstnævnte lejlighed holdt King sin ikoniske tale *I Have A Dream*. Kings politiske prædikener havde også en stor del af ansvaret for, at både *Civil Rights Act of 1964* og *Voting Rights Act of 1965* blev vedtaget. Førstnævnte medførte en ende på raceadskillelse og sidstnævnte forbød racediskrimination i afstemningspraksis.⁵⁶ I kraft af Kings taler og de efterfølgende demonstrationer marcherede King og hans tilhængere fra Selma til Montgomery, hvor King holdt en af sine mere optimistiske taler efter sejren i Selma; *Our God is Marching On!*⁵⁷ I talen udtaler King ordene: "truth will rise again",⁵⁸ der senere inspirerer både Maya Angelous digt *Still I Rise* og Amanda Gormans digt *The Hill We Climb*. Ligeledes inspirerer Kings *Poor People's March* 50 år senere Barber til at stå i spidsen for antifattigdomskampagnen af næsten samme navn: *Poor People's Campaign: A National Call for a Moral Revival*.⁵⁹

5.3 Kings *Moral Imagination* æraer

Thomas inddeler Kings version af *Moral Imagination* i to æraer. I den 1. æra (1954-1965) er King stadig optimistisk og håbefuldt omkring den kulturelle myte om den amerikanske drøm.⁶⁰ Men også på Kings tid truer ulighed den amerikanske drøm. I den 2. æra (1965-68) bevæger King sig væk fra en idealistisk tro på den amerikanske drøm.⁶¹ Som eksempel på vellykket brug af de fire elementer i *Moral*

⁵⁴ LINK 17: Besøgt d. 17/4 kl. 15:25:

<https://denstoredanske.lex.dk/Borgerrettighedsbev%C3%A6gelsen>

⁵⁵ LINK 18: Besøgt d. 29/3 kl. 04:37:

<https://naacp.org/find-resources/history-explained/civil-rights-leaders/martin-luther-king-jr>

⁵⁶ Stemmeretsloven var en konsekvens af *Jim Crow* lovgivning (1870'erne-1965), der forhindrede afroamerikanere i at stemme på grund af race i nær et århundrede.

⁵⁷ Thomas (2018) xxxvii, s. 41.

LINK 19: Besøgt d. 26/4 kl. 09:27: <https://kinginstitute.stanford.edu/our-god-marching>

⁵⁸ LINK 20: Besøgt d. 24/4 kl. 16:43. Tidskode: 00:18-00:25:

<https://www.youtube.com/watch?v=5n5WbNCEeHM>

⁵⁹ LINK 21: Besøgt d. 11/5 kl. 18:15: <https://www.poorpeoplescampaign.org>

⁶⁰ Thomas (2018) s. 25.

⁶¹ Thomas (2018) s. 24, 26.

Imagination behandler Thomas bl.a. to historiske taler af Martin Luther King II og Robert F. Kennedy fra henholdsvis d. 3. og 4. april 1968. Pga. Kings store betydning for det sorte Amerika og afroamerikanske herkomst vil King også indgå som hovedtaler i dette speciale. Først vil jeg dog tilbyde en minianalyse af Kennedys tale nedenfor, da denne giver en god indgang til analyserne af de tre hovedtaler.⁶²

5.4 Minianalyse - Robert F. Kennedys tale⁶³

Skønt et centralt kriterium for dette speciale er, at talerne er afroamerikanere, vil jeg i det følgende udføre en lidt "løse" minianalyse af Robert F. Kennedys tale den aften, King blev skudt og dræbt. Dette sker for at få lidt historisk kontekst i spil. Minianalysen vil dog ikke indeholde samtlige elementer som i de mere stringente analyser af de tre hovedtaler af King, Gorman og Barber.

Tale: *Ingen officiel titel.*

Tid: Torsdag d. 4. april 1968.

Sted: Indianapolis, Indiana - på ladet af en lastbil.

Lejlighed: Mindetale i forbindelse med mordet på Martin Luther King II.

Talens længde: 04:45.

5.5 Biografi: Robert F. Kennedy (1925-1968)

Som medlem af Kennedy-dynastiet blev Robert F. Kennedy født med en guldske i munden. I 1968 blev Kennedy udnævnt som det demokratiske partis ledende kandidat til det amerikanske præsidentembede. Dette gjorde Kennedy ved at bejle til afroamerikanere og andre minoritetsvælgere, fattige, unge og katolikker. Kennedys mærkesager var borgerrettighedsbevægelsen, USAs involvering i Cuba-krisen, organiseret kriminalitet og bekæmpelsen af mafiaen. Kort efter Kennedy vandt det indledende løb mod McCarthy i Californien, blev han skudt ved midnatstid d. 5. juni

Den amerikanske drøm: Dvs den grundtanke, at alle mennesker, uanset race, køn, alder og social herkomst, har samme livs- og fremtidsmuligheder. Som konsekvens heraf består forudsætningen for at opnå økonomisk rigdom og succes derfor udelukkende i individets villighed til hårdt arbejde.

⁶² Kennedys tale vil ikke blive analyseret i samme udstrækning som de tre hovedtaler og heller ikke følge samme stringente metode (jvf. afsnit 4.6 om fremgangsmåde).

⁶³ LINK D. Besøgt d. 27/4-21 kl. 17:39: <https://www.youtube.com/kennedy>

Bemærk: På denne YouTube side er Kennedys tale også transskriberet (tryk *more*) eller læs den her: LINK D(a): Besøgt d. 27/4-21 kl. 20:14:

[Robert F. Kennedy -- Statement on the Assassination of Martin Luther King, Jr.](#)

1968 og døde den følgende morgen. Ligesom med mordet på broderen, John F. Kennedy, er Robert F. Kennedy i dag genstand for utallige konspirationsteorier.⁶⁴

5.6 Resumé ud fra Thomas' fire elementer (Kennedy)

Som et eksempel på vellykket brug af de fire elementer i Thomas' *Moral Imagination* nævner Thomas Robert F. Kennedys *fysiske tilstedeværelse* og tale i et sort nabolag den nat, King blev dræbt af en hvid mand (dvs. lighed; det første element i Thomas' *Moral Imagination*). Iført broderens jakke udviste Kennedy ved denne lejlighed *empati* med sine ord. Han udtalte, at han identificerede sig med de sortes følelser og tanker om had og hævn, fordi han selv oplevede noget lignende i form af mordet på sin egen broder fem år tidligere. Mordet på broderen, John F. Kennedy (1917-1963) blev nemlig også begået af en hvid mand. I stedet for at så mistillid, frygt og tanker om hævn med sin tale indgød Kennedy tilhørerne håb. Kennedy identificerede sig med sorgen, smerten og lidelsen og havde dermed *empati*. Her henviser Kennedy til Kings ikke-voldelige bestræbelser på fred, forståelse, barmhjertighed og kærlighed.⁶⁵ Altså havde Kennedys tale, ifølge Thomas, den nødvendige *Moral Imagination* til at *bygge bro til at skabe muligheder for at overvinde fortiden og træffe nye beslutninger om fred og retfærdighed* (empati; det andet element i Thomas' *Moral Imagination*). For at trøste sig selv og andre søgte Kennedy *visdom* og *sandhed i gamle tekster* fra den græske mytologi (det tredje element) og prædikede kærlighed og barmhjertighed. Han konkluderede, at mordet var gudernes gengældelse for Kennedy-klanens arrogance og citerede Aeschylus (ca. 525-456 f.v.t.) til forsamlingen: "Even in our sleep, pain which cannot forget... comes wisdom through the awful grace of God".⁶⁶ Således gjorde Kennedy brug af *tidernes visdom* og *sandhed i gamle tekster* for at indgyde forsamlingen og sig selv håb. Hans følelsesladede budskab, hentet fra *poesi og kunst* (det fjerde element), gav genklang blandt tilhørerne og vakte undren, håb og mysterie. Den uvidenskabelige konklusion på Kennedys tale blev ifølge Thomas, at de ellers frygtede optøjer udeblev i Indianapolis på dagen for attentatet på King d. 4. april 1968 til sammenligning med

⁶⁴ LINK 22: Besøgt d. 11/5-21 kl. 13:40: [Robert F. Kennedy](#)

⁶⁵ LINK D (se note 62): Besøgt d. 11/5 kl 11:32. Tidskode 02:12-02:36: <https://www.youtube.com/watch?v=GoKzCff8Zbs>

⁶⁶ Thomas (2018) s. 19.

det øvrige USA, hvor urolighederne brød ud i 76 byer, 46 blev dræbt, 200 blev såret og 28.000 blev fængslet.⁶⁷

5.7 Bibelbrug

Ifølge Thomas forankrede Kennedy sin tale i tanken om den amerikanske drøm, sådan som den her er defineret af Thomas:

The fundamental cultural myth of America is a city set on a hill, blessed by God to be the light of the world, with the spiritual values of optimism, hard work, frugality, capitalistic economic striving, and a virgin land as assets to bring the kingdom of God to Earth.⁶⁸

Billedsproget i ovenstående ord *city set on a hill* er en væsentlig del af det angloamerikanske narrativ om den amerikanske drøm, som afroamerikanere approprierer. Det velkendte bibelske exodus narrativ om det forjættede land har ifølge Thomas været en vigtig del af afroamerikansk selvforståelse siden afroamerikanernes ufrivillige migration fra Afrika til Amerika som slaver og deres introduktion til kristendommen.⁶⁹ Med Moses som profeten over profeter, der ledte sit folk fra fangenskab til frihed, sammenflettede afrikanske slaver ofte Moses- og Jesus-figurene. Afroamerikanere identificerer sig altså i særlig grad med exodus narrativet baseret på deres erfaringer som slaver og undertrykt folk. Kennedys brug af den amerikanske drøm i lyset af exodus narrativet er dermed et effektivt kommunikationsmiddel, hvis intention er at formidle forsoning, den aften King blev skudt.

5.8 Applikation af analysemetoden: *Moral Imagination* (Kennedy)

Det faktum, at Kennedy var til stede (fysisk tilstedeværelse; Thomas' første element) og talte til en sort forsamling den aften, King blev skudt, må ikke forklejnes. Fra ladet af en lastbil og uden beskyttelse udviste Kennedy således *courage* og empati (Thomas' andet element) ved at give sin tale til et potentielt fjendtligt stemt, sort publikum i dyb sorg og vrede over attentatet på King. Ud over den amerikanske drøm forankrede Kennedy sin tale i gammel græsk visdom fra Aeschylus, der for Kennedy her havde funktion af hellig tekst.⁷⁰ Dermed anvender Kennedy (uvidende)

⁶⁷ Thomas (2018) s. 17-21.

⁶⁸ William J. Barber II i: Thomas (2018) s. xxxiii.

⁶⁹ Thomas (2018) s. 32. Lischer (1995): s. 173.

⁷⁰ Thomas (2018) s. 24.

samtidig både Thomas' tredje element om *tidernes visdom* og fjerde element om *kunsten*, der løfter og vækker *undren, håb og mysterie*. Thomas udtaler dog, at tilhørerne efter al sandsynlighed aldrig havde hørt om Aeschylus.⁷¹ Her kunne kritiseres, at Thomas med sin antagelse gør sig skyld i stereotyp forsimpning af tilhørernes formodede intellektuelle evner og akademiske formåen. Lischer samstemmer dog i Thomas' formodning om, at publikum nok ikke er bekendt med Platon, Aristoteles og Sokrates - og derfor heller ikke med Aeschylus. Her er Lischers pointe dog, at Kings budskab ville trænge igennem uanset hvad, fordi Kings retoriske stil var selve hans budskab.⁷² Thomas' pointe er modsat Lischers, som jeg tolker den, at det er uvæsentligt, om publikum havde læst Aeschylus eller ej. Uanset hvad, må den prædikant, der gør sig i *Moral Imagination*, nemlig forbinde sig med tidernes visdom fra gamle tekster. Dette skal prædikanten, fordi god poesi og kunst i enhver kontekst er ophøjende ifølge Thomas.⁷³ Ræsonnementet læser jeg, som om Thomas ser kunsten som universel og transcendent. Således er det fjerde element et vigtigt element i *Moral Imagination*. I sidste ende besad Kennedys tale ifølge Thomas alle fire elementer af Thomas' *Moral Imagination*. Det var en bevæget Kennedy, der med sit beåndede talte ord berørte emotive strenge hos de sørgende og dermed afværgede en potentiel katastrofe, der ellers let kunne have eskaleret. Dette leder frem til selve Kings tale, som King afholdt aftenen før, han blev skudt.

6. ANALYSE AF DE TRE HOVEDTALER

Analysen af hver af de tre taler involverer som tidligere nævnt fem skridt og kommer til at foregå på følgende systematiske måde: først en kort udlægning, så de retoriske virkemidler og bibelbrug, derefter applikation af Thomas' *Moral Imagination* analysemetode på hver af de tre hovedtaler af King, Gorman og Barber. Dernæst sættes McClures og Pui-lans greb om prædikenen i spil og til sidst en delkonklusion.

⁷¹ Thomas (2018) s. 20.

⁷² Lischer (1995): s. 125.

⁷³ Thomas (2018) s. 19-20.

6.1 Kings tale - *I've Been to the Mountaintop*⁷⁴

Tale: *I've Been to the Mountaintop*.⁷⁵

Tid: Onsdag d. 3. april 1968.

Sted: Mason Temple, Memphis, Tennessee.

Lejlighed: Kings opfordring til lokale Memphis sanitetsarbejdere om fortsat at strejke og demonstrere ikke-voldeligt.

Talens længde: 43:05.

6.2 Biografi: Martin Luther King II (1929-1968)

Martin Luther King II var baptistpræst og talsmand for den amerikanske borgerrettighedsbevægelse. Kings virke strakte sig fra 1955 til han blev dræbt i 1968 blot 39 år gammel. Inspireret af sin kristne tro og Mahatma Ghandi organiserede og deltog King i en lang række demonstrationer for sortes rettigheder; bl.a. retten til at stemme. King var med til at organisere *March on Washington*, hvor han gav sin berømte tale *I Have a Dream*. Fra ca. 1963 investigerede FBI King for hans påståede kommunist alliance. I 1964 vandt King Nobels Fredspris for at have bekæmpet racediskrimination ved hjælp af ikke-voldelig modstand. I 1965 var han medorganisator af *Selma to Montgomery* demonstrationen. I Kings senere leveår var han optaget af spørgsmål om fattigdom, kapitalisme og Vietnamkrigen. Da King blev skudt og dræbt d. 4. april 1968 i Memphis, Tennessee, var han i færd med at planlægge en national besættelse af Washington, D.C., der skulle hedde *Poor People's Campaign*. Attentatet på King forårsagede optøjer i mange amerikanske byer, men ikke i Memphis. Anklagerne om, at James Earl Ray, manden, der blev dømt for mordet på King, stod i ledtog med regeringen, holdt ved i årtier efter drabet. I 1971 blev den nationale helligdag ved navn Martin Luther King II dagen etableret i USA. Helligdagen blev officielt indstiftet i 1986 af den daværende republikanske præsident, Ronald Reagan.⁷⁶

⁷⁴ LINK A: Besøgt d. 19/4-21 kl. 15:39: <https://www.youtube.com/watch?v=ixfwGLxRJU8>

⁷⁵ LINK A(b): Martin Luther King IIs tale (transkriberet):

<https://www.americanrhetoric.com/speeches/mlkivebeentothemountaintop.htm>

⁷⁶ Kings biografi er parafraseret over denne tekst:

LINK 23: Besøgt d. 13/5-21 kl. 21:21: https://Martin_Luther_King_Jr.

6.3 Resumé (King)

Kings tale *I've Been to the Mountaintop* varer over 40 minutter og blev hans sidste.⁷⁷ King afholder nemlig talen aftenen før, han bliver skudt og dør. Talens tilhørere tæller bl.a. en række prædikanter og sanitetsarbejdere, der marcherede i demonstrationer og strejkede pga. dårlige arbejdskår. Kings talers budskab var at tilskynde sanitetsarbejderne til fortsat at strejke, men at blive ved med at respondere med ikke-vold. Budskabet var akut, da en demonstration ugen før d. 28. marts 1968 til støtte for sanitetsarbejderne udviklede sig voldeligt, og en 16-årig sort ung mand blev dræbt af politiet.⁷⁸ Dermed var der fare for, at optøjer ville bryde løs både lokalt og nationalt. King mente, at kampen i Memphis afslørede behovet for økonomisk lighed og social retfærdighed og håbede, at hans *Poor People's Campaign*, etableret i 1968, ville sætte nationalt fokus på emnet.⁷⁹ *I've Been to the Mountaintop* bugner af Kings teologiske, retoriske og historiske overskud. Fx tager King tilhørerne med på en rejse i vestlig historie over Grækenland, det romerske imperium og Luthers reformation til Lincolns emancipations-erklæring og Roosevelts bankerotte Amerika.

_____ 6.4 Retoriske virkemidler (King)

King bruger flere forskellige og meget virkningsfulde retoriske virkemidler. I Kings tale er bl.a. *Call and response* i allerhøjeste grad til stede. Publikums deltagelse høres nemlig gennem hele talen i form af tilhørernes højlydte opmuntrende tilkendegivelser. Disse kulminerer helt til slut i talen, hvor talen når sit klimaks. Det slår gnister mellem afsender og modtager, hvilket giver hele talen et elektrificerende præg. Dette skyldes en kombination af faktorer; fx talens oratoriske overlegenhed, dens berøring af dybe, emotive strenge og ikke mindst dens brug af retoriske virkemidler. Kings prædiken indfrier Craddocks *New Homiletics* parametre om god komposition, fantasifuldt sprog og bevægelse. King understreger i talen sit budskab med rytmiske, musiske bevægelser og talemåder. Kings stemmebrug inddrager tilhørerne, da han performativt leger med sine ord og fx ofte bruger sit åndedræt som et retorisk virkemiddel. Dette *Tredje Rum*, som King skaber, er også en del af Pui-lans hybride kirke, hvor både prædikants og tilhørers forestillingsevne udvides til

⁷⁷ Thomas (2018) s. 34. Thomas anvender Stanford University's titel: *I've Been to the Mountaintop*. Men Kings egen titel på talen var: *I See the Promised Land*.

⁷⁸ Thomas (2018) s. 27-28.

⁷⁹ Thomas (2018) s. 28.

LINK 24: Besøgt d. 18/4-21 kl. 15:48:

<https://kinginstitute.stanford.edu/encyclopedia/memphis-sanitation-workers-strike>

at se verden på nye måder. Pui-lan sammenligner denne performative prædikant med en improviserende jazzmusiker, der har magten til at skabe forandring og ruske op i magthierarkier: “the postcolonial approach is dialogical and polycentric”.⁸⁰ Som en symfoni skaber King altså en kadence, der bygger op til talens klimaks. Spændingen holdes helt til det sidste og forløses først i det allersidste minut af talens eskatologiske håb om det forjættede land (*But I want you to know tonight that we as a people will get to the Promised Land*).⁸¹ I klimakset høres netop den pulserende, dialogiske og samarbejdende *call and respons* mellem King og publikum. Ifølge Thomas ligger der en indbygget retorisk kode i ordene: “Now, let me say as I move to my conclusion [...]” Koden består for det første i, at en afroamerikansk kirke netop med sådanne ord vil vide, at nu bevæger prædikanten sig ind i de sidste vigtige minutter af talens klimaks, der skal indgyde inspiration og motivation. For det andet ligger koden i fortsættelsen af sætningen: “... that we've got to give ourselves to this struggle until the end.” Her maner King sit publikum til farlig uselvished i lyset af det eskatologiske håb.⁸² King slutter sin tale af med et citat fra *Battle Hymn of the Republic*:⁸³ “Mine eyes have seen the coming of the glory of the Lord”.⁸⁴ Via allusioner til bibelske skriftsteder såsom Es 63 og Åb 19 forbinder sangen de ugudeliges dom ved tidernes ende med den amerikanske Borgerkrig (1861-1865).⁸⁵ Dermed kalder King sanitetsarbejderne (og afroamerikanere generelt) til fortsat at strejke med ikke-voldelig krigsførelse. Kings stemmebrug, der her anvender et langt og udtrukket gutturalt *growl* på ordet *eyes* er i allerhøjeste grad med til at sætte et dramatisk punktum for Kings farlige prædiken.

Tidligere i opgaven blev den centrale afroamerikanske prædikenretorik, *signifying*, beskrevet. Termen kan bl.a. rumme ironi, praleri, overtalelse, fornærmelse, metafor, metonymi samt hyperbole og udføres fx ved hjælp af *innuendo* eller indirekthed.⁸⁶ Ved hjælp af *signifying* bruger afroamerikansk retorik således metakonfrontation til at udtrykke to budskaber på samme tid. Nemlig på den ene side et budskab om accept

⁸⁰ Pui-lan (2015): s. 10-11 (citat s. 11).

⁸¹ LINK A (se note 73): Besøgt d. 26/4-21 kl. 17:17. Tidskode: 42:37-42:45.

⁸² Thomas (2018): s. 38-39. Nedenfor (7.6) vil jeg se på den sorte kirkes lidelses/selvopofrelsestema.

⁸³ LINK 25: Besøgt d. 26/5-21 kl. 10:00: <https://repository.duke.edu/dc/hasm/a6037>

⁸⁴ LINK A (se note 73): Besøgt d. 26/5-21 kl. 10:56. Tidskode 42:56-43:00.

⁸⁵ *Battle Hymn of the Republic*, eller i folkemunde *Mine Eyes Have Seen the Glory*, er en populær amerikansk patriotisk sang af abolitionisten, Julia Ward Howe, fra 1861.

LINK 26: Besøgt d. 26/5-21 kl. 10:50: [Julia Ward Howe](#)

⁸⁶ LINK 14 (se note 50): Besøgt d. 23/5-21 kl. 10:24.

og loyalitet og på den anden side et budskab om modstand og frigørelse. På den måde kan den afroamerikanske prædiken både behage et hvidt publikum, mens den på samme tid kan bevidstgøre et sort publikum.⁸⁷ Lischer bemærker her, at King rent retorisk kun i overordnet historisk forstand gjorde brug af *signifying*, - selv når King var på hjemmebane blandt et sort publikum. Mht. nærværende prædiken, men også generelt, var King altså særdeles tilbageholdende mht. at anvende *signifying* retorisk.⁸⁸ Denne observationen er af en vis signifikans, fordi *signifying* altså ikke indgik i Kings retoriske metode og strategi. På det overordnede plan veksler King dog mellem flere budskaber med den dobbeltstemme, afroamerikanere anvender til at jonglere med det talte ord mellem forskellige modtagere - både sorte, hvide, liberale og racister.

6.5 Bibelbrug (King)

Til at fremme sit budskab anvender King profeten Amos' ord om retfærdighed: "Let justice roll down like a rushing mighty stream"⁸⁹ (Am 5,24).⁹⁰ Med netop denne bibeltekst understreger King, at han og andre præster må turde tale profetisk og kræve retfærdighed på santitetsarbejdernes, samt generelt på de fattiges, vegne. Dermed bidrager Kings brug af skriftstedet til at belyse den aktuelle betændte situation mht. arbejdernes fortsatte valg af strejkeform (ikke-voldelig/voldelig) samtidig med, at han sætter den ind i en større ramme om borgerrettighedskampen. I talens titel indgår nøgleordet *mountaintop*, der ifølge Thomas er en åndelig referent til Moses, da Moses hentede de 10 bud på Sinajbjerget. Dermed forbinder King tilhørerne med et sted for Guds-kommunikation, som tilhørerne ifølge Thomas let kan associere til, da det er en integreret del af den afroamerikanske erfaring og selvforståelse.⁹¹ King anvender det bibelske narrativ ved hjælp af bibelsk typologi og forbinder exodus narrativet med *The Civil Rights Movement*.⁹² King låner dermed det gammeltestamentlige exodus narrativ om israelitternes udvandring, der danner ramme om jødisk identitet. King anvender dette narrativ som fortolkningsramme for afroamerikansk identitet. King legemliggør altså Moses' sidste rejse på vej mod det

⁸⁷ Lischer (1995) 32, 39,

⁸⁸ Lischer (1995): s. 156.

⁸⁹ LINK A: Besøgt d. 25/5-21. Kl. 15:32. Tidskode: 19:24-19:47:

⁹⁰ LINK 27: Besøgt d. 25/5-21. Kl. 16:43: <https://www.bibelenonline/Am/5>

⁹¹ Thomas (2018): s. 43.

⁹² Lischer (1995) s. 211.

forjættede land med sin egen livsrejse. Derigennem bebuder King sejr for borgerrettighedsbevægelsen fra en kosmisk synsvinkel.⁹³

Kings tale inkluderer lignelsen om den barmhjertige samaritaner (Luk 10, 25-37).⁹⁴ I talen drager King en typologisk parallel fra præstens, levittens og den gode samaritaners respons over for manden, der var faldet blandt røvere til sanitetsarbejdernes nuværende konflikt og deres respons på denne. I Kings udlægning af lignelsen bekymrede præsten og levitten sig om, hvad der ville ske med *dem selv*, hvis de hjalp manden. King sammenfatter lignelsen til et enkelt moralsk og kategorisk imperativ om *empati*. Først med imperativet henvendt til sig selv: Hvad vil der ske med King, hvis han *ikke* hjælper sanitetsarbejderne? Dermed vender King præstens og levittens dilemma på hovedet, Det gør King ved at opfordre de strejkende sanitetsarbejdere til at udvise magthaverne i Memphis den samme empati, som samaritaneren udviste den nødstedte mand og altså fortsætte demonstrationerne ikke-voldeligt.⁹⁵ Kings bibelbrug af Lukasevangeliet anvendes altså helt konkret til at mane hans afroamerikanske brødre og søstre til fredelige demonstrationer og ikke-vold i en tilspidset og betændt samfundsmæssig situation.

6.6 Applikation af analysemetoder (King)⁹⁶

Ved Kings *fysiske tilstedeværelse* repræsenterer han *lighed* og anvender dermed Thomas' første element. Med ordene: "Something is happening in Memphis, something is happening in our world"⁹⁷ og "we want to be free" forbinder King Memphis' sanitetsarbejdere med masserne i bl.a. Sydafrika og Ghana. Disse gives som eksempler på folk rundt om i verden, der også er ved at rejse sig og gøre samme krav på frihed. King bygger således bro fra de globale masser til sanitetsarbejderne i Memphis og udviser dermed *empati* (Thomas' andet element). King gør brug af Thomas' tredje element om *tidernes visdom* ved hjælp af bibelen, som det sås ovenfor under bibelbrug. I Kings fortolkning af den sorte kirkes mission er denne en forlængelse af den tidlige kirke, der også accepterede lidelse og forfølgelse samt foretog civil ulydighed. Ifølge Lischer er det den sorte kirkes fornemmeste opgave at

⁹³ Thomas (2018) s. 42-43.

⁹⁴ LINK 28: Besøgt d. 20/5-21 kl. 06:10: <https://www.bibelselskabet.dk/brugbibelen/bibelenonline/Luk/10>

⁹⁵ Thomas (2018) s. 39.

LINK A: Besøgt d. 26/4 kl. 11:08. Tidskode 33:18-34:45.

⁹⁶ LINK A: Besøgt d. 26/4 kl. 09:09. Martin Luther King IIs tale (lyd og billede).

⁹⁷ LINK A: Besøgt d. 26/4 kl. 11:07. Tidskode: 01:16-01:22.

påtage sig lidelse på hele den amerikanske nations vegne for i sidste instans at søge forsoningen mellem sorte og hvide.⁹⁸ Tanken om forsoning står dog i stærk kontrast til *Black Theology*. Tidligere i talen havde King givet udtryk for sin egen dødsangst efter at have været offer for flere dødstrusler og knivoverfald.⁹⁹ Og måske var der grund til angst både i betragtning af Kings endeligt, og idet FBI m.fl. som bekendt anså ham for at være en radikal kommunist bl.a. pga. Kings tale imod krigen i Vietnam, *Beyond Vietnam*, og ikke mindst hans *Poor People's Campaign*.¹⁰⁰ I talens afsluttende retoriske klimaks overvinder King dog sin dødsangst med ordene:

We've got some difficult days ahead. But It really doesn't matter with me now. Because I've been to the mountaintop. And I don't mind. Like anybody I would like to live a long life - longevity has its place. But I'm not concerned about that now. I just wanna do God's will. And He's allowed me to go up to the mountain. And I've looked over, and I've seen the Promised Land. I may not get there with you, But I want you to know tonight that we as a people will get to the Promised Land.¹⁰¹

Med disse afsluttende ord legemliggør King Moses. Retorisk argumenterer King her for, at den kosmiske sejr allerede er vundet for både jøde og afroamerikaner.¹⁰² Ligesom Moses' møde med Gud på Sinajbjerget skal det afroamerikanske folk nå det forjættede land, profeterer King. Derved indsætter King Memphis i en kosmisk ramme om det eskatologiske håb og udtrykker sit dybtliggende moralske værdisæt. Thomas konkluderer, at Kings tale artikulerer den kosmiske resolution af Kings *Moral Imagination*. King giver ikke op eller bliver kynisk, men fortsætter med at prædike enhed og positive løsninger - også selvom disse eskatologiske løsninger overlades til Gud. Således artikulerer talen *I've Been to the Mountaintop* ifølge Thomas *Moral Imagination*.¹⁰³

Thomas' fjerde element (*poesi og kunst*) i *I've Been to the Mountaintop* appliceres bl.a. ved Kings brug af den gamle *spiritual*, *Over My Head*.¹⁰⁴ King anvender derefter en allegori om to af de fire klassiske fysiske elementer: ild og vand. Ifølge King kan den hvide mands brug af vand fra brandslanger i demonstrationer nemlig ikke slukke

⁹⁸ Lischer (1995) s. 239.

⁹⁹ Thomas (2018) s. 28-29.

¹⁰⁰ Thomas (2018) s. 26, 28.

¹⁰¹ LINK A: Besøgt d. 26/4-21. Tidskode: 41:48-43:07.

¹⁰² Lischer (1995) s. 17, 174.

¹⁰³ Thomas (2018) s. 34-37, 43, 45.

¹⁰⁴ LINK 29: Besøgt d. 24/4-21 kl. 10:15: <https://hymnary.org/hymn/AAHH2001/169>

den ild, der brænder fra helligånden. King anvender allegorien, fordi den sorte kirke ifølge King er velbekendt med vand fra dåben: Baptisterne neddypper helt i vand, mens metodister blot overøser hovedet med vand. Summa summarum kender den sorte kirke til vand, konkluderer King. Og som konsekvens heraf synger den sorte kirke derfor som respons konfronteret med magthavernes vandslanger: "Over my head I see freedom in the air" og reagerer og responderer altså ikke-voldeligt over for demonstrationerne.¹⁰⁵ Vand kan dermed ikke stoppe demonstranterne, der er fyldt med ilden fra den hellige ånd ifølge King. "We are masters in our non-violent movement. In disarming police forces. They don't know what to do", proklamerer King.¹⁰⁶ Kings teologiske konklusion på allegorien kommer altså både omkring dåb og helligåndens ild, mens Kings elegante sløjfe hele tiden holder sit fokus på det centrale og presserende budskab om ikke-vold.

Lischer skelner mellem allegori og typologi, og i ovenstående tilfælde anvender King en allegori. Vandet i politiets brandslanger står her for dåbsvandet. Ilden fra magthavernes peberspray og gasser står for den ild, Helligånden har tændt i de sortes hjerter.¹⁰⁷ Ved hjælp af allegoriens overførte betydning omsætter King dermed den bibelske tekst til sin og menighedens egen verden. Lischer bemærker dog, at faren ved allegorien er, at den kan føre til, at både tekst og menighed bliver underlagt manipulation. Det siger Lischer, fordi tilhørerne med allegorien skal læse mellem linjerne og dermed risikerer at blive afhængige af prædikantens evne til at fortolke komplicerede tekster. Ifølge Lischer er typologi dog vigtigere end allegori i afroamerikansk bibelfortolkning, fordi den opretholder sortes selvforståelse på et dybere niveau. Tilhørerne kan lettere deltage i en fortalt begivenhed eller med en konkret person end i et åndeligt værdisæt. Allegorien åbner således formaningsens moralske port. Lischer konkluderer, at den eneste måde, hvorpå Amerika kan komme videre i spørgsmål om racerelationer, er at lære af historiens erfaringer. Konsekvensen af disse erfaringer udmønter sig, ifølge Lischer, i moralske love, der uundgåeligt vil resultere i, at kolonialisme, militarisme, racisme og materialisme vil blive henvist til historiens skraldespand.¹⁰⁸ Hvordan Pui-lan og McClure stiller sig i dette spørgsmål, vil jeg kommentere på senere i diskussionsafsnittet (jvf. 9.0).

¹⁰⁵ LINK A: Besøgt d. 24/4-21 kl. 11:12. Tidskode: 15:20-15:40.

¹⁰⁶ LINK A: Besøgt d. 24/4-21 kl. 17:04. Tidskode: 14:00-14:10.

¹⁰⁷ LINK A: Besøgt d. 26/4-21 kl. 13:31. Tidskode: 14:50-15:20.

¹⁰⁸ Lischer (1995) s. 205-207.

6.7 Ligheder og forskelle mellem Kennedys og Kings taler

Da Kings og Kennedys taler er samtidige, kan det være gavnligt kort at se på ligheder og forskelle mellem netop disse to taler. Først og fremmest er anledningerne til talerne forskellige. Kings tale blev givet i forbindelse med en konkret konflikt om forholdene for Memphis' sanitetsarbejdere. King maner sanitetsarbejderne til at fortsætte protesten med ikke-vold, boykotte multinationale firmaer og til social ulydighed, mens Kennedy taler trøst, håb og forsoning til de sørgende fremmødte tilhørere på aftenen for Kings mord. Kings tale indgyder dog ligeledes sanitetsarbejderne i Memphis håb og *courage* på trods af Kings personlige tiltagende mismod.¹⁰⁹ Dette mismod ses som en indikator på at Kings tillid til den amerikanske drøm var svindende. Dermed befandt King sig i den mere skeptiske, desillusionerede 2. æra af *Moral Imagination* ved talens afholdelse, mens Kennedys udgangspunkt stadig var optimismen og den amerikanske drøm.¹¹⁰ De to taler har det til fælles, at de adresserer afmagt, vrede, sorg og mismod og dette at træffe svære, essentielle og modige valg som respons på traumatiske begivenheder - i begge tilfælde mord på afroamerikanere (den unge sorte demonstrant og King selv). Ved at forbinde deres taler med det større exodus narrativ opnår både King og Kennedy at vække genklang og empati hos de sorte tilhørere og formidle deres budskaber om retfærdighed, ikke-vold, enhed og forsoning. Således anvender begge talere Thomas' fire *Moral Imagination* elementer - også som kriteriet bruges i relation til prædiken. Dette sker, fordi både Kings og Kennedys taler besidder Thomas' udvidede farlige kriterie, som tidligere beskrevet i afsnittet om *call and response*.

6.7.1 Delkonklusion (King)

Analysen af Kings tale *I've Been to the Mountaintop* har påvist, at Thomas' fire *Moral Imagination* elementer alle indgår. Det afroamerikanske exodus narrativ er præsent og aktuelt, ligesom Moses og *Mountaintop*-temaet stadig er en vigtig ingrediens i afroamerikansk kirkekultur, der indtager en central rolle den dag i dag. Dette vil også blive tydeliggjort andetsteds i analysen. Skal Thomas' to *Moral Imagination* æra-inddelinger tages til efterretning, hører *I've Been to the Mountaintop* talen altså

¹⁰⁹ Lischer (1995): s. 170, 172.

¹¹⁰ Thomas (2018) s. 24, 26.

til i Kings 2. æra af *Moral Imagination*. Nok spores desillusion hos King,¹¹¹ men han står med sine forsonings- og ikke-voldstanker i kontrast til Cones *Black Theology*. Dog besidder afroamerikanere ifølge King magten til fx at boykotte produkter fra mærker såsom Coca Cola osv. og dermed demonstrere med ikke-voldelig taktik. Men skønt King var under pres fra bl.a. *Black Power* bevægelsen i spørgsmålet om ikke-vold versus en mere radikal tilgang til konfrontation (som fx Malcolm X stod for), holder King dog fast i sin ikke-voldelige tilgang til borgerrettigheder og demonstrationer.¹¹² Det gør King ved brug af skriftstedet i Am 5,24. Ifølge Lischer fandt King den afroamerikanske kirkes gamle fortolkningsmetoder såsom allegori og typologi brugbare i relation til sit mål om at kæde borgerrettighedsbevægelsen sammen med sagaen om den guddommelige åbenbaring.¹¹³ På basis af ovenstående lykkes denne mission.

I talen høres trøst og eskatologisk håb, hvilket også er den grundstemning, tilhørerne efterlades med. King (og Kennedy) deler dermed håbet som et centralt tema. Dette håb kommer fx til udtryk i Kings brug af den fællesskabssøgende afroamerikanske prædikeform *call and response* og førnævnte *spiritual, Over My Head*. Således gør Kings tale brug af Lischers typologi og allegori og ikke mindst alle fire elementer i Thomas' *Moral Imagination*. Talen bærer reminiscenser til *Collaborative Preaching*, men kan ikke siges at være i plantet i traditionen fra *Black Theology* fordi den, modsat denne, søger forsoning og ikke-vold (jvf. 5.1.1). Vigtigst af alt havde *I've Been to the Mountaintop* talen transformativ virkning, idet den prædikede enhed omsat til konkret social aktivitet i form af sanitetsarbejdernes fortsatte ikke-voldelige demonstrationer. Dermed blev død og lidelse forhindret - ikke bare for sanitetsarbejderne i Memphis i 1968, men også for det publikum, der i dag måtte lytte til talen pga. dens fornyede aktualitet i forbindelse med optøjerne på Capitol Hill i 2021. Retorisk er *I've Been to the Mountaintop* raffineret, historisk er den avanceret og teologisk er den beåndet.¹¹⁴ Derfor er Kings prædiken farlig - og for mig et stykke sublim prædikekunst på allerhøjeste niveau.

¹¹¹ Lischer (1995) s. 61.

¹¹² Thomas (2018) s. 27.

¹¹³ Lischer (2018): 7.

¹¹⁴ Begrebet "beåndet" vil jeg vende tilbage til i punkterne 8.3, 9.4 og 10.5.

6.8 Gormans tale - *The Hill We Climb*¹¹⁵

Tale: *The Hill We Climb*.¹¹⁶

Tid: Onsdag d. 20. januar 2021.

Sted: Capitol Hill i Washington, D.C.

Lejlighed: Joe Bidens indsættelse som USAs seksogfyrre-tyvende præsident.

Talens længde: 05:37.

6.9 Biografi: Amanda Gorman (1998-)

Amanda Gorman er en nu 23-årig,¹¹⁷ ung, sort poet, aktivist og menneskerettighedsforkæmper, født og opvokset i Los Angeles i Californien. Gorman er katolik og medlem af St. Brigid Catholic Church i Los Angeles. Hun blev bachelor i sociologi i 2020 fra Harvard College *cum laude*. Gorman blev verdenskendt ved Joe Bidens præsidentindsættelse i 2021, da hun reciterede sit digt *The Hill We Climb*. Gormans digte adresserer og kommenterer social uretfærdighed, tro, race og feminisme. Som barn havde Gorman en talefejl og er diagnosticeret med en forstyrrelse i høreprocessen ved navn *Auditory Processing Disorder (APD)* eller *King-Kopetzky Syndrome*. Gorman anser i dag diagnoserne for at være styrker, fordi de har bevirket, at hun har dyrket det skrevne sprog gennem sin opvækst. Gorman henter bl.a. inspiration fra Maya Angelou,¹¹⁸ Toni Morrison, Michelle Obama, Meghan Markle og Lin-Manuel Miranda. Gorman har erklæret, at hun stiller op ved det amerikanske præsidentvalg i 2036.¹¹⁹

6.10 Resumé (Gorman)

Gormans tale er et politisk lejlighedsdigt, skrevet og fremført i anledningen af Joe Bidens præsidentindsættelse. Gormans digt belyser den aktuelle situation i USA set i lyset af angrebet på Capitol Hill to uger tidligere. Dermed tilbyder digtet en poetisk fortolkningsramme for de dramatiske hændelser og søger at skabe mening med en tilspidset og betændt samfundsmæssig situation, der har sit udspring i Amerikas 400

¹¹⁵ LINK B: Amanda Gormans tale (lyd og video). Besøgt d. 29/3-21 kl. 06:23:

<https://www.youtube.com/watch?v=Wz4YuEvJ3y4>

¹¹⁶ LINK B(b): Amanda Gormans tale (lyd, video og transkription - scroll ned):

Besøgt d. 17/5 kl. 09:52, d. 5/5-21 kl. 14:32.

<https://news.harvard.edu/2021/amanda-gormans-inauguration-poem-the-hill-we-climb>

¹¹⁷ Gorman var 22 år, da hun reciterede sit digt på Capitol Hill d. 20. januar 2021. Dermed er hun den yngste person nogensinde til at recitere ved en amerikansk præsidentindsættelse.

¹¹⁸ Angelou var i 1993 den første kvinde og sorte person, der har talt ved en præsidentindsættelse.

¹¹⁹ LINK 30: Besøgt d. 23/3-21 kl.12:01: [Youth Poet Laureate, Amanda Gorman](#)

år gamle arvesynd: racisme.¹²⁰ Teologisk spores allerede i digtets titel *The Hill We Climb* en implicit dobbeltreference til Capitol Hill samt til den kristnes dennesidige pilgrimsvandring mod den himmelske stad (*city on a hill*).

6.11 Retoriske virkemidler (Gorman)¹²¹

Den afroamerikanske retoriks poetiske karakter giver, ifølge Sensing, tilhøreren en gunstig base for forståelse, mens den afroamerikanske forkyndelse er forankret i metafor og *metonymi*.¹²² *Metonymi* betyder "navneombytning" og associerer billede med idé på en mere logisk måde. To ukendte enheders overraskende retninger fremkalder forvirring, benægtelse og til sidst respons.¹²³ I Gormans digt kunne disse to ukendte enheder fx være Jonas og hvalen samt vinstokken og figentræet.¹²⁴ Gormans brug af *metonymi* som et retorisk greb tjener her til til at male et billede af fred, harmoni og overflod for USA efter det voldsomme angreb på Capitol Hill. Hverken *call and response* eller decideret *signifying* indgår i Gormans digt, hvilket kan skyldes det kaukasiske publikum eller måske endda behagesyge. Omvendt kan der være tale om, at den afroamerikanske dobbeltbevidsthed spiller ind - uden her dog at gøre brug af de karakteristiske *signifying* greb (ironi, underminering, praleri). Retorisk tager Gormans digt afsæt i Martin Luther King IIs tradition og taler. Ligesom hos King fremføres ordene med rytmiske, musiske bevægelser, der understreger Gormans budskab. Gormans stemmebrug er et vigtigt aspekt i leveringen af hendes talte ord, fordi Gorman fraserer med uventede sætningskonstruktioner, der skærper publikums opmærksomhed. Det gør Gorman (ligesom King) bl.a ved brug af sit åndedræt. Rytme er en central del af traditionen fra King og har, ifølge Lischer, repetitionen som far og ekstasen som mor.¹²⁵ Ligeledes inddrager Gorman publikum i sin *spoken word performance* ved brug af 1. person pluralis tiltaleformen "we", der, ud over i digtets titel, gentages hele 60 gange. Dermed skabes samhørighed publikum og taler imellem og en følelse af fælles amerikansk identitet. Gormans publikum er amerikanere, men resten af verden må gerne lytte med. Gorman er

¹²⁰ Thomas (2018) xxxviii, s. 21.

LINK 31: Besøgt d. 23/3-21 kl.12:16:

https://projekter.aau.dk/projekter/files/216970770/Dokument_23sidstespeciale.docx

¹²¹ I afsnittet om Gormans retoriske virkemidler og i delkonklusionen er jeg delvist inspireret af et virtuelt oplæg, som professor på Aarhus Universitet, Peter Lodberg, afholdt d. 19. februar 2021.

¹²² LINK 32: Besøgt d. 7/5-21 kl.16:00: <https://denstoredanske.lex.dk/metonymi>

¹²³ LINK 8 (se note 26): Besøgt d. 7/5-21 kl. 15:34.

¹²⁴ Vinstok/figentræ-temaet behandles også i afsnittet om bibelbrug og applikation af analysemetoder.

¹²⁵ Lischer (1995): s. 130.

velartikuleret og fremfører ordene med overbevisning. Afsenderen (Gorman) bryder således med eventuelle stereotyper om afroamerikaneres uddannelsesniveau i kraft af sin veltalenhed og Harvard-uddannelse. Skønt Gorman skuer fremad, er der ikke megen profetisk røst at finde. Hun opfordrer Amerika til genoprettelse, fællesskab og forsoning i dagene efter optøjerne på Capitol Hill med sætningen: **“We will rebuild, reconcile, and recover in every known nook of our nation and every corner called our country”**. Med repetitionen af stavelsen **re** gør Gorman her brug af alliteration som, ifølge Lischer, er repetition af den første lyd af flere ord i en sætning.¹²⁶ Ligesom Kings prædiken rummer Gormans digt en underliggende perkussiv drivkraft samt en bevægelse fra fortvivlelse og opgiveness til fuldendelse og forløsning - ikke mindst til det opfyldte kollektive eskatologiske håb i talens afsluttende klimaks: “For there is always light, if only we’re brave enough to see it, if only we’re brave enough to be it”.¹²⁷ Samtidig henter digtet også inspiration hos Gormans kvindelige forgængere såsom Maya Angelou (1928-2014) og Toni Morrison (1931-2019). Ligesom Angelou i sit digt *Still I Rise* fra 1978 nævner Gorman ordet håb to gange. Angelous valg af verbet *rise* i titlen *Still I Rise* bliver til *climb* i Gormans titel *The Hill We Climb*. Udblikket er altså skiftet fra Angelous 1. person singularis “I” (jeg) til Gormans kollektive 1. person pluralis “we” (vi). Angelou udtrykte dengang tanken om sig selv som slaveefterkommer og som den realiserede og personificerede amerikanske drøm således: “Bringing the gifts that my ancestors gave, I am the dream and the hope of the slave”.¹²⁸ Gorman udtrykker nu den samme amerikanske drøm, som Angelou gjorde det, dog altså nu med det kollektive “we”: “We, the successors of a country and a time where a skinny Black girl descended from slaves and raised by a single mother can dream of becoming president only to find herself reciting for one”.¹²⁹ Gormans amerikanske drøm består altså i først at recitere for en præsident og siden at stille op ved 2036 præsidentvalget. Gormans intention med digtet er tilsyneladende at mane til enhed og retfærdighed ved både at tage den amerikanske nations fortid, nutid (ikke mindst set i lyset af optøjerne på Capitol Hill i januar 2021) og fremtid op til revision og dermed indgyde håb. I afsnittet “applikation

¹²⁶ Lischer (1995) s. 128 (min oversættelse og fed skrift).
LINK B(b): Amanda Gormans tale (transkriberet - scroll ned).

Besøgt d. 14/5-21 kl. 12:40. Tidskode: 05:11-05:15:

¹²⁷ LINK B: Besøgt d. 17/5 kl. 09:31. Tidskode: 05:27-05:32:

<https://www.youtube.com/watch?v=Wz4YuEvJ3y4>

¹²⁸ LINK 33: Besøgt d. 18/4-21 kl. 11:07: <https://www.poetryfoundation.org/poems/46446/still-i-rise>

¹²⁹ LINK B(b): Besøgt d. 17/5 kl. 09:52. Tidskode: 01:02-01:19:

af analysemetoder” nedenfor vil jeg dog stille det kritiske spørgsmål, om digtets intention blot ender i realiseringen af Gormans egen personlige amerikanske drøm?

6.12 Bibelbrug (Gorman)

Gorman citerer i sit digt fra Mika 4,4 om et profetisk løfte om Jerusalems kommende herlighed: “Men de skal sidde hver under sin vinstok og sit figentræ, uden at nogen jager dem bort”.¹³⁰ Allerede i 1964 gjorde King som bekendt brug af det samme skriftsted. Situationen for Mika handler om et opgør med uretfærdige ledere og et fremsyn mod fred under en ny konge af Davids slægt i Jerusalem. Gorman anvender dette citat for at opfordre det brede Amerika og den nye regering til fredelig sameksistens. Det samme skriftsted citerede George Washington i 1790 i sit berømte brev til en jødisk menighed i Rhode Island. Konteksten dengang var Washingtons respons på et brev fra lederen af en jødisk menighed, Moses Seixas. Seixas havde i et brev til Washington udtrykt håb om, at de nyligt dannede Forenede Stater under Washingtons nye regering ville udvise samtlige deres indbyggere respekt, tolerance, religiøs fred og frihed - også de amerikanske jøder.¹³¹ Samme skriftsted (Mika 4,4)¹³² blev også anvendt i 2015 i Off-Broadway hiphop-musicalen *Hamilton* af dramatikeren, Lin-Manuel Miranda. Musicalen handler om en af USAs syv landsfædre, Alexander Hamilton. I et *tweet* på Twitter d. 21. januar 2021 (dagen efter præsidentindsættelsen) *taggede* Gorman Miranda og spurgte Miranda, om han lagde mærke til Hamilton-referencen. Her tænker jeg, at det er bemærkelsesværdigt, at Gorman ikke nævner, at citatet oprindeligt stammer fra bibelen og ikke fra Hamilton-musicalen.¹³³ I *tweetet* er Gormans reference nemlig Miranda (dvs. sekundærkilden) og ikke Mika (primærkilden). Her vurderer jeg, at der er tale om negligering af den oprindelige kilde: bibelen. Ligeledes er det uklart, om Gorman véd, at King anvendte Mika, 4,4 i sin Nobel Fredspris-tale i 1964 i Norge (jvf. note 184). Gormans nedtoning af bibelbrugen i hendes digt kan dog være et bevidst greb. Her tænkes på, at udeblivelsen af den direkte reference til bibelen i *tweetet* kan være foretaget med overlæg for netop at være religiøst inkluderende over for eksempelvis

¹³⁰ Lignende formuleringer figurerer andre steder i Det Gamle Testamente fx i Zak 3,10 og 1 Kong 5,5.

¹³¹ LINK 34: Besøgt d. 13/4-21 kl. 19:50:

<https://www.facinghistory.org/nobiqotry/the-letters/letter-george-washington-hebrew-congregation-newport-rhode-island>

¹³² LINK 35: Besøgt d. 17/5-21 kl. 11:27: www.bibelselskabet.dk/brugbibelen/bibelenonline/Mika/4

¹³³ LINK 36: Besøgt d. 21/4-21 kl. 18:04:

<https://www.dr.dk/nyheder/kultur/historie/musicalfaenomen-har-givet-nyt-liv-til-usas-glemte-landsfader>

muslimer, hinduister og ateister.¹³⁴ Evangeliet formidles dog ikke, understreger Craddock via Kierkegaard, med aviscitater, tegneserier eller anden popkultur (såsom *tweets*), men derimod ud fra bibelen med intensitet, disciplin, passion og patos.¹³⁵ Her er det oplagt at bringe Pui-lans tese om *preaching as performance* i spil, da den står i kontrast til Craddocks. Pui-lan foreslår nemlig, at prædikanten må udfordre prædikegenren og låne fra andre udtryksformer; fx fra dramaturgi, dans, teater, lyd og video.¹³⁶ På dette område divergerer de to homiletikers opfattelser altså.

6.13 Applikation af analysemetoder (Gorman)

I afsnittet om metodiske overvejelser og teori beskrev jeg vellykketheds-kriteriet for hvert enkelt digt, prædiken eller tale. I denne sammenhæng består vellykketheds-kriteriet altså i, om disse rummer Thomas' fire elementer og dermed kan siges at have *Moral Imagination*. Jeg vil i det følgende argumentere for, at Gormans digt gør brug af alle fire elementer i Thomas' *Moral Imagination*. I forbindelse med Mika 4,4 bruger Gorman ordet *envision*, men kunne lige så godt have valgt ordet *imagine*, som i Thomas' *Moral Imagination*. Det første element (*lighed*) indgår ganske enkelt ved Gormans fysiske tilstedeværelse på Capitol Hill under fremførelsen af hendes digt ved præsidentindsættelsen. Det andet element (*empati*) ses i Gormans forsøg på at bygge bro og overvinde fortiden efter urolighederne på Capitol Hill ved hjælp af Mika 4,4 citatet, der emmer af fred. For straks efter Mika-citatet fortsætter Gorman:

If we're to live up to our own time
then victory won't lie in the blade
but in all the **bridges** we've made.
That is the promise to glade,
the hill we climb
if only we dare it [...]¹³⁷

Ligesom Moses på vej op ad Sinajbjerget må den amerikanske nation bestige bjerget (**the hill we climb** - talens titel) på en kosmisk rejse mod det forjættede land og det eskatologiske håb. Dette må dog gøres i enhed, fred og fordragelighed ifølge Gorman: "We are striving to forge a **union** with purpose, to compose a country committed to all cultures, colors, characters, and conditions of man".¹³⁸ Som tidligere

¹³⁴ LINK 37: Besøgt d. 3/5-21 kl. 13:05: <https://forward.com/culture>

¹³⁵ Craddock (2002): s. 32-33.

¹³⁶ Pui-lan (2015): s. 13.

¹³⁷ LINK 38: Min kursivering og fed skrift. Besøgt d. 5/5-21 kl. 14:32. Tidskode: 02:40-02:52.

¹³⁸ Ibid. Min kursivering og fed skrift. Besøgt d. 14/5-21 kl. 12:30. Tidskode: 01:25-01:43.

konstateret hos King er exodus narrativet samt Moses og *Mountaintop*-temaet altså centrale temaer i afroamerikansk teologi og står også centralt i Gormans digt.

Det tredje element (*visdom og sandhed fra tidernes visdom i gamle tekster*) bruger Gorman typologisk ved hjælp af Det Gamle Testaments poetiske skønhed om vinstokken og figentræet (Mika). Ligesom Washington forsøgte at se nye muligheder for fred og retfærdighed med sit gamle brev, anvender Gorman *tidernes visdom* med tilsyneladende samme intention om at mane til enhed i den amerikanske nation. Med ordene i begyndelsen af digtet: "A sea we must **wade**? We've **braved** the belly of the beast. We've learned that quiet isn't always peace [...]",¹³⁹ har Gorman nok haft både den gamle afroamerikanske *spiritual*, *Wade In The Water*, (*kunsten*; det fjerde element) i tankerne. Sangen handler om undvegne slavers flugt specifikt i vand, så at slaveejernes hunde ikke kunne opsnappe deres kropslugt. Ligeledes har Gorman endnu en gammeltestamentlig profet i tankerne. Næmlig profeten Jonas, der i Jonas' Bog (2,1; 11) blev kaldet af Gud til at prædike omvendelse og dom over den syndfulde by, Nineveh (Jon 1,1). Jonas forsøgte dog at flygte til søs, men blev i processen spist af en hval (Jon 1,3. 2,1), idet sømænd smed ham over bord, fordi de mente, at han var årsag til en kraftig storm (Jon 1,4; 15). Reddet af Gud, der befalede en hval at sluge ham, overlevede Jonas tre dage i hvalens bug, inden Gud befalede hvalen at kaste ham op på landjorden (Jon 2,1). Gormans pointe er her, at den amerikanske nation med urolighederne og oprøret på Capitol Hill har gennemgået en turbulent tid, men har stået den igennem (*braved*).

Med afsæt i Det Gamle Testamente anvender Gorman nu også Det Nye Testamente omend mere latent. I begyndelsen af skabelseshistorien var der spænding mellem lys og mørke (1 Mos 1, 1-3).¹⁴⁰ Både det gamle og Det Nye Testamente udfolder, hvordan denne spænding vil blive løst. Ligesom i 1 Mosebog og Johannesevangeliet spiller Gorman på kontrasterne mellem lys og mørke: "when day comes, we ask ourselves, where can we find **light** in this never-ending **shade**?"¹⁴¹ Mennesket kan se på mørket og håbe på, at mørket og det onde ikke får den ultimative sejr. Billedet af lys og mørke bruges således af Gorman til at symbolisere godt og ondt og

¹³⁹ Ibid. Min kursivering og fed skrift. Besøgt d. 17/5-21 kl. 10:36. Tidskode: 00:31-00:39.

¹⁴⁰ LINK 38: Besøgt d. 14/5-21 kl. 11:03: https://www.bibelselskabet.dk/brugbibelen/bibelenonline/1_Mos/1

¹⁴¹ LINK B(b): Min kommentering, kursivering og fed skrift. Besøgt d. 5/5-21 kl. 14:32. Tidskode: 00:21-00:29.

indgyde håb. Det er her nærliggende at konkludere, at Gorman alluderer til Kristi lys, der skinner i mørket (Joh 1,5). Implicit i ordet skygge (*shade*) er der endnu en reference til Jonas i Det Gamle Testamente, idet Gud beskyttede Jonas fra solen ved hjælp af en skyggende olieplante (Jon 4,6). Dermed ser vi igen Gorman bruge det bibelske lys/mørke tema, hvilket i øvrigt gentages i digtets klimaks: "When day comes we step out of the **shade**, aflame and **unafraid**."¹⁴² Ved hjælp af ovennævnte *spiritual* bruger Gorman det fjerde element *poesi og kunst* blot i kraft af, at hendes egen kunstform er poesien samt ved brug af Det Gamle og Det Nye Testamente. Men indgyder Gormans digt nu også mysterie, som Thomas' fjerde element jo også foreskriver? Tænker det nyt, provokerer det status quo, virker det transformativt - og er det farligt? Altsammen elementer Thomas' begreb *dangerous sermon* jo også fordrer. Gormans moralske forestillingsevne i *The Hill We Climb* evner at dele skriftens vedholdende visdom og sandhed (det tredje element i form af Mika og Jonas) midt i de kaotiske oplevelser omkring oprøret på Capitol Hill blot to uger før, hun reciterede digtet. Samtidig forstår Gorman at sætte ord på og formidle Guds etiske sandhed og gavner dermed sine amerikanske medborgere, enkeltindividet og almenmenneskeligheden netop ved det talte ord.¹⁴³ I hvert fald hvis Det Gamle Testamente og bibelen er ens moralske barometer og rettesnor. Undren og mysterie vækkes fx ved hjælp af Jonas og hvalen samt vinstok- og figentræstemaet. Denne del af *Moral Imagination* definitionen, vurderer jeg derfor, at Gorman lykkes med. Derudover ses Gormans *Moral Imagination* helt konkret i sætningen: "We will not march back to what was but move to what shall be".¹⁴⁴ Med disse ord fra Gorman indgyder hun håb og *deler etisk og guddommelig visdom*, ligesom Thomas' tredje element foreskriver. Her begynder Gormans digt at smage lidt af det profetiske. Dog fattes McClures diversitet (jvf. 6.12), og set i lyset af Pui-lans tese om, at teologi ofte er opstået i dominerende kulturer med imperialistiske magtstrukturer¹⁴⁵, kan det ligefrem forekomme ironisk, at Gorman bekræfter tanken om religiøs frihed ved hjælp af et skriftsted. Også selvom skriftstedet er fra Det Gamle Testamente og har jødisk ophav. Pui-lan nævner Vestens civiliserende mission om at sprede evangeliet og bevise kristendommens overlegenhed som eksempel på vestlig imperialism.¹⁴⁶

¹⁴² Ibid. Min kursivering og fed skrift. Besøgt d. 17/5-21 kl. 11:42. Tidskode: 05:23-05:28.

¹⁴³ Thomas (2018): s. 3, 24, 106. Min oversættelse.

¹⁴⁴ LINK B(b): Besøgt d. 14/5-21 kl. 12:38. Tidskode: 04:05-04:10.

¹⁴⁵ Pui-lan (2005): s. 188.

¹⁴⁶ Pui-lan (2005): s. 61.

Digtets Mika-reference vækker altså muligvis associationer hos både kristne og jøder, men gør det nok ikke hos fx hinduer eller muslimer. Således placeres vestlige trosretninger i en privilegeret position i digtet.

Med dette imperialistiske bias er Gorman i fare for at blive opfattet af Pui-lan som “den nye Cæsar i Washington”; en arketypisk, amerikansk, genfødt kristen, der ofte alluderer til religiøs retorik, hellig krig og apokalyptisk konflikt mellem godt og ondt som et udtryk for kolonialisme.¹⁴⁷ Samtidig bekræftes behovet for dét overhovedet at have tro, kontra dét at være ateist. Derfor kunne man få tanken, at Gorman bevidst har afkoloniseret Mika-skriftstedet i det efterfølgende *tweet* til Miranda ved at referere til det som et Hamilton-citat i stedet for et bibelcitater. Dermed opnår Gorman at undgå fordomsfyldte symboler, tid, sted osv. associeret med bibelen. I så fald opfylder Gorman Pui-lans kriterie om at afkolonialisere sindet og befri kristendommen fra koloniserende bias, der kunne være associeret med skriftstedet i Mika. Tilbage står et stuerent, politisk korrekt, postkolonialt *tweet*. Denne prioritering medvirker (blandt andre faktorer) til, at *tweetet* bliver ufarligt - modsat recitationen af digtet dagen før, hvor Gorman bekendte kulør og vedkendte sig det bibelske grundlag i Mika med ordene: “Scripture tells us”.¹⁴⁸

6.14 Transgression

Med lidt god vilje opnår Gorman dog en smule farlighed ved hjælp af det postmoderne begreb *transgression*. Forfatter, professor emeritus og M. Div. (1974) ved Union Theological Seminary ved Columbia University i New York, Ronald J. Allen (1949-),¹⁴⁹ nævner netop dette begreb, der handler om at overskride reelle eller kunstige grænser og dermed bidrage til menneskelig forståelse eller fællesskab. Perspektivet tilskynder prædikanten til at overskride grænser i prædikenen. Læst med disse briller kan Gormans brug af Jonas’ Bog i digtet ses som *transgression*.¹⁵⁰ Dette er tilfældet, da Israel på tilblivelsestidspunktet for historien var en persisk koloni og jødiske Jonas blev kaldet af Gud til at adressere hedningefolket i Nineveh, men dog kviede sig for at adlyde Gud. Profeten Jonas’ respons minder om de

¹⁴⁷ Pui-lan (2005): s. 186.

¹⁴⁸ LINK B(b): Besøgt d. 14/5-21 kl. 12:38. Tidskode: 02:31-02:32.

¹⁴⁹ LINK 39: Besøgt d. 16/5-21 kl. 14:43: [1 CURRICULUM VITAE Ronald J. Allen](#)

Jeg vil ikke her gå ind i en længere udredning af begrebet *transgression*. Allen nævner, at fx Michel Foucault ikke ønskede at *transgression*-begrebet skulle blive en videnskab.

¹⁵⁰ Allen (2009): s. 95, 100.

indbyggere i Israel, der ikke ville samarbejde med perserne. Jonasbogen opmuntrer dog Israel til at turde tro, at Gud virker gennem det persiske imperium, og at han velsigner alle mennesker (Jon 4,9-11). Ved at lade Jonas krydse grænsen til Nineveh rykkes ved både Jonas' og Israels grænser. Således udvider Israel sit syn på, hvordan Israel opfatter grænserne for Guds kærlighed og ageren.¹⁵¹ Altså forsøger Gorman i digtet at antage Jonas' profetiske rolle som bebuder af et budskab fra Gud. Netop mht. *transgression* i relation til prædiken drages mange præster til billedet om at overskride grænser, fordi der implicit i begrebet er tale om at tage risici.¹⁵² Således går begrebet *transgression* godt i spænd med Thomas' *dangerous sermon* og *Moral Imagination*. På dette punkt nærmer Gormans digt sig altså en lille smule farlighed.

6.14.1 Delkonklusion (Gorman)

Gormans digt *The Hill We Climb* har elementer af både håbs- og befrielsesteologi og bliver således et moderne bud på en slags fusioneret *Black Theology* inden for en unik afroamerikansk teologisk tradition. Den amerikanske drøm 2.0 revitaliseres og indgydes håb via modstillingen; ung sort kvinde versus ældre hvid mand. Dermed personificerer Gorman den amerikanske drøm om Amerika som en hellig, udvalgt nation og dermed også *the world's greatest nation* samt tanken om, at alt er muligt - i USA. Samtidig blæser Gorman nyt liv i exodus narrativet og bebuder enhed (*union*), fred (*peace*) og kosmisk sejr via den indirekte reference til Moses og bjerget, der bestiges (*the hill we climb*). Med denne appel til forsoning er Gorman dog netop *ikke* eksponent for traditionel *Black Theology* (jvf. 5.5.1). Thomas' fire *Moral Imagination* elementer er alle til stede i Gormans digt; *lighed, empati, tidernes visdom* (Mika og Jonas) og *poesi*. Også selvom Gorman (potentielt forfejlet) i spørgsmålet om Hamilton versus bibelcitatet på én og samme tid blæser og har mel i munden i sit *tweet*. Og måske ikke aner, at King allerede i 1964 gjorde brug af Mika 4,4 i sin tale ved Nobels Fredspris. Enhed kan dog kun opnås ved fredelig sameksistens for mennesker af alle kulturer og farver. I henhold til Pui-lan afslører Gorman dog et bias, der taler for vestlig kultur og religion, herunder specielt kristendommen og til dels jødedommen. Skønt Gormans digt rummer *Moral Imagination* og kan siges at overskride grænser ved brug af *transgression*, mangler talen alligevel *courage* og substans. Dette skønt klimakset forsøger at manifestere den amerikanske nations

¹⁵¹ Allen (2009): s. 105 (jvf. perspektivering, hvor Union ligeledes er nævnt).

¹⁵² Allen (2009): s. 103.

påståede mod (*unafraid*).¹⁵³ Dermed er totaloplevelsen af digtet politisk korrekt, tyndbenet og ufarlig.

6.15 Barbers tale - *America, Accepting Death Is Not An Option Anymore*¹⁵⁴

Tale: *A National Call For Moral Revival*.¹⁵⁵

Tid: Søndag d. 14. juni 2020.

Sted: Washington National Cathedral, Washington, DC.

Lejlighed: Gudstjeneste søndag morgen (transmitteret online pga. Covid-19).

Talens længde: 43:05.

6.16 Biografi: William J. Barber II (1963-)

57-årige Reverend Dr. William J. Barber II er bachelor fra North Carolina Central University (1985) og M.Div. fra Duke University (1989) samt D.Min. fra Drew University (2003). Det siges om Barber, at han har: "en profets vision, en præsts hjerte, den lærdes vid og en healers hænder".¹⁵⁶ Fra 2006 til 2017 var Barber præsident af North Carolina-afdelingen for *National Association for the Advancement of Colored People* (NAACP). Barber har været medlem af NAACPs nationale bestyrelse siden 2005 og Co-Chair af *Poor People's Campaign: A National Call for Moral Revival*.¹⁵⁷ Barber er baptistpræst i Greenleaf Christian Church i North Carolina, forkæmper for social retfærdighed og grundlægger af græsrodsbevægelsen, *Repairers of the Breach* (2014), en lederskabs- og udviklingsorganisation, hvis mission er at lede en national bevægelse rodfæstet i moralsk analyse, moralsk artikulation og moralsk aktion samt konfrontere systemisk racisme, fattigdom, miljøet, økonomien og det nutidige Amerikas moralske narrativ. Dette narrativ indbefatter ifølge Barber religiøs nationalisme. I øjeblikket er Barber taler ved mange begravelser af sorte ofre for politibrutalitet over hele Amerika.

¹⁵³ Jvf. note 137.

¹⁵⁴ LINK C: William J. Barbers tale (lyd og video): Besøgt d. 8/5-21 kl. 23:55. Tidskode: 00:00-43:05. [June 14, 2020: Sunday Sermon by: The Rev. Dr. William J. Barber II](#)

¹⁵⁵ LINK C(b): William J. Barbers IIs tale (lyd, video og transkription): Besøgt d. 24/3-21 kl.12:41. <https://cathedral.org/sermons/sermon-the-rev-dr-william-j-barber-ii-2/>

¹⁵⁶ LINK 40: Tale ved Lynda Serene Jones, præsident af Union Theological Seminary i New York: Besøgt d. 1/4-21 kl. 13:10. Tidskode: 02:10-02:17: <https://www.youtube.com/watch?v=s3TB1dN2Ku4>

¹⁵⁷ LINK C(b): Besøgt d. 24/3-21 kl.12:41.

Barbers stemme er ofte at finde som debattør i New York Times, Washington Post samt på MSNBC og CNN.¹⁵⁸

6.17 Resumé (Barber)

I en form for moderne dommedagsprædiken om social uret og behovet for omvendelse udkælder Barber diskrimination og uretfærdighed. Ved hjælp af statistikker, kolde data og Amos' Bog går Barber i rette med racisme, som han anser for at være den amerikanske arvesynd. Her henviser Barber bl.a. til de mange sager om politibrutalitet over for sorte begået af hvide politifolk. Barber sammenligner nutidens politiske styre i USA med det korrupte lederskab på profeten Amos' tid. Dengang som nu leder grådige politiske systemer, ifølge Barber, til en nations fald og død. Derfor tilskynder Barber Amerika, præsidenten, kongressen, guvernører og kirken til tre ting: 1. Amerika skal ikke længere acceptere død som et resultat af politibrutalitet og racisme. 2. *Truth Telling*.¹⁵⁹ Som eksempel på behovet for at sige sandheden nævner Barber her både *Black Lives Matter* bevægelsen, som han klassificerer som: "udøvende profetisk kærlighed i gaderne" samt den kontroversielle sag om den hvide politimand Derek Chauvin og mordet på afroamerikaneren George Floyd, som Barber kalder en *lynching*.¹⁶⁰ Barber maner den amerikanske nation til at begræde (*lament*)¹⁶¹ USAs status quo. 3. En reel rekonstruktion af samfundet (*real reconstruction of society*). Barbers appel er her, at amerikanere (og menneskeheden som hele) må vende sig fra død til liv, for død er ikke længere en mulighed. Og hér henter Barber titlen på sin prædiken: *America, Accepting Death Is Not An Option Anymore*.

Barber opfordrer altså til en veritabel rekonstruktion af det amerikanske samfund for at undgå unødvendig død. Barbers argument er, at denne rekonstruktion kompliceres af, at mange i magthavende positioner og lederskab ikke ønsker at høre den uforsødede sandhed om tingenes tilstand. Politiske systemer og politikere

¹⁵⁸ LINK 41: Besøgt d. 29/3-21 kl. 05:06. Jvf. infotekst fra *Otherring & Belonging Institute* her (click "more"): <https://www.youtube.com/watch?v=bletzhCFe4Y>

¹⁵⁹ LINK C: Besøgt d. 12/5-21 kl. 11:05. Tidskode: 27:33-27:40:

[June 14, 2020: Sunday Sermon by: The Rev. Dr. William J. Barber II](#)

¹⁶⁰ Chauvin knælede på Floyds hals i næsten 10 minutter, hvilket førte til Floyds død d. 25. maj 2020. Under dette speciales tilblivelse har sagen kørt med direkte TV-transmission fra retssalen. D. 20. april blev Chauvin kendt skyldig i alle tre anklagepunkter og afventer sin strafudmåling d. 16. juni 2021.

¹⁶¹ LINK C: Besøgt d. 12/5-21 kl. 11:24. Tidskode: 27:56-28:01:

[June 14, 2020: Sunday Sermon by: The Rev. Dr. William J. Barber II](#)

sparker fattige, mens de ligger ned (Am 5,11) og mobber gode folk på grund af egen grådighed bl.a. ved hjælp af politisk bestikkelse. Disse handlinger leder ikke bare til folkets død, men også til død over en nations potentiale. Ligesom Gud pålagde profeten Amos at tale sandhed og profetere (*But God says to Amos, you have to share it*), ser Barber det nu som sin opgave at viderebringe sit budskab til det amerikanske folk . Dette pointerer Barber, så at Amerika kan blive en nation dedikeret til den Forfatning fra 1776, Amerika påstår, hun er. Til gengæld må det amerikanske folk respondere på opråbet ud fra et sted af dyb kærlighed til menneskeheden ved ikke længere at acceptere død og uretfærdighed. Antitesen og antistoffet til uretfærdighed er nemlig ifølge Barber retfærdighed og kærlighed vævet sammen (*Justice is the antithesis of deadly policies – justice, and love woven together*).¹⁶² Men kongressen må angre (*repent*) og vedtage nye retfærdige love, der tilgodeser alle amerikanere. Barber understreger, at tingenes tilstand er et sammensat resultatet af det historiske og det nutidige Amerikas manglende overholdelse af dets egen trosbekendelse, der siger, at alle mennesker er skabt ens. Derfor må Amerika erkende, at forfatningens ord: “Life, liberty and the pursuit of happiness” ikke er sande for alle amerikanere.

Således adresserer Barber i sin 43 minutter lange tale betændte politiske sager ud fra bibelteksten i Amos samt statistikker, der supporterer hans påstande. Samtidig belyser Barber nutidige samfundsproblematikker om alt lige fra uddannelses- og sundhedsforhold, fattigdom, arbejdsløshed, minimumsløn, vælgerundertrykkelse og massefængslinger af minoriteter, systemisk racisme, politibrutalitet, militærudgifter, grænsekontrol, grøn energi, forurening og klimaforhold. Alt sammen faktorer, der forårsager unødvendig, ubegrundet, unaturlig og utidig død specielt blandt minoriteter (*unnecessary death*). Løsningen er i al simpelhed: retfærdighed fx implementeret i form af retfærdige valg, Wall Street formueskatter og offentlig infrastruktur. Dermed pustes liv i demokratiet, og en bedre fremtid for alle bringes inden for rækkevidde. Men det kræver selverkendelse og anger, som Amos havde, og *courage* til at tale sandt, stå frem og vedkende sig, at ellers slår Amerika sig selv ihjel.

¹⁶² Ibid. LINK C: Besøgt d. 25/5-21 kl. 13:48. Tidskode 31:08-31:15.

6.18 Retoriske virkemidler (Barber)

Rytme er ligesom hos King og Gorman et centralt retorisk virkemiddel hos Barber. I særdeleshed kommer det til udtryk, når Barber i særlig høj grad ønsker at understrege en pointe. Stemmebrug er derfor også for Barber et vigtigt aspekt i leveringen af hans talte ord. Rytme høres fx i Barbers udtale af ordet *wailing* (klagende), hvor Barber trækker vokalerne "a" og "i", så disse stødvist bliver ytret som en perkussiv næsten grædende skudsalve: *waaaaiiling*.¹⁶³ Dermed opnås et uventet afbrud, og en intensitet opstår i prædikenen, der tilspidser publikums opmærksomhed. Effekten, Barber her anvender i form af klagesangen i ordet *wailing*, er kendt som *onomatopoietikon* eller simpelt hen lydord. Ordet er således sammensat ved at efterligne den naturlige lyd af et ords betydning. Etymologisk stammer ordet *onomatopoietikon* fra det græske *onoma*, der betyder "navn" samt en afledning af *poiein*, der betyder "at skabe" eller "at gøre".¹⁶⁴ Gentagelse er også et karakteristisk retorisk virkemiddel hos Barber. Fx gentager Barber talens titel: *America, Accepting Death Is Not An Option Anymore* 12 gange. Med en sådan repetition sikrer Barber sig, at hans publikum modtager budskabet og forstår dets tyngde. Sensing udpeger netop repetition som et vigtigt greb i afroamerikanske retoriske strategier, ligesom rim og hyperbole (overdrivelse) også er blevet anvendt i *Black Theology* i århundreder.¹⁶⁵ Altså er Barber sig ligesom King fuldt ud bevidst, at publikums reaktion er essentiel.¹⁶⁶

Hverken *signifying* eller *call and response* prædikeformen er dog prævalente i lige denne Barber prædiken. Dette skal nok ses i lyset af, at det magthavende *online* publikum, Barber primært henvender sig til i sin nettransmitterede tale fra en tom Washington Cathedral,¹⁶⁷ primært er hvidt. En stor del af Barbers intention, vurderer jeg, er at få kaukasere bag skærmene i tale. De formodes ikke at være bekendt med *call and response* prædikeformen, da denne typisk ikke er en del af den hvide kirketradition. I andre sammenhænge, hvor Barbers publikum primært er sort, er *call*

¹⁶³ LINK C: Besøgt d. 8/5-21 kl. 23:55. Tidskode: 29:17-29:26:

[June 14, 2020: Sunday Sermon by: The Rev. Dr. William J. Barber II](#)

¹⁶⁴ LINK 42: Besøgt d. 9/5-21 kl. 10:33: [onomatopoietikon — Den Danske Ordbog](#)

¹⁶⁵ LINK 16 (se note 52): Besøgt d. 18/5-21 kl. 12:09:

https://blogs.acu.edu/sensingt/cool-stuff/african-american-preaching/#_edn20

Barber er dog ikke eksponent for *Black Theology*.

¹⁶⁶ LINK 8 (se note 26): Besøgt d. 9/5-21 kl. 10:45.

¹⁶⁷ LINK C: Besøgt d. 16/5-21 kl. 21:22. Tidskode: 08:05-08:14:

[June 14, 2020: Sunday Sermon by: The Rev. Dr. William J. Barber II](#)

and response dog en form, Barber ofte bruger. Selvfølgelig er internettet grænseløst og globalt, men for Barber gælder det om at skabe transformativ forandring. I dette forum opnås dette bedst ved ikke at overdrive et klassisk, sort retorisk virkemiddel såsom *signifying* eller *call and response* prædikeformen. Ved sit mådehold lader Barber sig dermed inspirere af King og viser dermed tegn på den afroamerikanske dobbeltbevidsthed.

6.19 Bibelbrug (Barber)

Ligesom King i sin prædiken legemliggjorde den nye Moses, bliver Barber i sin prædiken den nye Amos - begge med hver deres distinkte profetiske røst, der kræver at blive hørt. Barbers prædiken tager udgangspunkt i Amos' Bog i Det Gamle Testamente. Barber maner Amerika til selvransagelse med ordene fra Am 5,5: "Søg Herren, så du må leve". Ifølge Barber opfordrer profetisk tekst nemlig både kristne, jøder og muslimer til at gøre op med uretfærdighed, fordi dommen over social uret er død. Barber alluderer her til Amos 5,10: "De hader den, der fælder dom i porten, og den, der siger sandheden, afskyr de".¹⁶⁸ Enhver, der står frem for at tale de uskyldiges sag, er altså samtidig genstand for deres afsky. Barber kommer her med en latent henvisning til den daværende præsident, Donald Trump, og dennes til tider lemfældige forhold til sandheden og sammenligner situationen mellem Amos og korrupte ledere dengang og nu. Og heri ligger Barbers udfordring til prædikenens tilhørere om at stå fast og stå frem på trods af modstand. Mht. titlen på prædiken om at Amerika ikke længere skal acceptere død, er skriftstedet, ifølge Barber, profetens budskab fra Gud til et folk og en nation, der reagerer for tilbagelænet, når det gælder andres død. Barber refererer igen til profeten Amos, der siger: Søg det gode og ikke det onde, så skal du leve. Logikken er her: Søg godt og lev. Modsat søg ondt og dø (Am 5,14).

Barbers bibelbrug drager altså en direkte parallel mellem situationen i Nordrigets situation overfor Persien for ca. 2.600 år siden i Amos' Bog og situationen i USA nu. Dermed anvendes Barbers bibelbrug til at belyse nutidige amerikanske samfundsproblematikker, bl.a., som det sås ovenfor, ved hjælp af nogle af de særlige greb, der kendetegner den afroamerikanske prædikeform såsom rytme, gentagelse

¹⁶⁸ LINK 27 (se note 88): Besøgt d. 8/4-21 kl. 00:37:
<https://www.bibelselskabet.dk/brugbibelen/bibelenonline/Am/5>

og ikke mindst identifikationen med tematikker fra Det Gamle Testamente. Netop ved at Barber anvender samme skriftsted, som King gør både *I've Been to the Mountaintop*¹⁶⁹ og i Kings berømte tale *I Have A Dream*,¹⁷⁰ sender Barber King et kærligt hyldest-nik. Barbers *homage* til King sker ved Barbers bibelbrug af skriftstedet: "Let justice roll down like a rushing mighty stream" (Am 5,24).¹⁷¹ Vigtigst af alt udmunder denne bibelbrug nemlig i konkret handling. Det gør Barber ved at gå i Kings fodspor med sine mange tiltag over hele USA for økonomisk retfærdighed og kamp for de marginaliserede. Fx er Barber frontfigur for tidligere nævnte *Poor People's Campaign - A National Call For Moral Revival* og *Moral Monday*.¹⁷² Det er navnlig sådanne tiltag, der gør, at bl.a. Lischer mener, at Barber er den naturlige arvtager til Kings trone anno 2021 (jvf. note 188).

6.20 Applikation af analysemetoder (Barber)

I det følgende vil jeg argumentere for, at Barber i sin prædiken gør brug af samtlige fire elementer i Thomas' *Moral Imagination*. Thomas' første element *lighed repræsenteret ved fysisk tilstedeværelse* opfylder Barber simpelthen ved at være fysisk tilstede under afviklingen af sin prædiken i Washington National Cathedral. Her er det interessant at bemærke, at Barber pga. Covid-19 pandemien leverer prædikenen i en tom katedral, bortset fra en kvindelig døvetolk. Skønt Barber står mutters alene i domkirken og slet ikke har noget publikum,¹⁷³ formår Barber alligevel at tale med stor passion, autentisk overbevisning, vid og bid. Her er der altså ikke tale om, at Barber knæler for berømthedskulturen. Dermed er der heller ikke spor af Thomas' *Idolatrous Imagination* i Barbers prædiken.¹⁷⁴ Det andet element *empati som bro til at overvinde fortiden og dermed se nye muligheder for fred og retfærdighed* indgår i prædikenen adskillige gange. Prøv barmhjertighed, kærlighed, frelse, nåde, sandhed over hævn, formaner Barber (*Why don't you try to mercy in*

¹⁶⁹ LINK A: Besøgt d. 12/5-21 kl. 12:43. [I Have Been to the Mountaintop Full Speech](#)

¹⁷⁰ LINK 43: Besøgt d. 29/5-21 kl. 19:48: [I Have a Dream](#)

¹⁷¹ LINK C: Besøgt d. 12/5-21 kl. 12:43. Tidskode: 42:23-42:27:

[June 14, 2020: Sunday Sermon by: The Rev. Dr. William J. Barber II](#)

LINK 44: Besøgt d. 12/5-21 kl. 12:43: <https://www.bibelselskabet.dk/brugbibelen/bibelenonline/Am/5>

Barber oplyser dog, at han også er inspireret af digtet *Streams of Living Justice* af William Whitla.

Barber citerer hele digtet i slutningen af talen. Digtet kan læses her: LINK 45: Besøgt d. 14/5-21 kl.

11:46: <https://www.truthbaptistnewfield.org/post/streams-of-living-justice-a-poem-by-william-whitla>

¹⁷² LINK 46: Besøgt d. 13/5-21 kl. 09:40:

<https://www.newyorker.com/magazine/2018/05/14/william-barber-takes-on-poverty-and-race-in-the-age-of-trump>

¹⁷³ LINK C: Besøgt d. 12/5-21 kl. 12:43. Tidskode: 15:21-15:31:

[June 14, 2020: Sunday Sermon by: The Rev. Dr. William J. Barber II](#)

¹⁷⁴ Begrebet *Idolatrous Imagination* udfoldes i diskussionen (jvf. 8.4).

your public policy? Why don't you try love? Why don't you try redemption? Why don't you try grace? Why don't you try truth? Why, why don't you try that rather than try revenge”).¹⁷⁵ Igen ser vi repetitionen anvendt som et retorisk virkemiddel i den afroamerikanske prædiken, der understreger afsenderens budskab. Thomas' tredje element om *visdom og sandhed fra tidernes visdom i gamle tekster* ses konkret i Barbers anvendelse af Amos' Bog i Det Gamle Testamente til at bygge bro til en fredelig nutid. Det Gamle Testamente appliceres således på nutiden af Barber og formår at opfordre til nytænkning samt provokere status quo. Ligesom Amos ser Barber sig selv som en profet. Han ser også *Poor People's Campaign* og *Black Lives Matter* bevægelsen som profetisk, hvis gudgivne opgaver er at advare både undertrykte og deres undertrykkende magthavere mod uretfærdighed. Men Amerika må angre, ligesom Amos gjorde, så retfærdighedens strømme kan sejre (Am 5,24).

Ved at citere den afroamerikanske forfatter, James Baldwin (1924-1987),¹⁷⁶ anvender Barber Thomas' fjerde element; *poesi og kunst som indgyder undren, håb og mysterie*. Barber citerer her Baldwin for at efterspørge en samfundsmæssig dekonstruktion, der vil medføre et mere retfærdigt samfund og dermed både gavne almenmenneskeligheden og enkeltindividet.¹⁷⁷ Derved opfylder Barbers prædiken alle Thomas' fire *Moral Imagination* elementer samt det udvidede kriterie om *farlig prædiken*. Mht. nytænkning, kampen for de marginaliserede og imperialistiske magtstrukturer er der synergi mellem Barber og Pui-lan. Pui-lan fremstiller nemlig postkolonial forkyndelse som en lokalt forankret og globalt bevidst *performance*, der søger at skabe et *Tredje Rum*. Dette sker, så at trossamfundet sættes i stand til at forestille sig nye måder at være i verden, idet de møder Guds frelsende handling for undertrykte og marginaliserede.¹⁷⁸ Dermed er der parallel tankegang mellem Thomas, Pui-lan og McClure. Ifølge McClure rummer *Other-wise Preaching* nemlig perspektiver fra befrielsesteologien. Alle tre homiletiske retninger ræsonnerer stærkt med den inkarnerede Kristus' lidelse - og dermed også med fattige og marginaliserede. Her kunne også Brueggemanns *profetiske forestillingsevne*

¹⁷⁵ LINK C: Besøgt d. 16/5-21 kl. 21:52: Tidskode: 37:02-37:14:

[June 14, 2020: Sunday Sermon by: The Rev. Dr. William J. Barber II](#)

¹⁷⁶ LINK 47: Besøgt d. 15/5-21: kl. 13:56: [writer James Baldwin](#)

¹⁷⁷ LINK C: Besøgt d. 11/5-21: kl. 19:31. Tidskode: 27:21-27:33:

[June 14, 2020: Sunday Sermon by: The Rev. Dr. William J. Barber II](#)

¹⁷⁸ Pui-lan, Kwok (2015): 10.

inkluderes som et greb til et fællesskab sat fri til handling og magt uden imperiale begrænsninger. Retningernes delte mål handler altså alle om at udskifte undertrykkende magtstrukturer med ikke-hierakiske systemer. Håbet er en absolut, fundamental, teologisk kategori. Håbet indgår også i Thomas' fjerde element og er her den overordnede fællesnævner.

6.20.1 Delkonklusion (Barber)

Barber giver eksempler på racisme og død begået af edsvorne embedsmænd, politikere og præster gennem Amerikas nær 250 år lange historie. Disse overgreb sættes i relief til de mange nutidige politimord på sorte og andre minoriteter begået af en primært hvid majoritets-ordensmagt. Barber går systematisk, matematisk og logisk til værks med statistikker, der understøtter hans påstande. Ved hjælp af disse tal og data adresserer Barber uretfærdighed og historisk, systematisk racisme med eksempler såsom klima, folkedrab på Amerikas oprindelige folk, forurening og ulighed i sundhedsvæsenet. Barber kalder mordet på George Floyd en *lynching* og understreger, at demokratiet tog et kollektivt gisp og i respons udbrød: "I can't breathe - either".¹⁷⁹ Barbers omtale af George Floyds død som en lynching skal dog ikke tolkes som et udtryk for *Black Theology*, da Barber betoner forsoning. Barbers konklusion på talen er, at retfærdighed vævet sammen med kærlighed er antitesen til dødbringende lovgivning (*Justice is the antithesis of deadly policies – justice, and love woven together. That's the answer.*). Ud fra skriftstedet i Amos 5,24 konkluderer Barber derfor sin tale med dens egen titel: *America, Accepting Death Is Not An Option Anymore*. Sætningen gentager Barber som bekendt hele 12 gange i talen, hvilket understreger det vigtige rytmiske element i den afroamerikanske prædikeform.¹⁸⁰ I lyset af Thomas' fire *Moral Imagination* elementer om *lighed, empati, tidernes visdom* og *undren og håb fra kunsten* rummer Barbers tale alle disse fire elementer. Derudover vil jeg selvstændigt udfolde og argumentere for, at der også er et diffust, men centralt, femte element til stede i Barbers tale: talens beåndede *je ne sais quoi* (udfoldes i 8.3).

¹⁷⁹ "I can't breathe", var de ord, Floyd gentog, da han lå for døden med Chauvins knæ på sin hals. LINK (Cc): Besøgt d. 11/5-21 kl. 10:33. Tidskode: 25:00-25:15.

[Sermon: The Rev. Dr. William J. Barber II](#)

¹⁸⁰ Ibid. Tidskode: 42:37-42:41.

7. SAMMENFATNING AF DE TRE HOVEDTALER (King, Gorman, Barber)

Med sit potente og teologisk dybt forankrede budskab, oratoriske imponerende overskud og ikke-vold taktik i fredelige demonstrationer blev Martin Luther King II et ikon for borgerrettighedsbevægelsen. Gennem sine mange taler søgte King at skabe bevidsthed om sit budskab om racemæssig, social og økonomisk ligestilling. Kings tilgang til prædikenen, der tog udgangspunkt i den undertrykte afroamerikanske diaspora og exodus narrativet, åbnede hans tilhørere for selvrefleksion. Samtidig pegede King på konkret handling og tiltag til forbedring af det amerikanske samfund. Disse tiltag tog han personligt del i med sin fysiske tilstedeværelse (Thomas' *første element*), hvilket kostede ham livet. Kings gennemslagskraft bestod i, at hans talte ord rummede et imponerende overskud af Thomas' fire *Moral Imagination* elementer. Derudover besad Kings tale det (af denne forfatter tilføjede) centrale femte element: talens beåndede *je ne sais quoi*. Amanda Gorman står netop på skuldrene af King, men også af Maya Angelou og Toni Morrison. Gorman er dog poet mere end både prædikant, teolog, profet eller politiker. Hendes digt søger harmoni og enhed, men ender i *safe* overfladiskhed. Analysen påviste, at Gormans tale rummer Thomas' fire elementer. Men hendes leflen for berømtedskulturen i form af Miranda *tweetet*, der forfejlet giver *homage* til Hamilton og ikke Mika skriftstedet, gør, at Gorman i nogen grad besidder *Idolatrous Imagination*: altså den diametralt modsatte forestillingsevne af *Moral Imagination* (udfoldes i 8.1 og 8.4). Det kan man måske ikke klandre hende for, men der er lang vej til farlig prædiken og titlen som borgerretsforkæmper. Ligeledes fattes Gormans talte ord det femte element. For William J. Barber II er tingene mere sort/hvide end for Gorman. Barbers oratoriske styrker består i hans teologiske overskud, vid og bid. Ligesom King besidder Barbers taler alle fire *Moral Imagination* elementer - plus det selvopfundne femte element! Parallellerne til Kings prædikener og prædikenstil er derfor oplagte, men Barber er dog helt sin egen med en distinkt stil. Kendetegnende for de to talere (King og Barber) er deres passion, intellektuelle overskud og skarpe retfærdighedssans.

8. DISKUSSION

I henhold til dette at lære af historiens erfaringer og forbedrede racerelationer (jvf. 7.6), kunne man her indvende, at Lischer var naiv, da han i bogen *The Preacher King* i 1995 udtalte, at racisme, kolonialisme, materialisme osv. med moralsk nødvendighed ville blive henvist til historiens skraldespand. Historien gentager

nemlig sig selv i dag. Faktisk er lige præcis racespørgsmålet 26 år senere smerteligt aktuelt både i USA og resten af verdenen (jvf. fx George Floyd-sagen). Mit argument står derfor i kontrast til Lischers ide om moralske loves uundgåelighed. Dette observerer jeg (givet) over 25 år senere i bagklogskabens klare lys, idet vi som menneskehed endnu ikke har taget tilstrækkeligt ved lære af historien, og der derfor stadig er lang vej til, at en sådan læring er en realitet. Pui-lan ser heller ikke nådigt på Lischers blåøjethed, men konstaterer, at der er tale om en livslang søgen efter kulturelle og åndelige leveregler i en verden domineret af hvidt overherredømme, patriarki, kapitalisme og grådighed.¹⁸¹ McClure tilslutter sig her Pui-lan, idet han revser den postmoderne kirke for at ikke at byde den fremmede ind, men i stedet at foretrække en homogen kirke, der hverken krydser race-, klasse-, eller sproglige barrierer. Dermed præsenterer den postmoderne kirke paradoksalt nok en lokal oplevelsesmæssig specificitet i forkyndelsen, der dog ikke nødvendigvis udfordrer hegemoni eller tilskynder til nogen som helst form for etisk møde med den anden (*the other*).¹⁸² Kulturelle forskelle anerkendes altså ikke, men i stedet antages den dominerende kulturs erfaringer, værdier og forventninger at gælde for hele menneskeligheden.¹⁸³

8.1 Ligheder og forskelle mellem de tre hovedtaler (King, Gorman, Barber)

King og Barber har begge undertrykkelse (*oppression*) som rød tråd og fælles tema i deres prædikener. Det har Gorman kun delvist, og skønt hun opfordrer til *courage* (*brave the belly of the beast / brave enough to be it [light]*), fattes hendes talte ord det samme mod til mere direkte at adressere aktuelle, betændte samfundsforhold i USA. King gav konkrete og konstruktive bud på tiltag til forbedringer i USA og manede til at værne om forsamlingsret, ytrings- og pressefrihed samt retten til at demonstrere. Dermed er Kings tale opbyggelig og til gavn for almenmenneskeligheden. Barbers prædiken adresserer ligeledes status quo i USA konkret med utallige eksempler på aktuelle betændte samfundsproblematikker - modsat Gorman, der ikke lige så konkret. Dette kan selvfølgelig undskyldes med Gormans unge alder, digtets højtidelige anledning, de fine omgivelser, konfliktskyhed og (helt lavpraktisk): digtets

¹⁸¹ Pui-lan (2005): s. 228.

¹⁸² McClure (2001): s. 58.

¹⁸³ Ashcroft, Griffiths, Tiffin (2013): s. 268.

korte varighed på 5 minutter og 37 sekunder, modsat fx Kings og Barbers prædikener, der begge er over 40 minutter lange. Inddrages, i parentes bemærket, også Kennedy i sammenligningen, er Kennedy dog indbegrebet af *courage*, idet hans tale (den korteste af alle fire taler) beviser, at teologisk substans kan opnås på blot 4 minutter og 45 sekunder. Kings og Barbers talte ord udfordrer dermed progressivt den amerikanske drøm, mens Gormans snarere regressivt cementerer denne drøm (*a country that is bruised but whole*), skønt hun andetsteds i digtet dog også skuer frem (*the new dawn blooms as we free it*). Pui-lan ville nok sige, at de to herrer progressivt sætter spørgsmålstegn ved en romantiseret amerikansk drøm samt ideen om Amerika som værende åben for alle immigranter. National identitet, etnicitet og statsborgerskab griber nemlig ind i tanken om "det hyggelige hjem", og dermed udfordres USAs nationale narrativ om den amerikanske drøm.¹⁸⁴ Derimod lever billedsproget i *city set on a hill* og narrativet om den amerikanske drøm med Amerika som en hellig, udvalgt nation i bedste velgående hos Gorman. Dog smager narrativet desværre bittert af Thomas' begreb *Idolatrous Imagination* (jvf. 8.4).

Idolatrous Imagination kommer til udtryk i form af Gormans *tweets* fascination af Miranda og berømtedskulturen. (Samme narrativ formår Kennedy dog at formidle uden at forfalde til denne perverterede form for *Moral Imagination*). Som den eneste af de tre hovedtalere fattes Gormans talte ord desuden det diffuse femte element. Jeg efterlyser altså overordnet *courage* og mere substans fra Gorman! Alligevel anser jeg, at der i den henseende er håb for poeten, idet Gorman stiller op ved præsidentvalget i 2036 og dermed har 15 år til at skærpe sin pen.¹⁸⁵ P.t. er der dog meget lidt profet (Thomas) og heller ikke *poet as pastor* (Brueggemann) over Gorman. Thomas erklærer jo ellers kategorisk og normativt: "Every preacher must engage in prophetic preaching".¹⁸⁶ Ligeledes blev det påvist tidligere i analysen af Barbers tale, at det profetiske er et centralt element i Barbers definition af den farlige

¹⁸⁴ Pui-lan (2005): s. 101.

¹⁸⁵ Svært her ikke at associere til Hebr 4, 12:

"For Guds ord er levende og virksomt og skarpere end noget tveægget sværd; det trænger igennem, så det skiller sjæl fra ånd og marv fra ben og er dommer over hjertets tanker og meninger".

LINK 48: Besøgt d. 11/5-21 kl. 15:47: <https://www.bibelselskabet.dk/brugbibelen/bibelenonline/hebr/4>

¹⁸⁶ Thomas (2018): s. 25.

prædiken.¹⁸⁷ Altså lever Gormans digt heller ikke op til hverken Thomas' eller Barbers fordring om reel, profetisk prædiken.

De tre taler indeholder alle Thomas' fire *Moral Imagination* elementer, til gengæld skiller Gorman sig ud på visse væsentlige parametre. Sammenlignes fx brug af *call and response* i Kings, Gormans og Barbers taler, anes en gradvist akkumulerende trip-trap-træsko bevægelse. Med dette sammenligningsgrundlag som styrepind for denne karakteristiske afroamerikanske prædikenretorik fremstår Gorman neutral, Barber moderat og King ekstrem. Hvad Gorman angår, fordi hendes digt slet ikke gør brug af *call and response*. Barbers tale rummer en antydning, da han kun i talens klimaks gør brug af en slags modificeret *call and response*. Dog gør Barber i andre prædikener med et primært sort publikum i langt højere grad brug af *call and response*.¹⁸⁸ Derfor vurderer jeg, at King er den af de tre hovedtalere, der i størst udstrækning anvender *call and response*. King nedtoner dog, ligesom Barber, i andre sammenhænge med et primært kaukasiske publikum også *call and response* som virkemiddel.¹⁸⁹ Således afkoder både King og Barber som afsendere deres publikum. Ligeledes er det muligt, at Gorman også afkoder sit publikum ved helt at udelade *call and response*. Alle tre talere reserverer nemlig disse retoriske virkemidler til fora, hvor *call and response* (og *signifying*) kan flyde frit fra deres talte ord så det kan have gennemslagskraft i kraft af deres fælles afroamerikanske referencerammer og dermed få behørig transformativ virkning.

Nedenfor i kritikken af Thomas' *Moral Imagination* vil jeg så tvivl, om Gormans digt overhovedet rummer alle Thomas' fire elementer, hvilket ellers midlertidigt så ud til at være tilfældet i Gorman-analysen. Kings støtte til sanitetsarbejdernes profetiske

¹⁸⁷ W. J. Barber i: Thomas (2018): xv (i forordet til Thomas' bog).

¹⁸⁸ Eksempel på nedtoning hos Barber i tale fra 2013 i Trinity Episcopal Church i North Carolina.

LINK 49: Besøgt d. 20/5-21 kl. 14:06: Tidskode 52:52-53:32:

<https://www.youtube.com/watch?v=dz0szoK7-0&t=765s>

Eksempel på ekstrem brug af *call and response* hos Barber:

LINK 50: Besøgt d. 20/5-21 kl. 10:37. Tidskode: 38:15-39:35

<https://www.youtube.com/watch?v=CQzZowezRM4&t=1051s>

¹⁸⁹ Eksempel på nedtoning hos King: Nobels Fredspris-tale i 1964 i Norge.

LINK 51: Besøgt d. 20/5-21 kl. 10:37. Tidskode: 08:13-08:20:

<https://www.youtube.com/watch?v=5r98tT0j1a0>

King gør allerede i denne tale fra 1964 brug af Mika, 4,4 om figentræet og vinstokken.

Mens Gorman gør brug af Mika 4,4 i 2021. Her ses altså Kings indflydelse hos Gorman 57 år senere.

arbejde lever derimod op til Thomas' fordring. Barbers prædiken er ét stort vidnesbyrd om en fuldbragt, profetisk prædiken med farlig *Moral Imagination*.¹⁹⁰ Her skal Barbers tales længde på over 43 minutter dog med i perspektivet. For med så lang en prædiken, er det selvsagt lettere at få sagt noget af teologisk substans end i Gormans korte digt. Brueggemann betoner, at det at have *Prophetic Imagination* er den mest yderligtgående forløsende handling, en leder af et trossamfund kan påtage sig. På den lange bane er dette poetiske alternativ i form af profetisk forestillings- evne af mere afgørende betydning, når institutionelle mål skal implementeres, end én-til-én sjælesorg. Dette skal ses i lyset af, at poetisk forestillingsevne ifølge Brueggemann har potentialet til at sætte et fællesskab fri til handling og magt, der omsider ikke længere indeholder imperiale begrænsninger og definitioner af virkeligheden.¹⁹¹

Brueggemann ser det som profetens opgave at holde den profetiske tjenestes forestillingsevne i live og konstant søge alternative løsninger. Profeten spørger ikke, om visionen kan implementeres, for implementering har ingen betydning, før en vision kan forestilles. Forestillingsevne skal altså komme *før* implementering. Vores kultur er i stand til at implementere det meste, men har nær ingen forestillingsevne ifølge Brueggemann. Den samme *kongelige bevidsthed*, der gør det muligt at implementere alt, er samtidig også den, der begrænser forestillingsevnen, fordi forestillingsevnen er farlig. Derfor er ethvert totalitært regime fx bange for kunstneren. *Kongelig bevidsthed* bevirker altså, at mennesker bliver følelsesløse især mht. døden. Derfor er det ifølge Brueggemann den profetiske forestillingsevnes opgave at gøre folk nysgerrige på deres oplevelse af lidelse og død.¹⁹² Tanken om kongelig bevidsthed vil derfor nok ikke høre hverken Barber eller Thomas, der begge efterlyser empati.¹⁹³ Ligeledes har King og Barber det tilfælles, at de begge gør op med den kongelige bevidsthed til fordel for den profetiske forestillingsevne, mens Gormans greb er mere afdæmpede.

¹⁹⁰ Kennedy er ikke en hovedtaler, men hans tale til de sørgende afroamerikanere i forbindelse med Kings død rummede ligesom Kings og Barbers opbyggelig tale og profetisk opmuntring.

¹⁹¹ Brueggemann (1986): s. 96.

¹⁹² LINK 52: Besøgt d. 15/5-21 kl. 14:08: <https://www.jaredbyas.com/the-royal-consciousness-14/> Mht. begrebet *kongelig bevidsthed* trækker jeg her på den unge amerikanske forfatter, Jared Byas', opfattelse af Brueggemann i *The Prophetic Imagination* (angivet af Jared (2001 [1978]): s. 41). Titlen er derfor ikke at finde i litteraturlisten.

¹⁹³ Thomas (2018): s. 57.

8.2 Kritik af Thomas' *Moral Imagination* kriterium

Er det muligt, som jeg perifert var inde på tidligere i diskussionen, at alle Thomas' fire elementer kan være til stede i en prædiken, tale eller et digt og altså "på papiret" have *Moral Imagination*, men at denne prædiken, tale eller digt alligevel ikke opleves som vellykket? I så fald bliver præmissen for *Moral Imagination* kriteriet kunstigt eller helt ændret. I det følgende vil jeg argumentere for, at dette er en veritabel mulighed. For Thomas' fire elementer; *empati, lighed, tidernes visdom, kunsten* er, som tidligere påvist, alle tilstede i både Kings og Barbers prædiken og Gormans digt.

Alligevel er totaloplevelsen af specielt Gormans digt i min optik tandløs. For vover digtet noget? Virker det transformativt? Er det farligt? Nej, for der er ikke mange brandslanger, politi og gummikugler her! Skønt de fire elementer alle er tilstede i Gormans digt, er det altså ufarligt. Dermed står ikke blot farligheden af Gormans digt, men altså selve præmissen for Thomas' fire *Moral Imagination* elementer til kritik. Dette er tilfældet, fordi man som konsekvens af et sådant ræsonnement åbenbart ikke kan konkludere, at en tale, der altså rummer alle fire elementer og dermed har *Moral Imagination*, også per automatik er farlig! Analysen har dermed afsløret en svaghed i selve Thomas' *Moral Imagination* grundkriterie, som jo er det anvendte kriterium for denne analyse.

8.3 Det femte element: Talens beåndede *je ne sais quoi*

Et dristigt femte element kunne derfor tilføjes Thomas' fire *Moral Imagination* elementer, nemlig: talens beåndede *je ne sais quoi*. Dvs. det diffuse, man ikke kan sætte ord på - for er det Helligånd, karisma, lidenskab, retoriske virkemidler, oratorisk talekunst osv.? King havde dette femte element i stor stil. Gorman har potentiale. Barber *is walking the walk and talking the talk* og er ankommet. Barber taler "som en med autoritet" (Matt 7, 29; Mark 1,22 samt titlen på Craddocks bog fra 1971) og har i øvrigt revitaliseret Kings *Poor People's Campaign* fra 1968. Barbers prædiken er rig på mit femte element; talens beåndede *je ne sais quoi*. Derfor er Barber ud af hovedtalerne den logiske arvtager til Kings trone, hvilket også Lischer bemærker:

Today, the civil rights struggle is being carried out on a far more secular, non-sectarian and decentralised platform. A notable exception is the **Rev. William Barber**, who more than any other preacher has inherited King's

sense of timing, cadence, amplifying power, and with it, the ability to hold a room and to change a room. It's not merely rhetorical with Barber. He's making the same case, articulating the same themes as King, plus others that King did not pursue, such as care for the physically and emotionally challenged and the rights of the LGBTQ community. Having said that, one also knows that King occupied a central role in the history of his time in a way no subsequent moral or religious leader has.¹⁹⁴

8.4 *Idolatrous Imagination*

Gormans digt blev rost af Hamilton-skaberen Miranda, og hun blev efterfølgende fejret i medierne som en halvgudinde. Men Gormans reference af bibelverset til Hamilton og ikke til Mika i sit *tweet* er i bedste fald bevidst afkolonialisering og i værste fald forførende og overfladisk. For hvad er egentligt på spil her? Gorman giver det udseende af, at retfærdighed og enhed i nationen efter optøjerne på Capitol Hill er hendes intention og digtets hovedsigte. Men efterfølgende er Gormans Prada hårbånd og *talkshow* gæsteoptrædener kommet i centrum, og hendes budskab synes derfor i en vis udstrækning at blive *safe* og i værste fald helt at gå tabt. Man kunne fristes til at konkludere, at aktivisten har fået modelkontrakt og har solgt ud. Forklaringsmodellen kunne dog være *Idolatrous Imagination*. Altså den diametrale modsætning til *Moral Imagination*, som Thomas beskriver: "Idolatrous Imagination fixates on and inappropriately honours celebrity culture".¹⁹⁵ Her tænkes på den fremtrædende berømtedskultur, der hersker inden for sport, musik, film og tv, som ikke ærer hverdagens helte såsom lærere, brandfolk osv. og er baseret på *mainstream* mediernes massemarkedsføring. Altså skabelsen af den sandfærdige hyperbole, det spektakulære, det fantastiske, det blændende og 'for-meget'. Iscenesat fordi folk, ifølge Thomas, ønsker at tro på det største og det største.¹⁹⁶ Gormans leflen for berømtedskulturen (Miranda-*tweetet*) ender derfor i den diametrale modsætning til *Moral Imagination* i *Idolatrous Imagination*.¹⁹⁷

Til Gormans forsvar står dog det faktum, at hun har grundlagt velgørenhedsorganisationen *One Pen, One Page*, der hjælper dårligt stillede unge forfattere. Med en sådan aktion fra Gormans side signalerer hun et ønske om at forbinde sit

¹⁹⁴ LINK 53. Min fede skrift. Besøgt d. 29/4 kl. 00:42:

<https://www.sightmagazine.com.au/features/14545-the-interview-richard-lischer-on-how-martin-luther-king-jr-used-the-pulpit-to-redeem-america-s-soul>

¹⁹⁵ Barber i: Thomas (2018): xxix.

¹⁹⁶ Thomas (2018): s. 59. Her refererer Thomas til Donald Trumps bog *The Art of the Deal*.

¹⁹⁷ Thomas (2018): s. 80. W. J. Barber i: Thomas (2018): xxix.

budskab med sit publikum på et dybere niveau.¹⁹⁸ Så her gør jeg mig måske skyldig i at nære modsætningsfulde associative bias (jvf. afsnittet om Humes version af *Moral Imagination*). Egne bias kan spille ind på en sådan vurdering af Gormans digt. For hvorfor skulle en “tynd, sort pige”, (sådan refererer Gorman til sig selv i digtet), ikke være berettiget til at tale til præsidenter og opnå stjernestatus, samtidig med, at hun er en vigtig stemme for millioner verden over og får en hel ny generation i tale? Lischers pointe ovenfor mht., at borgerrettighedskampen i dag udføres ud fra en langt mere sekulær, ikke-sekterisk og decentraliseret platform end på Kings tid, taler i hvert fald herfor. Ligeledes harmonerer Lischers pointe med *The Guardian* artiklen om, at Gormans modelkontrakt skal ses som modeverdenens snu tiltag på at nå unge, der i dag står af på *brands*, der ikke afspejler deres egne politiske, sociale og miljømæssige (og teologiske?) overvejelser.¹⁹⁹ Et sådant indirekte nutidigt boykot af bestemte *brands* giver reminiscenser til Kings boykot af fx Coca Cola I 1960’erne. I lyset af Thomas’ tidligere nævnte definition af *Moral Imagination* specielt i forhold til prædikenen afslører et kig på, hvem, der indtil videre har draget (økonomisk) fordel af Gormans *performance*, dog netop modeverdenen over almenmenneskeligheden.²⁰⁰ Fx blev Gormans røde Prada pandebånd efterfølgende udsolgt, og Google søgninger på “gule frakker” gik op med 1,328%.²⁰¹ Altså gentager historien sig selv - dog nu ikke med samme bid.

8.5 Kritik af Collaborative Preaching

En lignende kritik af prædikenens ufarlighed kunne i denne forbindelse rettes mod *Collaborative Preaching*. I det følgende vil jeg derfor argumentere for, at det også bør overvejes, at denne prædikeforms tilgang er i fare for at ende som en udvandet, over-psykologiseret tillidsøvelse. For mange kokke fordærver maden! Tilbage står en prædiken, som lægperson, kirkegænger og prædikant nok har samarbejdet om og “er enige om”, men som mister sin teologiske brod og dermed mangler evangeliets saft, kraft og salt (Matt 5,13). Således bliver *Collaborative Preaching* prædikeformen potentielt tandløs og i fare for at miste sit bid. Rundbordssamtaler kan ifølge

¹⁹⁸ LINK 54: Besøgt d. 5/5-21 kl.08:33 00:42:

<https://www.theguardian.com/us-news/2021/jan/27/amanda-gorman-img-models-youth-poet-laureate>

¹⁹⁹ Ibid (The Guardian link).

²⁰⁰ Thomas (2018) s. 3, 24, 106. Skønt almenmenneskeligheden også drog fordel.

Dette blev konstateret i analysen af Gormans digt (jvf. 6.13).

²⁰¹ LINK 55: Besøgt d. 6/5 kl. 08:44:

<https://www.d.com/fashion-news/fashion-scoops/inauguration-fashion-kamala-harris-ella-emhoff-bernie-sanders-1234706525/>

McClure også blive en uhensigtsmæssig måde at styre forskelligheder på i stedet for at lade forskelligheden transformere den homiletiske praksis. Dermed vendes *den samarbejdende prædikens* potentielle styrke til svaghed. Stik modsat Thomas' intention med *farlige prædikener* bliver prædikenen ufarlig. Hvilket jo er tilfældet med Gormans digt, skønt det dog er uvist, om digtet er skabt i samarbejde med andre. Når den samarbejdende prædiken lykkes, kan den dog være en måde at gøre op med resignerede tilgange på. Den har potentialet til at overvinde hegemoni i en social og kirkelig sammenhæng, der anerkender, at en persons subjektivitet ikke kun er individuel personlig identitet. Men derimod, at al identitet til en vis grad er socialt sammensat.²⁰² Den *samarbejdende prædiken* må dog udforskes nærmere, for her vil djævelens advokat måske spørge, om det da ikke er en god ting at samarbejde og være enige? Det vil jeg komme nærmere ind på i opgavens perspektivering med et konkret eksempel.

8.6 Ligheder og forskelle mellem:

.... afroamerikanske og postkoloniale bevægelser

Tidligere i opgaven²⁰³ blev det etableret, at min hybride definition af den farlige prædiken fx indbefatter Gormans digt. Dette fører tankerne tilbage til Pui-lan og den postkoloniale prædiken. Ifølge Pui-lan må prædikanten nemlig udfordre menighedens verdensforståelse og almene viden. Så må prædikanten forholde sig til hele den liturgiske kontekst, som rummer mange greb fra traditionelle fortolkninger og magtstrukturerer. Prædikanten må forholde sig til sprog som en udfordring for interkultur og hybriditet og ikke mindst må prædikanten være selvrefleksiv. Pui-lan nævner også den ghanesiske, feministiske, metodistiske teologs, Mercy Amba Oduyoyes (1934-),²⁰⁴ koncept *Crossroads Christianity*, der påpeger, at flere tråde af kulturer kommer i kontakt i afrikansk kristendom. Således er der ligheder mellem Oduyoyes *Crossroads Christianity* og det postkoloniale koncept om hybriditet. Og da der ophavsmæssigt også er paralleller mellem afrikansk og afroamerikansk kristendom, er Gorman således et eksempel på, at erfaringerne af postkolonialisme

²⁰² McClure (2001) s. 62.

²⁰³ Jvf. afsnit 4.4 om begrebsdefinitioner.

²⁰⁴ LINK 56: Besøgt d. 16/5-21 kl. 22:18:

<https://www.biola.edu/talbot/ce20/database/mercy-amba-oduyoye>

langt fra er homogene i pluralistisk postkolonial kontekst, samt at sammenhængen mellem afroamerikanske og postkoloniale bevægelser er kompleks.²⁰⁵

... og mellem Thomas', Pui-lan og Craddocks homiletiske orienteringer

Craddocks tanker fra 1971 om, at den deduktive prædiken (eller forbøn) har indbyggede autoritetsstrukturer, er til dels blevet overhalet af homiletikkens udvikling. Konflikten mellem de to perspektiver omkring afsender-tilhører forholdet har nemlig ofte vist sig som en konflikt mellem en deduktiv, autoritær præst og dennes induktive, demokratiske uddannelsesmæssige ansvarlige. Det ses fx i en præsts konflikt, når denne skal fungere som både prædikant og lærer. Den farlige prædiken mellem teologi og politik må konstant revitaliseres, så at den kan udleve sit potentiale fremadrettet og spille en afgørende og positiv rolle, ikke blot i kirken, men også generelt i samfundet. Med teologisk ballast må den politiske prædiken altså implementeres med et fantasirigt sprog. Den må fortsat være aktuel og gøre brug af *Moral Imagination* og retoriske effekter, der vækker undren. Craddock konstaterer jo netop nedenfor, at bibelen er rig på udtryksformer og nævner som eksempler poesi, salmer, ordsprog, lignelser, drama, biografi, evangelie, dialog osv. Ved *ikke* at gøre brug af disse mange og forskelligartede former bliver prædikenen unødigt monoton. Når prædikenen har så mangfoldige bibelske udtryksmuligheder til sin rådighed, undrer Craddock sig derfor over, at den samlede prædikeform ofte er ensformig:

Why should the multitude of forms and moods within biblical literature and the multitude of needs in the congregation be brought together in one unvarying mold, and that copied from Greek rhetoricians centuries ago? An unnecessary monotony results, but more profoundly, there is an inner conflict between the content of the sermon and its form.²⁰⁶

Her lægger jeg specielt mærke til, at Craddocks eksempel på monoton prædikeform indbefatter brugen af gamle græske retorikere. Derfor står Craddocks kritik af uvarieret brug af oldgammel græsk retorik i kontrast til Thomas' tredje element mht. *visdom og sandhed* i gamle tekster. Thomas appellerer jo *netop* til at gøre brug af *tidernes visdom* og applicerer selv kriteriet ved at anvende det i sin bog. Her tænkes fx på Thomas brug af Aeschylus, *Pie Jesu fra Requiem* osv.²⁰⁷ Dette kan opfattes,

²⁰⁵ Pui-lan (2005): s. 11-12, 18, 126-127.

²⁰⁶ Link 0: Craddock (1971): s.118. Besøgt d. 7/5-21 kl. 14:17 og d. 30/5-21 kl. 10:40.

²⁰⁷ Thomas (2018) s. 15-16, 19, 48-49, 87-88.

som om Craddocks og Thomas' syn på brugen af *visdom og sandhed i gamle tekster* (Thomas' tredje element) divergerer. At slutte, at Thomas er for og Craddock imod denne brug, ville dog være at forsimple, da både Thomas og Craddock i sagens natur anvender bibelen i deres prædikener og bøger. Ovenikøbet er bibelen for Thomas ifølge ham selv hans primære ressource.²⁰⁸ Trods overlap eller enighed om visse aspekter fremgår det alligevel, at der er forskel på Thomas' og Craddocks homiletiske orienteringer.

9. KONKLUSION

9.1 Talernes farlige politiske dimensioner

Analysen af de tre hovedtaler har påvist, at der foreligger en rød tråd mellem de tre taleres tematikker. Gennemgående temaer i talerne er retfærdighed, undertrykkelse, frigørelse og enhed. King og specielt Barber betoner dog undertrykkelsestemaerne stærkere og mere konkret end Gorman, hvis hovedtema er enhed. Det gør King ved at adressere den konkrete situation i sin prædiken mht. Memphis' sanitetsarbejdere og deres fortsatte strejke. Mens Barber gør det samme ved at nævne en lang række konkrete betændte, samfundsmæssige problematikker såsom systematisk racisme, massefængslinger af og politibrutalitet på sorte, grænsekontrol, fattigdom, marginaliserede, klimaforhold osv. Gormans talte ord er mere politisk korrekt og nedtonet. Til forskel fra Gormans digt tilbyder Kings og Barbers taler begge konkrete praktiske løsningsmodeller på betændte samfundsproblemer. King med borgerrettighedskamp og ikke-volds taktik og Barber med ovenfor nævnte forslag til praktisk gennemførlige lovændringer. Gorman svæver lidt rundt på en poetisk sky, og derfor mangler hendes digt den reelt, farlige, politiske dimension, der er transformativ. Dette gør, at King og Barbers forståelse af teologi som et greb til at argumentere politisk bliver mere pragmatisk anlagt end Gormans. Alle disse faktorer resulterer i, at Kings og Barbers prædikener har en større politisk dimension og mere praktisk tilgang end Gormans og dermed fremstår farligere end Gormans talte ord.

Samtidig deler de tre talere dog alle forsonings- og ikke-voldstanker. Dermed er ingen af dem eksponenter for *Black Theology*, da denne ikke udelukker vold (jvf. 5.1.1). En central forbindelse mellem King og Barber er den stærke profetiske røst i

²⁰⁸ Thomas (2018) s.

deres respektive prædikener. Her står Gorman stadig i lære. King betalte den ultimative pris for sine farlige talers kompromisløshed og version af den amerikanske drøm. Kings amerikanske drøm blev dog desillusioneret med årene i drømmens 2. æra. Som Kings logiske arvtager tager Barber, som en moderne profet, et modigt opgør med uretfærdighed, ulige magtstrukturer og hegemoni. Kings og Barbers taler har altså begge farlige politiske dimensioner.

9.2 Talernes bibelbrug og retoriske virkemidler

Alle tre talere anvender bibelske skriftsteder i deres talte ord og deler flere af de særlige kendetegn fra den afroamerikanske prædikeform fx rytme, gentagelse, musikalske bevægelser og stemmebrug. Specielt King gør brug af *call and response* i *I've Been to the Mountaintop*. Dette står i kontrast til Barber, der i *America, Death Is Not An Option Anymore* ikke gør brug af *call and response*. I andre sammenhænge med et overvejende sort publikum anvender Barber dog i stor stil *call and response*. Derimod er *signifying* ikke prævalent i nogen af de tre taler. Dog ses spor af *transgression* i Gormans digt, der derved opnår en snert farlighed, idet hendes talte ord overskrider grænser, der bidrager til medmenneskelig forståelse, men ikke har samme profetiske klang som King og Barber.

King, Gorman og Barber bruger alle specielt Det Gamle Testamente til at understøtte deres budskaber. Faktisk citerer King og Barber præcist det samme skriftsted i Amos 5,24 om retfærdighed. Begge prædikanter har den samme appel til deres samtidige publikum; at nogle må stå frem og have *courage* til at sige sandheden om aktuelle samfundsproblemer. Her betoner King, mere end Barber, at det netop er *præsternes* opgave at træde i karakter. Hos King og Gorman er også Moses og *Mountaintop*-temaet henholdsvis gennemgående og tilstede. Disse temaer anvender de to talere bevidst, idet exodus narrativet ræsonnerer med et afroamerikansk, diasporisk publikum og bidrager med at indgyde håb. Hele Barbers tale er centreret omkring profeten Amos' ord. Barber er meget konkret i sit talte ord og nævner mange aktuelle og betændte samfundsproblematikker. Gorman bruger skriftsteder fra Mika og Jonas, men hendes tilgang er dog mere neutral og politisk korrekt. Således konkluderer jeg, at de tre taleres brug af bibelteksterne i Amos, Mika og Jonas alle bidrager til at belyse nutidige samfundsproblematikker - dog i forskellig grad.

9.3 Opgavens analysemetoder, fremgangsmåde og empiri

De faglige systematikker anvendt i specialet har været særdeles anvendelige mht. at problemindkredse spørgsmålet om, hvad der udgør en farlig prædiken. Her tænkes primært på den overordnede homiletiske retning i form af Thomas' *Moral Imagination*, men også på McClures samarbejdende prædiken, Pui-lans postkoloniale greb, Brueggemanns profetiske forestillingsevne og Lischers blik for afroamerikansk retorik. Afgrænsningen af specialet, til kun at gælde USA og det afroamerikanske talte ord, har vist sig hensigtsmæssig, da den har givet mulighed for behørig fordybelse. Anvendelsen af en fast model for analyserne af talerne har bevirket, at et overblik over den udvalgte empiri og litteratur hurtigt blev skabt i opgaven. Dermed fremstår resultaterne i delkonklusionerne i stringent form. Ud fra analyserne af de tre hovedtaler, den efterfølgende diskussion samt ovenstående ræsonnement konkluderer jeg derfor, at Thomas' fire elementer kan anvendes som moralsk barometer og rettesnor til at etablere, om en tale rummer *Moral Imagination*. Som problemformuleringen lød, er opgavens formål at undersøge, ud fra Thomas' *Moral Imagination*; *hvad gør en prædiken eller et digt farligt*. Alene af den grund er specialets formål opfyldt. Dog har denne analyse samtidig afsløret en brist i den grundlæggende præmis, fordi Thomas' fire elementer ikke i sig selv og per automatik gør en farlig tale. Dette blev påvist i eksemplet med Gormans digt. Her refereres til den observation, at *The Hill We Climb*-talen klinisk set rummer alle de fire elementer, men alligevel fattes *Moral Imagination*. Dermed er præmissen for *Moral Imagination* analysemetoden om ikke kunstig, så i hvert fald ændret.

9.4 Definition af det femte element: Talens beåndede *je ne sais quoi*

Thomas' fire *Moral Imagination* elementer var altså ikke tilstrækkelige. Men hvordan får det talte ord så det illusiver femte element? Mit konkrete bud på dette, at tale med beåndet *je ne sais quoi*, udfoldes som ressource nedenfor i perspektivering, - til den, der måtte hunge og tørste efter det. For det femte element synes lige så umuligt at definere, som *das ganz Andere*,²⁰⁹ - Rudolf Ottos begreb, som han ydmygt kom op med, da han forsøgte at definere Gud. Er det femte element da et æstetisk element? Nej, det er noget helt andet. Det har med *courage*, autenticitet og Helligånd at gøre. Nemlig at stå inde for et implicit "jeg". Reelt farlig tale opnås ved

²⁰⁹ Her tænkes på teologen, Rudolf Otto (1869-1937).

LINK 57: Besøgt d. 26/5-21 kl. 16:19: https://denstoredanske.lex.dk/Rudolf_Otto

hjælp af Thomas' fire elementer, Thomas' udvidede kriterie for den vellykkede farlige tale i relation til prædiken²¹⁰ samt denne forfatters femte element. På den måde får en tale gennemslagskraft og bliver transformativ - og det talte ord bliver farligt.

“That’s courage. That’s faith. That’s freedom”.²¹¹

²¹⁰ Thomas (2018) s. 3, 24, 106 (jvf. 4.5.2).

²¹¹ Thomas (2018): s. 105.

10. PERSPEKTIVERING

I det følgende vil Craddocks tidligere nævnte konflikt mellem deduktiv autoritær og induktiv erfaringsbaseret kommunikation blive tydeliggjort. Her lever det autoritære nemlig lykkeligt videre. Aspekter af den *samarbejdende prædiken* (eller forbøn) vil indgå, ligesom Thomas' fire elementer vil blive appliceret på en moderne lignelse.

10.1 Lignelsen om præsten og den hjemløse kvinde

En hjemløs, sort, afrikansk kvinde kom en dag forbi en dansk kirke og bad om penge. Efter hun havde besøgt kordegnen på kirkekontoret og fået udstukket en formular til en legatansøgning og præstens telefonnummer, fik hun en kop te og hel del croissanter i kirkens køkken med den lokale kirketjener. Til sidst bad kirketjeneren for hende og sang sangen *Ain't No Need to Worry* for kvinden, mens de knælede ved kirkerummets alter. Da de tog afsked, strømmede tårerne ned ad kvindens kinder, og hun udtrykte, at det var den bedste dag i hendes liv. Ugen efter fortalte kirketjeneren kirkens præst om hændelsen, hvorefter præsten råbte: "Det må du ikke! For så piller du ved min teologi". Præsten var vred over, at kirketjeneren havde overskredet sine beføjelser og uindbudt indtrådt på hans domæne som præst, forkynder og herold. Iøvrigt var han gal over, at kordegnen havde givet den hjemløse hans telefonnummer. Her var præsten, kordegnen og kirketjeneren altså hverken enige om teologi eller fremgangsmåde i forhold til næstekærlighedsbudet (Mark 12, 31). I eksemplet er der ikke tale om en prædiken, men en bøn, dog tjener det til at illustrere et gejstligt magtmisbrug. Det er nærliggende (med Rose) at begræde præstens endimensionelle envejskommunikation og beklage dennes manglende evne til at bygge bro over kløften mellem præst og menighed.²¹²

10.2 Refleksion over lignelsen om præsten og den hjemløse kvinde

Min refleksion er her, at denne præst nok ikke er indstillet på den *samarbejdende prædiken* - eller bøn! Og at denne præst har overset samtlige Thomas' *Moral Imagination* elementer. Dette har præsten gjort, da han har afvist fysisk kontakt i form af beklagelse over det opgivne telefonnummer (det første element om *lighed ved fysisk tilstedeværelse*). Derudover og vigtigst af alt har præsten glemt at elske sin næste som sig selv (det andet element om empati). Dermed har præsten ikke

²¹² Rose (1997): s. 15, 92, 136.

Rose s. 15 citerer her James Cox 1985, s. 51. Cox er derfor ikke at finde i litteraturlisten.

blot fortrængt førnævnte ord i næstekærlighedsbudet i Markusevangeliet, men også Martin Luthers ide om det almindelige præstedømme, der jo foreskriver, at alle kristne i princippet selv kan være præst for deres næste²¹³ (det tredje element om *tidernes visdom*; her bibelen). Med sin totalitære tilgang til forkyndelsen (her i form af forbøn) har præsten ignoreret den hjemløses transformative oplevelse netop forårsaget af forbønnen. Samtidig har præsten usynliggjort kvinden og med sin manglende solidaritet har præsten, ville McClure nok indvende, frataget kvinden hendes stemme samt tilhørsforhold.²¹⁴ Slutteligt har præsten degraderet sangen, der ellers *berørte emotive strenge samt vakte kvindens undren* over, at hendes værste dag blev hendes bedste dag (det fjerde element om *kunsten*). Dermed har eksemplet bevist sandfærdigheden i Brueggemanns udsagn om, at ethvert totalitært regime er bange for kunstneren.²¹⁵ Men den profetiske forestillingsevne og poeten som pastor er jo også farlig!²¹⁶

Det kunne se ud som om, at denne præst mangler *Moral Imagination*. Det har de fire elementer givet indtryk af, eksemplificeret ved den moderne lignelse ovenfor. Påstanden støttes på følgende måde: Hvis et menneske har en fordom over for sin næste (fx den hjemløse afrikanske kvinde) og samtidig har magten til at pålægge sin næste denne fordom og dermed bestemme næstens livskvalitet (fx ved at nægte vedkommende økonomisk hjælp eller forbøn), er det mangel på næstekærlighed. I et retfærdigt samfund hersker retfærdighed, men den pågældende præsts adfærd er ikke retfærdig. *Moral Imagination* og næstekærlighedsbudets imperativ handler ikke bare om at tolerere, men at elske hinanden. Mennesket er skabt i Guds billede (*imago dei*) til indbyrdes kærlighed (1 Pet 4,8).²¹⁷ Retfærdighed og kærlighed er sammenvævede og derfor interdependente, som også Barber konstaterede.²¹⁸ Dermed bekræftes både Guds enhed og Guds menneskeligheds enhed og derigennem tonaturlærens skabelsesforståelse (Confessio Augustana 1 og 2).²¹⁹

²¹³ LINK 58: Besøgt d. 28/5-21 kl. 10:34:

[Martin Luther og de reformatoriske idéer: Præst og menighed](#)

²¹⁴ McClure (2001): s. 63, 108.

²¹⁵ Jvf. 8.1.

²¹⁶ Brueggemann (1986) s. 103.

²¹⁷ LINK Besøgt d. 16/5-21 kl. 10:48: https://www.bibelselskabet.dk/brugbibelen/bibelenonline/1_Pet/4

²¹⁸ LINK C: Besøgt d. 25/5-21 kl. 13:48. Tidskode 31:08-31:15:

[June 14, 2020: Sunday Sermon by: The Rev. Dr. William J. Barber II](#)

²¹⁹ LINK Besøgt d. 16/5-21 kl. 14:08: <http://www.lutherdansk.dk/trellix/id37.htm>

10.3 Det Tredje Rum

Helligånden er i fokus i nyere homiletik. Det er den fx hos Marianne Gaarden, der taler om det *Tredje Rum*. *Det Tredje Rum* hos Gaarden handler om mening. I forkyndelsen må evangeliet være fokus for prædikenen og ikke prædikantens person. Ifølge Marianne Gaarden skyldes dette netop, at **Helligånden** er den, der inspirerer til tro. Skønt præster måtte være sig bevidste om, at deres etos er afgørende for forkyndelsesbegivenheden, er dette forhold dog teologisk kompliceret. I en nordeuropæisk luthersk kontekst, inspireret af den dialektiske teologi, er præstens autenticitet og personlige tro som fokuspunkt derfor problematisk. Dette selvom præster véd, at deres eget etos er af afgørende betydning. Den nordamerikanske homiletik vægter ifølge Gaarden prædikantens personlighed og retoriske evner. Nordamerikanske homiletiske teorier har indirekte tendenser til at lade ejerskabet af betydningen af prædikenen tilhøre prædikanten. Dette er, ifølge Gaarden, også problematisk. Transfer-modellen kan jo nemlig ikke antages (jvf. note 16). Her giver Gaarden John McClure ret i, at hans kritik af *New Homiletics*' underforståede antagelse af en fællesmenneskelig forståelse ikke rækker, fordi mennesker har forskellige og individuelle oplevelser og opfattelser. Ifølge Gaarden kan *den samarbejdende prædiken* nemlig ikke undgå en hegemonisk oplevelse ved at identificere "rigtige" oplevelser i mødet med tilhørerne. *Other-wise Preaching* m.fl. ser forkyndelse som en samtale, men spørgsmålet er, ifølge Gaarden, om der tages fuld højde for det overskud af mening, der opstår i prædikenen, som hverken kan kontrolleres eller forudsiges. Prædikens ejerskab tilhører hverken prædikant eller tilhører, men dukker op i *Det Tredje rum* som intersubjektiv meningsproduktion. Prædikanten må altså stole på, at en "inkarnation af mening" (jvf. note 16) vil fremkomme (*emerge*), da tilhørerne selv skaber denne mening i *Det Tredje Rum*.²²⁰

10.4 Call to action og faren for kultiveret fortvivlelse

I eksemplet med præsten og den hjemløse afrikanske kvinde er forbøn blevet politisk og polariserende. Men den farlige tale, prædiken, eller forbøn²²¹ må vove at sætte evangeliets budskab om næstekærlighed og empati i spil i et dristigt og relevant *call to action* både fra prædikestolen, alteret, i kunsten og andre steder i samfundet, hvor

²²⁰ LINK 59: Gaarden (2021): s. 1-2, 7-9, 11 samt specialets note 16 og 22.

²²¹ En lignende politisering ses p.t. i USA med COVID19, vacciner og sundhedsvæsenet. Spørgsmål, der drejer sig om folkesundhed, er blevet politiske minefelter; ligesom den farlige prædiken.

det talte ord, der rummer politiske og teologiske refleksioner, foregår. "True preaching is dangerous because it dares to enter despair's territory [...]." ²²² prædikede Barber. Den amerikanske forfatter og sociale etikist, Sharon D. Welch (1952-) udtrykker en lignende ideologi om kultiveret fortvivlelse: "[...] middle-class activists often become trapped in cultured despair [...]. The memories [military and economic victory without victims] of the Euro-American middle class often hinder the move from critique to action." ²²³ Begges talte ord får et amen fra denne skribent.

Set i lyset af ovenstående er der altså risiko for at forfalde til fortvivlelse, passivitet og opgivenesshed. Men i min optik er det netop her den farlige prædikens, teologiens og kirkens opgave at blande sig i samfundsdebatten. Ikke blot ved at være passivt til stede, men ved, at den *farlige prædikens* modige repræsentanter er aktivt, fysisk præsente og prædiker et vedkommende, autentisk og relevant evangelium. Dette budskab er dog ikke nødvendigvis forbeholdt kirken søndag morgen, men må også forekomme i det øvrige samfund samt i poesi, musik, dans, maleri og ikke mindst i forbøn i mødet med den anden (*the other*). Den farlige prædiken rummer nemlig potentialet til, at tilhørernes rolle udvikler sig - fx ved at gøre brug af kunsten. Dermed kan en vekselvirkning ske blandt præst og menighed, hvor tilhørerne går fra at være passive modtagere til aktive medforfattere. I dette *Tredje Rum* kan også Pui-lans greb om teologi og postkolonialisme frit komme i spil i kampen om mere ligeværdige globale magtstrukturer, herunder diversitet, multiple rytmer og plurifoniske stemmer. ²²⁴ Dermed ledes tankerne endnu en gang til de fire elementer i Thomas' *Moral Imagination: lighed, empati, tidernes visdom og poesi/kunst*, der i samspil med det femte element, har potentialet til reelt farlig tale.

10.5 Nytænkende ressourcer

En aktuell nytænkende ressource, som prædikanter, talere og lægfolk kan anbefales at gøre brug af, er fx et tiltag fra Union Theological Seminary i New York. Deres nye digitale YouTube-serie *So Help Me God; Faith and the Fight for a Progressive Future* samler førende politiske beslutningstagere med Unions ledelse ²²⁵ for at diskutere

²²² Barber i: Thomas (2018): s. xvi.

²²³ Welch (1990): s. 103.

²²⁴ Pui-lan (2005): s. 126-127.

²²⁵ Her kunne kritiseres, at Unions tilgang er i fare for at blive elitær.

nogle af tidens topaktuelle emner i krydsfeltet mellem teologi og politik.²²⁶ Disse gratis tilgængelige digitale seminarer kunne fx inkorporeres i prædikenværksted i samspil med prædikant og lægpersoner ved at gøre brug af Thomas' fire *Moral Imagination* elementer, det vigtige femte element, McClures samarbejdende prædiken (*Collaborative Preaching*) og Pui-lans greb om postkolonialisme og dialogisk forestillingsevne.²²⁷ Den ene metode udelukker nemlig ikke den anden. Her kunne Barbers skarpe retfærdighedssans også være til inspiration som et greb til at udleve McClures opfordring til en øget etisk forpligtelse over for marginaliserede både i forberedelsen og leveringen af prædikenen.²²⁸ Men som Thomas også konkluderer, må kirke, kirkegængere og prædikant have *courage* til at skabe farlig tale og transformative prædikener,²²⁹ og menighedsråd må have *modet* til at støtte op om dem. Det kunne også foregå i det offentlige rum ved at tage prædikenen ud på gaden, som McClure fx foreslår med *Open Door Community*. Her mødes prædikanter med *the bodies of others* og opmuntres til at blive de hjemløses, fattiges og misbrugtes lærlinge,²³⁰ så at håb om at komme religiøs og politisk undertrykkelse og uretfærdighed til livs kan indgydes ved hjælp af farlig tale. Dermed er inspirationen fra USA (og Kina) også med til at løfte det talte ord i Danmark til substansfulde, teologiske og politiske refleksioner - og således farlige dimensioner.

²²⁶ LINK Besøgt d. 16/5-21 kl. 10:16: <https://www.youtube.com/watch?v=XUtRL9gtwU>

²²⁷ Allen (2009): s.109.

²²⁸ McClure (2001): s. 63.

²²⁹ Thomas (2018) s. 84.

²³⁰ McClure (2001): s. 62-63.

10.6 Målet med det femte element, de syv midler og kritisk selvrefleksion

Nedennævnte syv midler er mit bud på, hvordan det talte ord opnår beåndet *je ne sais quoi*.

1. Brug tid med Gud i bøn alene i lønkammeret. Gerne i tunger!
2. Bed **Helligånden** om at åbenbare det skrevne ord i bibelen.
3. Bed om *courage* til at tale og prædike det, **Helligånden** har lagt dig på hjerte!
4. Bed Gud skærpe retfærdighedssans, så blinde vinkler undgås og øjne åbnes.
5. Fast (spis ej)! Det skærper sanserne.
6. Bekend alle bevidste synder for Gud. De rammer alligevel bare forbi målet.
7. Udforsk dit eget personlige talte ords beåndede *je ne sais quoi*...

De syv midler er dog ingen trylleformular eller genvej til målet med det femte element og har størst effekt i kombination. Tilsammen tjener de som redskaber til arbejdet med det talte ord, så det får transformativ virkning. Evangeliets forkyndelse af Helligånden er jo netop forbundet med det talte ord (Confessio Augustana 5 om det kirkelige embede).²³¹ Prædikanter må dog løfte talen fra ren information og videregivelse af lærdom til profetisk tale. Centralt er det her at turde sætte ord på konstruktiv kritik. Hvad enten kritikken drejer sig om strejker eller om systemisk racisme (som i Kings og Barbers tilfælde) eller om hjemlige danske flygtningeforhold (som i denne læsers tilfælde?) osv. "God is personal",²³² og Helligånden er ikke en upersonlig kraft, men ved hjælp af nådegaverne underviser den, vejleder, trøster og griber ind (Rom 12, 6-8).²³³ Så prædikantens opgave er måske mere end noget andet at stille sig til rådighed: "Her er jeg, send mig." (Es 6,8): For ved sit ord kommer Gud os nær.

Man kunne med rette kritisere, at jeg her gør mig skyldig i samme foretrædelse som Gorman mht. dette at bruge bibelen som eneste saliggørende rettesnor og dermed i en vestlig, imperialistisk, civiliserende mission (jvf. 6.13). For i det Herrens år 2021 er tungetale og den gamle Talsmand blevet revolutionære. Thomas tør dog, hvor andre tier,²³⁴ og undertegnede ligeså. For det femte element (*talens beåndede je ne sais quoi*), frigør, forvandler og er det, der skal til for at gøre det talte ord farligt. Netop ved at tilføje det femte element til Thomas' fire *Moral Imagination* elementer, vil den

²³¹ LINK Besøgt d. 27/5-21 kl. 21:21: <http://www.lutherdansk.dk/trellix/id37.htm>

²³² McGrath (2011): s. 199, 236.

²³³ LINK Besøgt d. 28/5-21 kl. 11:52: <https://www.bibelselskabet.dk/brugbibelen/bibelenonline/Rom/12>

²³⁴ Her refereres til Ekstra Bladets gamle reklameslogan: "Tør, hvor andre tier".

farlige prædiken ikke kun medvirke som statist, men som hovedrolleindehaver i samfundsdebatten i fremtidens farlige tale i USA - og i Danmark.

og min tale og min prædiken blev ikke fremført
med overtalende visdomsord,
men med Ånd og kraft som bevis,
for at jeres tro ikke skulle afhænge af menneskers visdom,
men af Guds kraft. (1 Kor 2,4-5)

Og om dette taler vi ikke med ord, som menneskelig visdom har lært os,
men med ord, som Ånden har lært os, og vi tolker det åndelige for åndelige.
Et sjæleligt menneske tager ikke imod det, der kommer fra Guds ånd;
det er en dårskab for sådan et menneske, og det kan ikke fatte det,
for det bedømmes kun efter Åndens målestok. (1 Kor 2,13-14)

11. KORT PRÆSENTATION TIL IKKE-SPECIALISTER

Specialet "den farlige prædiken" er en analyse af det talte ord, som det kommer til udtryk i tre afroamerikaneres munde i krydsfeltet mellem teologi og politik i USA. For hvad gør en prædiken farlig? Spørgsmålet undersøges ved hjælp af en analyse af to prædikener og et digt. Talerne er forfattet af de tre afroamerikanere; Martin Luther King II, Amanda Gorman og William J. Barber II. King og Barber var/er begge baptistpræster og borgerrettighedsforkæmpere, mens Gorman er en ung katolsk poet og aktivist. Ved hjælp af den afroamerikanske forfatters, præsts og teologs, Frank A. Thomas', bog *How to Preach a Dangerous Sermon* og dennes fire *Moral Imagination* elementer diskuteres, hvad der udgør en farlig prædiken. Thomas' fire elementer er: *lighed, empati, tidernes visdom og undren og håb fra poesi og kunst, som løfter og ophøjer ved at berøre de emotive strenge af undren, håb og mysterie.*²³⁵

Thomas' bog repræsenterer et unikt afroamerikansk perspektiv, men metoder og teorier fra andre forfattere inddrages også, ligesom skiftende homiletiske retninger beskrives. Ud over Thomas anvendes således teorier fra forfattere såsom den amerikanske homiletiker, John S. McClure og dennes *Collaborative Preaching* og den asiatiske teolog og feminist, Kwok Pui-lan, og hendes postkoloniale greb. Derudover belyser specialet bl.a. de tre taleres retoriske virkemidler og bibelbrug ved hjælp af tre amerikanske teologer og forfattere, Richard Alan Lischer, Rev. Dr. Fred

²³⁵ Thomas 2018: s. 45, 81. Min oversættelse og kursivering.

B. Craddock og Tim Sensing m.fl. Hver især har alle teoretikerne forskellige homiletiske udgangspunkter, dog er specialets primære homiletiske orientering og metode Thomas' *Moral Imagination*. Analysen og diskussionen afslører en brist i *Moral Imagination* metoden, idet de fire elementer, skønt disse er til stede i en tale, ikke per automatik udløser en farlig prædiken. Derfor foreslår forfatteren, at et femte element må tilføjes - nemlig: talens *beåndende je ne sais quoi*. Resultatet viser, at alle tre hovedtaler rummer Thomas' fire *Moral Imagination* elementer, men at kun to ud af disse tre hovedtaler samtidig rummer det femte element og dermed kan klassificeres som farlige prædikener. Til sidst defineres talens femte *je ne sais quoi* element. Elementet perspektiveres til en moderne lignelse med en præst og en hjemløs kvinde og syv midler tilbydes som redskaber til at opnå det illusivt femte element i arbejdet med det talte ord.

12. LITTERATURLISTE

12.1 Litteratur

Allen, Ronald J.

2009 *Preaching and the Other. Studies of Postmodern Insights.*
St. Louis, Missouri: Chalice Press.
I alt: 137 sider.

Ashcroft, Bill, Gareth Griffiths, Helen Tiffin

2013 *Postcolonial Studies: The Key Concepts.*
Third edition. Abingdon, Oxon, Routledge.
I alt: 285 sider.

Brueggemann, Walter

1986 *Hopeful Imagination: Prophetic Voices in Exile.*
Philadelphia: Fortress Press.
I alt: 146 sider.

Craddock, Fred B.

2002 *Overhearing the Gospel.*
Danvers, Massachusetts: Chalice Press.
I alt: 144 sider.

Craddock, Fred B.

1997 *Preaching.*
Nashville: Abingdon Press.
I alt: 224 s.

Lischer, Richard

1995 *The Preacher King:
Martin Luther King, Jr. and The Word That Moved America.*
Revised edition. Oxford University Press.
I alt: 319 sider.

McGrath, Alister E.

2011 *Christian Theology: An Introduction.*
5th edition. London: Wiley-Blackwell.
s. 91-92, 199, 136.
I alt: 4 sider.

McClure, John

2001 *Other-wise Preaching: A Postmodern Ethic for Homiletics.*
St. Louis: Library of Congress.
I alt: 139 sider.

Pui-lan, Kwok

2005 *Postcolonial Imagination and Feminist Theology.*
Westminster John: Knox Press.
I alt: 230 sider.

Rose, Lucy Atkinson
1997 *Sharing The Word - Preaching In The Roundtable Church.*
Louisville, Kentucky. Westminster John Knox Press.
I alt: 145.

Thomas, Frank. A.
2018 *How To Preach A Dangerous Sermon.*
Nashville, Tennessee. Abingdon Press.
I alt: 142 sider.

Welch, Sharon D.
1990 *A Feminist Ethic of Risk.*
Minneapolis, Minnesota. Augsburg Fortress.
s. 65-180.
I alt: 114 sider.

Subtotal sideantal for litteratur: 2.029 sider.
(s. 137, 285, 146, 144, 224, 319, 4, 139, 230, 145, 142, 114).

12.2 Tidsskrifter

Andersen, Svend
2017 "Hvad er kirkens funktion i forhold til samfundet?",
Kritisk forum for praktisk teologi.
Tema: Semper Reformanda.
Årgang 147 nr. 3: s. 4-12.
I alt: 9 sider.

Collier, Mark
2010 "Hume's Theory Of Moral Imagination",
History of Philosophy Quarterly.
Vol. 27, No. 3, (July 2010).
Published by: University of Illinois Press.
s. 255-273.
I alt: 19 sider.

Felter, Kirsten Donskov
2014 "Præsten, prædikenen og autoriteten",
Kritisk forum for praktisk teologi.
Årgang 37 nr. 1: 91-102.
I alt: 12 sider.

Gaarden, Marianne
2021 "The Third Room of Preaching: A New Empirical Approach",
Church of Sweden Research Series.
Vol. 19: x, xi.
I alt: 2 sider.

Lorensen, Marlene Ringgaard
2020 "Nyere nordisk homiletik: empirisk vending, fremmedhed og resonans",
Tidsskrift for praktisk teologi.
Årgang 37 nr. 1: 42-53.
I alt: 12 sider.

Lorensen, Marlene Ringgaard; Stangeland, Tone K.; Sundberg, Carina et al
2017 "Preaching in Times of the European 'Refugee Crisis'.
Scandinavian Perspectives", *International Journal of Homiletics*.
Vol. 1 no 2: 74–100.
s. 1, 2, 74–100.
I alt: 29 sider.

Lorensen, Marlene Ringgaard
2014 "Fremmedhedens homiletik - og prædikenens forenende forskellighed",
Kritisk forum for praktisk teologi.
September 2014 nr. 137: 72-87.
I alt: 15 sider.

Pui-lan, Kwok
2015 "Postcolonial Preaching in Intercultural Contexts",
Homeletic - The Journal of the Academy of Homiletics
Vol. 40 no 1: 8-21.
I alt: 13 sider.

Subtotal sideantal for tidsskrifter: 111 sider.
(s. 9, 19, 12, 2, 12, 29, 15, 13).

12.3 E-bøger og links

Service guide til læseren:

Alle links er aktive links.
Click på et link.
Vent 1 sekund.
Tryk igen på blå streg.

For at gøre allokation af links så let tilgængelig som muligt, er links angivet i den orden, de figurerer i opgaven og står dermed ikke i alfabetisk orden.

Links A(b), B(b) og C(b) indeholder de transskriberede taler.
Søg og find et ord eller en sætning i disse links ved at clicke:
"Ctrl-Kommando-F" (PC) og "Kommando F" (Mac).

LINK 0 **Fred B. Craddock**
[1971] *As One Without Authority*.
Enid, Oklahoma: Phillips University Press.
E-bog (original udgivelse 1971. Third edition).
Besøgt d. 17/4-21 kl. 07:11, d. 7/5-21 kl. 14:17, d. 30/5-21 kl. 10:40.

<http://media.sabda.org/alkitab-2/Religion-Online.org%20Books/Craddock%2C%20Fred%20B.%20-%20As%20One%20Without%20Authority.pdf>
I alt: 159 s.

Subtotal for e-bog: 159 sider.

12.2.1 Links til de 3 hovedtaler (King, Gorman, Barber)

- LINK A** Martin Luther King IIs tale (lyd og billede):
I've Been to the Mountaintop
Besøgt d. 19/4-21 kl. 15:39, d. 13/5-21 kl. 21:29, d. 26/4-21 kl.17:17.
<https://www.youtube.com/watch?v=ixfwGLxRJU8>
- LINK A(b)** Martin Luther King IIs tale (transkriberet):
<https://www.americanrhetoric.com/speeches/mlkivebeentothemountaintop.htm>
- LINK B** Amanda Gormans tale (lyd og video):
The Hill We Climb
Besøgt d. 29/3-21 kl. 06:23, d. 17/5 kl. 09:31:
<https://www.youtube.com/watch?v=Wz4YuEvJ3y4>
- LINK B(b)** Amanda Gormans tale (lyd, video og transkription - scroll ned):
Besøgt d. 17/5 kl. 09:52, d. 5/5-21 kl. 14:32.
<https://news.harvard.edu/gazette/story/2021/01/amanda-gormans-inauguration-poem-the-hill-we-climb/?fbclid=IwAR2IrlM1CTowDqEwvAclT5RIVCrIcEvXUFvYgkWnDi7heHIKHdla91fx2A>
- LINK C** William J. Barbers IIs tale (lyd og video):
America, Accepting Death Is Not An Option Anymore
Besøgt d. 8/5-21 kl. 23:55:
<https://www.youtube.com/watch?v=eviTAayTGT4&t=1064s>
- LINK C(b)** William J. Barbers IIs tale (lyd, video og transkription):
Besøgt d. 24/3-21 kl.12:41.
<https://cathedral.org/sermons/sermon-the-rev-dr-william-j-barber-ii-2/>

12.2.2 Link til Kennedys tale

- LINK D** Kennedys tale (lyd og billede): Ingen officiel titel
Besøgt d. 27/4-21 kl. 17:39:
<https://www.youtube.com/watch?v=GoKzCff8Zbs>
- LINK D(a)** Kennedys tale (transkriberet):
<https://www.americanrhetoric.com/speeches/rfkonmlkdeath.html>

12.2.3 Øvrige links:

- LINK 1** Charlotte Roels musikvideo *Where Did The Love Go?*
Besøgt d. 15/3-21 kl. 10:30:
<https://www.youtube.com/watch?v=lqsaZBNOCFY>
- LINK 2** Bree Newsome biografi.
Besøgt d. 23/3-21 kl. 12:38:
https://Bree_Newsome
- LINK 3** Bree Newsomes flagstangsaktion.
Besøgt d. 23/3-21 kl. 13:09:
<https://www.youtube.com/watch?v=LYgbwbmsHfw>
- LINK 4** Besøgt d. 29/5-21 kl. 10:05:
[Kirsten Donskov Felter | fkuv.dk](https://www.fkuv.dk/kirsten-donskov-felter)
- LINK 5** Besøgt d. 19/3-21 kl. 13:11:
https://books.google.dk/books/about/Dialogical_Preaching
- LINK 6** Craddock Interview, Festival of Homiletics 2008, Minneapolis.
Besøgt d. 17/3-21 kl. 11:10. Tidskode 03:00-3:20:
<https://www.youtube.com/watch?v=cQ5e-gVVA8o>
- LINK 7** John S. McClure
Besøgt d. 20/3-21 kl. 18:17 og d. 29/5 kl. 11:53:
<https://johnsmcclure.com/2012/10/01/collaborative-preaching/>
- LINK 8** Tim Sensing
Besøgt d. 21/3-21 kl. 18:40, 1/4-21 kl. 11:40, 26/4-21 kl. 11:01, 7/5-21 kl. 15:34, 9/5 kl. 22:20:
https://blogs.acu.edu/sensingt/cool-stuff/african-american-preaching/#_edn53
- LINK 9** Kwok Pui-lan.
Besøgt d. 22/3-21 kl. 10:20:
https://Postcolonial_Imagination_and_Feminist_Th.html?id=eSLjaaWrd4sC&redir_esc=y
- LINK 10** Charles Campbell
Besøgt d. 29/5-21 kl. 11:53:
<https://divinity.duke.edu/faculty/charles-campbell>
- LINK 11** Anatheia Portier-Young
Besøgt d. 29/5 kl. 11:54:
<https://divinity.duke.edu/faculty/anatheia-portier-young>
- LINK 12** Tim Sensing - *The Rhetoric of African American Preaching*.
Besøgt d. 21/3-21 kl. 18:40 og d. 1/4-21 kl. 12:01:
<https://blogs.acu.edu/sensingt/>

- LINK 13** James H. Cone
Besøgt d. 26/5-21 kl. 08:55:
<https://Cross-Lynching-Tree-James-Cone/dp/1626980055>
- LINK 14** Tim Sensing
Besøgt d. 18/5-21 kl. 13:56 og 23/5 kl 10:24:
https://blogs.acu.edu/sensingt/cool-stuff/african-american-preaching/#_ednref
- LINK 15** Henry Louis Gates Jr.
Besøgt d. 16/5-21 kl. 21:12:
<https://www.britannica.com/biography/Henry-Louis-Gates-Jr>
- LINK 16** Tim Sensing - *The Rhetoric of African American Preaching*.
Besøgt d. 18/5-21 kl. 12:09:
https://blogs.acu.edu/sensingt/cool-stuff/african-american-preaching/#_edn20
- LINK 17** Besøgt d. 17/4 kl. 15:25:
<https://denstoredanske.lex.dk/Borgerrettighedsbev%C3%A6gelsen>
- LINK 18** Besøgt d. 29/3 kl. 04:37:
<https://naacp.org/find-resources/history-explained/civil-rights-leaders/martin-luther-king-jr>
- LINK 19** Besøgt d. 26/4 kl. 09:27:
<https://kinginstitute.stanford.edu/our-god-marching>
- LINK 20** Besøgt d. 24/4 kl. 16:43. Tidskode: 00:18-00:25:
<https://www.youtube.com/watch?v=5n5WbNCEeHM>
- LINK 21** Besøgt d. 11/5 kl. 18:15:
<https://www.poorpeoplescampaign.org>
- LINK 22** Besøgt d. 11/5 kl 13:40.
https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_F._Kennedy
- LINK 23** Besøgt d. 13/5-21 kl. 21:21:
https://en.wikipedia.org/wiki/Martin_Luther_King_Jr.
- LINK 24** Besøgt d. 18/4-21 kl. 15:48:
<https://kinginstitute.stanford.edu/encyclopedia/memphis-sanitation-workers-strike>
- LINK 25** Besøgt d. 26/5-21 kl. 10:00:
<https://repository.duke.edu/dc/hasm/a6037>
- LINK 26** Besøgt d. 26/5-21 kl. 10:50:
[Julia Ward Howe](#)
- LINK 27** Besøgt d. 25/5-21. Kl. 16:43:
<https://www.bibelselskabet.dk/brugbibelen/bibelenonline/Am/5>

- LINK 28** Besøgt d. 20/5-21 kl. 06:10:
<https://www.bibelselskabet.dk/brugbibelen/bibelenonline/Luk/10>
- LINK 29** Besøgt d. 24/4-21 kl. 10:15:
<https://hymnary.org/hymn/AAHH2001/169>
- LINK 30** Besøgt d. 23/3-21 kl.12:01:
https://en.wikipedia.org/wiki/Amanda_Gorman#2016%E2%80%9320
- LINK 31** Besøgt d. 23/3-21 kl.12:16.
https://projekter.aau.dk/projekter/files/216970770/Dokument_23sidstespeciale.docx
- LINK 32** Besøgt d. 7/5-21 kl.16:00:
<https://denstoredanske.lex.dk/metonymi>
- LINK 33** Besøgt d. 18/4-21 kl. 11:07:
<https://www.poetryfoundation.org/poems/46446/still-i-rise>
- LINK 34** Besøgt d. 13/4-21 kl. 19:50:
<https://www.facinghistory.org/nobigotry/the-letters/letter-george-washington-hebrew-congregation-newport-rhode-island>
- LINK 35** Besøgt d. 17/5-21 kl. 11:27:
www.bibelselskabet.dk/brugbibelen/bibelenonline/Mika/4
- LINK 36** Besøgt d. 21/4-21 kl. 18:04:
<https://www.dr.dk/nyheder/kultur/historie/musicalfaenomen-har-givet-nyt-liv-til-usas-glemte-landsfader>
- LINK 37** Besøgt d. 3/5-21 kl. 13:05:
https://forward.com/culture/462579/amanda-gormans-bible-quote-has-a-history-of-endorsing-religious-liberty/?fbclid=IwAR3VALuUI768SUF-lyQuvJhZ5nMb_u01jixH7Tp9_F-d_dEZsNw0G_2eqddc
- LINK 38** Besøgt d. 14/5-21 kl. 11:03:
https://www.bibelselskabet.dk/brugbibelen/bibelenonline/1_Mos/1
- LINK 39** Besøgt d. 16/5-21 kl. 14:43:
<https://1hj7sm3axwph2rz4wl17jkva-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2017/09/Ron-Allen-CV-February-2014.pdf>
- LINK 40** Lynda Serene Jones, Union Theological Seminary.
Besøgt d. 1/4-21 kl. 13:10. Tidskode: 02:10-02:17:
<https://www.youtube.com/watch?v=s3TB1dN2Ku4>
- LINK 41** Infotekst fra *Otherring & Belonging Institute* (click "more").
Besøgt d. 29/3-21 kl. 05:06:
<https://www.youtube.com/watch?v=bletzhCFe4Y>
- LINK 42** Besøgt d. 9/5-21 kl. 10:33:
<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=onomatopietikon>

- LINK 43** Martin Luther King II's tale (uddrag) *I Have a Dream*.
Besøgt d. 29/5-21 kl. 19:48:
<https://www.youtube.com/watch?v=g0dUjHYbBjg>
- LINK 44** Besøgt d. 12/5-21 kl. 12:43:
<https://www.bibelselskabet.dk/brugbibelen/bibelenonline/Am/5>
- LINK 45** Besøgt d. 14/5-21 kl. 11:46:
<https://www.truthbaptistnewfield.org/post/streams-of-living-justice-a-poem-by-william-whitla>
- LINK 46** Besøgt d. 13/5-21 kl. 09:40:
<https://www.newyorker.com/magazine/2018/05/14/william-barber-takes-on-poverty-and-race-in-the-age-of-trump>
- LINK 47** Besøgt d. 15/5-21: kl. 13:56:
[writer James Baldwin](#)
- LINK 48** Besøgt d. 11/5-21 kl. 15:47:
<https://www.bibelselskabet.dk/brugbibelen/bibelenonline/hebr/4>
- LINK 49** Eksempel på nedtoning af *call and response* hos Barber.
i 2013 tale i North Carolina
Besøgt d. 20/5-21 kl. 14:06: Tidskode 52:52-53:32:
<https://www.youtube.com/watch?v=-dz0szok7-0&t=765s>
- LINK 50** Eksempel på ekstrem brug af *call and response* hos Barber.
Besøgt d. 20/5-21 kl. 10:37. Tidskode: 38:15-39:35:
<https://www.youtube.com/watch?v=CQzZowezRM4&t=1051s>
- LINK 51** Eksempel på nedtoning af *call and response* hos King
ved Nobels Fredspris-tale i 1964 i Norge.
Besøgt d. 20/5-21 kl. 10:37. Tidskode: 08:13-08:20:
<https://www.youtube.com/watch?v=5r98tT0j1a0>
- LINK 52** Besøgt d. 15/5-21 kl. 14:08:
<https://www.jaredbyas.com/the-royal-consciousness-14/>
- LINK 53** Besøgt d. 29/4 kl. 00:42:
<https://www.sightmagazine.com.au/features/14545-the-interview-richard-lischer-on-how-martin-luther-king-jr-used-the-pulpit-to-redeem-america-s-soul>
- LINK 54** Besøgt d. 5/5-21 kl.08:33 00:42:
<https://www.theguardian.com/us-news/2021/jan/27/amanda-gorman-im-g-models-youth-poet-laureate>
- LINK 55** Besøgt d. 6/5 kl. 08:44:
<https://wwd.com/fashion-news/fashion-scoops/inauguration-fashion-kamala-harris-ella-emhoff-bernie-sanders-1234706525/>

- LINK 56** Mercy Amba Oduyoye.
Besøgt d. 16/5-21 kl. 22:18:
<https://www.biola.edu/talbot/ce20/database/mercy-amba-oduyoye>
- LINK 57** Rudolf Otto.
Besøgt d. 26/5-21 kl. 16:19:
https://denstoredanske.lex.dk/Rudolf_Otto
- LINK 58** Besøgt d. 28/5-21 kl. 10:34:
[Martin Luther og de reformatoriske idéer: Præst og menighed](#)
- LINK 59** Marianne Gaarden (PHD 2016).
The Life within Preaching: the preacher as the carpenter or the tool?
https://pure.au.dk/portal/files/98557556/The_Life_within_Preaching.pdf

Subtotal sideantal for links: 180 sider.

Subtotal sideantal for litteratur: 2.029 sider.

Subtotal sideantal for tidsskrifter: 111 sider.

Subtotal for e-bog: 159 sider

Subtotal for links: 180 sider

TOTAL SIDEANTAL LITTERATUR: 2.479 sider

14. BILAG

BILAG 1: Pensumgodkendelse

From: Marlene Ringgaard Lorensen <mrl@teol.ku.dk>
Date: Monday, 31 May 2021 at 06.50
To: Anne Charlotte Roel Adams <zjr951@alumni.ku.dk>
Subject: Re: AKUT pga. pensumliste! Re: v81

Kære Charlotte
Pensumlisten er hermed godkendt.

Mon ikke du kan uploade en ny version af specialet inkl godkendelse indtil deadline i Digital Eksamen?

Bedste hilsener
Marlene

BILAG 2: Sangtekst: *Where Did the Love Go?*

WHERE DID THE LOVE GO?

Words & Music Charlotte Roel

All Rights Reserved

© & © LEOR Inc. & Urban Precinct 2016

SPOKEN INTRO over HEARTBEAT:

BERNIE SANDERS

"We need a political revolution in this country involving millions of people who are prepared to stand up and say enough is enough".

BREE NEWSOME

"We have to make sure that those who are oppressed, those who are normally barred from positions of leadership, are moved into those positions, so we can begin deconstructing oppressive power structures".

JEREMY CORBYN

"We live in a grotesquely unequal society and that inequality is getting worse".

A1

Citizens of the world
You gotta speak up
Distortion of proportion
Enough is enough
Abuse of power has hit our nation
Control, mistrust absurd situation

Silence equals violence
So let's just say this
Scream from your core
So they can't ignore
Refuse to be apologetic
Otherwise, you'll need a medic
Shitstorms just aren't poetic

CHORUS

Father, son and brother
Daughter, sister, mother
Significant other
Where did the love go?
Mover, shaker, faker
Influencer, hater
Politician, law maker
Where did the love go?

A2

Sinister Miss minister
 Your controversial legislation
 Passed without democratic negotiation
 Brings frustration, not salvation
 Why do you expect a standing ovation?
 Making people live in anguish
 And proving they can speak their own language
 Violating EU's freedom of movement
 Is not improvement
 If you ask me, it sounds super insolent

A3

I mean; 7 out of 8 years imprisonment
 They scheme and to me they seem
 Pretty hell-bent
 Let us put it bluntly
 We're refugees in our own country
 Internally displaced person?
 Lord, have mercy!
 Sounds like a verse in
 A tragicomedy written by Shakespeare
 Do us a favor and make it disappear

CHORUS

Father, son and brother
 Daughter, sister, mother
 Significant other
Where did the love go?
 Mover, shaker, faker
 Influencer, hater
 Politician, law maker
Where did the love go?

C-SECTION

Lord, please refresh all the weary people (Jer 31,25)
 Be close to those with broken hearts (Psalm 34,18)

A4

Do they think, they can soften?
 The last nail in citizens' coffins?
 By global social dumpin?
 Thumbs down man, we demand justice
 We will not be taken hostage
 We've had enough and
 We're here to offer the people somethin'
 Freedom should be to everyone and not just
 To those who abuse power
 And become corrupt with
 A buncha Donald Trump
 shit Guess what - We're
 off this!

We demand justice

We demand freedom

Pray for the world

REPEAT CHORUS